

Komisja
Europejska

Zapewnianie jakości w edukacji:

*ewaluacja szkół
w Europie - polityka
i stosowane rozwiązania*

Raport Eurydice

Edukacja
i szkolenia

Zapewnianie jakości w edukacji:

ewaluacja szkół w Europie
- polityka i stosowane rozwiązania

Raport Eurydice

*Edukacja
i szkolenia*

Niniejsze opracowanie zostało po raz pierwszy opublikowane w języku angielskim w 2015 roku (tytuł oryginału ***Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe***) przez

EACEA, Eurydice
Avenue du Bourget 1 (BOU2 – Unit A7)
B-1049 Brussels

Niniejszą publikację należy cytować w następujący sposób:

Komisja Europejska /EACEA/Eurydice, 2015. *Assuring Quality in Education: Policies and Approaches to School Evaluation in Europe*. (Zapewnianie jakości w edukacji: ewaluacja szkół w Europie - polityka i stosowane rozwiązania) Raport Eurydice. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

ISBN 978-92-9201-974-7 (wersja papierowa)

ISBN 978-92-9201-973-0 (pdf)

doi: 10.2797/394333 (wersja papierowa)

doi: 10.2797/272441 (pdf)

© Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, 2015.

Części niniejszej publikacji mogą być powielane jedynie do celów niekomercyjnych, pod warunkiem, że fragment tekstu jest poprzedzony odniesieniem do „sieci Eurydice,” po którym widnieje data publikacji dokumentu.

© Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

00-551 Warszawa
ul. Mokotowska 43

Warszawa 2015

ISBN 978-83-64032-87-5 (pdf)

ISBN 978-83-64032-88-2 (wersja papierowa)

Tłumaczenie publikacji sfinansowano ze środków Komisji Europejskiej.

W czasach, gdy przywrócenie rozwoju gospodarczego jest kluczowym priorytetem w Europie, jak określił to w wytycznych dla opracowywania polityki Przewodniczący Komisji Europejskiej Jean-Claude Juncker, uwaga koncentruje się na systemach edukacji znacznie silniej niż miało to miejsce kiedykolwiek wcześniej. Takie podejście jest słuszne: podniesienie jakości edukacji ma ogromne znaczenie dla wysiłków skierowanych na przywrócenie długoterminowego wzrostu gospodarczego i tworzenie miejsc pracy w Europie.

Podniesienie jakości i zwiększenie efektywności inwestycji w edukację w całej Unii Europejskiej to jeden z głównych celów strategii dot. europejskiej współpracy w zakresie edukacji i szkolenia (ET 2020).

Wysokiej jakości edukacja ma kluczowe znaczenie dla zatrudnialności, spójności społecznej oraz sukcesu gospodarczego i społecznego Europy. Edukacja powinna być stale monitorowana, co wymaga zastosowania skutecznych systemów zapewniania jakości, systemów obejmujących wszystkie jej poziomy.

W maju 2014 r. ministrowie edukacji państw członkowskich UE potwierdzili, że mechanizmy zapewniania jakości mogą w sposób znaczący pomóc placówkom edukacyjnym oraz twórcom polityki sprostać współczesnym wyzwaniom. Natomiast systemy zapewniania jakości powinny bazować na zasadach, które wychodzą poza podejście polegające na automatycznym zaznaczaniu kolejnych punktów na liście wymagań. Musimy promować kulturę, która skierowana jest na stałe podnoszenie jakości nauczania i uczenia się. Zachęca się państwa członkowskie do opracowywania i promowania takiej kultury, która może zapewnić przejrzystość rezultatów oceny, a Komisja Europejska zobowiązuje się do wzmocnienia tego procesu poprzez promowanie wzajemnego uczenia się w tej dziedzinie.

W tym kontekście z przyjemnością przedstawiam publikację zatytułowaną „Zapewnianie jakości w edukacji: ewaluacja szkół w Europie – polityka i stosowane rozwiązania”, drugą już publikację Eurydice poświęconą temu zagadnieniu. Przedstawiono w niej w wyczerpujący sposób, jak prowadzona jest ewaluacja szkół w 32 krajach europejskich, porównano koncepcje, struktury i rolę, jaką odgrywają systemy ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej w poszczególnych krajach, omówiono stosowane procedury i narzędzia ewaluacji oraz kwalifikacje ewaluatorów, jak również zaprezentowano metody wykorzystywania rezultatów.

Niniejsza publikacja stanowi wartościowy wkład w debatę poświęconą zapewnianiu jakości w szkołach. Na podstawie danych zebranych przez sieć Eurydice przedstawiono w niej analizę porównawczą na poziomie europejskim oraz szczegółowe opisy krajowe, zawierające wyczerpujące informacje i prezentujące różnorodność i dynamikę sektora. Raport pokazuje, że na poziomie europejskim ewaluacja szkół podlega zmianom i zmierza w kierunku bardziej włączających, holistycznych koncepcji opartych na dialogu.

Zachęcam wszystkich praktyków i osoby odpowiedzialne za tworzenie polityki w zakresie ewaluacji szkół do korzystania z niniejszego raportu. Jestem przekonany, że okaże się on pomocny w realizacji działań w całej Europie.

Tibor Navracsics

Komisarz ds. edukacji, kultury, młodzieży i sportu

SPIS TREŚCI I RYSUNKÓW

Przedmowa	3
Spis rysunków	6
Wnioski z raportu	7
Wstęp	13
Rozdział 1: Ewaluacja zewnętrzna szkół	17
1.1. Status ewaluacji zewnętrznej	17
1.2. Organy odpowiedzialne za ewaluację zewnętrzną	18
1.3. Stosowanie struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej	20
1.4. Procedury ewaluacji zewnętrznej	23
1.5. Rezultaty ewaluacji zewnętrznej	30
1.6. Rozpowszechnianie rezultatów ewaluacji zewnętrznej	35
1.7. Kwalifikacje ewaluatorów zewnętrznych	37
Rozdział 2: Ewaluacja wewnętrzna szkół	41
2.1. Status ewaluacji wewnętrznej	41
2.2. Strony zaangażowane w ewaluację wewnętrzną	43
2.3. Działania wspierające dostępne dla ewaluatorów wewnętrznych	45
2.4. Wykorzystywanie i rozpowszechnianie wyników ewaluacji wewnętrznej	49
Glosariusz	53
Kody krajów	53
Kody statystyczne	53
Definicje	54
Opisy krajowe	57
Podziękowania	59

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1.1:	Status ewaluacji zewnętrznej szkół w przepisach centralnych, kształcenie obowiązkowe, 2013/14.....	17
Rysunek 1.2:	Organy odpowiedzialne za prowadzenie ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	19
Rysunek 1.3:	Ustalenia na poziomie centralnym w zakresie treści i kryteriów ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	21
Rysunek 1.4:	Procedury ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	24
Rysunek 1.5:	Zaangażowanie uczniów, rodziców i przedstawicieli społeczności lokalnej w ewaluację zewnętrzną szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	27
Rysunek 1.6:	Konsultacje ze szkołą przed sfinalizowaniem raportu z ewaluacji, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	29
Rysunek 1.7:	Kategorie działań zalecanych w raportach z ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	31
Rysunek 1.8:	Typy rezultatów ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	32
Rysunek 1.9:	Udostępnianie raportów z ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	36
Rysunek 1.10:	Kwalifikacje, jakie powinni posiadać ewaluatorzy zewnętrzni szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	38
Rysunek 1.11:	Obowiązek ukończenia specjalistycznego szkolenia dla ewaluatorów zewnętrznych szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	39
Rysunek 2.1:	Status ewaluacji wewnętrznej szkół na podstawie przepisów centralnych, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	42
Rysunek 2.2:	Strony zaangażowane w ewaluację wewnętrzną szkół na podstawie przepisów centralnych, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	44
Rysunek 2.3:	Środki wsparcia dla ewaluatorów wewnętrznych szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	45
Rysunek 2.4:	Wykorzystywanie wyników wewnętrznej ewaluacji szkół i ich użytkownicy, kształcenie obowiązkowe, 2013/14	49

WNIOSKI Z RAPORTU

Podnoszenie jakości edukacji i szkoleń jest kluczowym tematem debaty poświęconej polityce edukacyjnej na poziomie krajowym i UE. Na poziomie europejskim, szeroko rozumiana jest potrzeba realizacji polityki i wdrożenia systemów ukierunkowanych na zapewnienie i podniesienie jakości edukacji. W 2014 r. Rada zwróciła się do Komisji Europejskiej o wzmocnienie wzajemnego uczenia się i do wspierania państw członkowskich w opracowywaniu programów zapewniania jakości ⁽¹⁾. W niniejszym raporcie przedstawiono przegląd ewaluacji szkół obejmujący opis systemów działających w poszczególnych krajach oraz ich porównanie na poziomie europejskim, w celu promowania wymiany informacji na temat podnoszenia jakości systemów edukacji. Przedstawiono tu zagadnienia związane z ewaluacją szkół zapewniających obowiązkowe kształcenie we wszystkich państwach członkowskich UE, a także w Islandii, Norwegii, Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i Turcji.

Ewaluacja szkół ma na celu monitorowanie lub podnoszenie jakości pracy szkół jako instytucji. Ewaluacja pracy szkoły może odnosić się do szerokiego zakresu działalności szkoły, w tym nauczania i uczenia się, i/lub wszystkich aspektów zarządzania szkołą. Występują dwa główne typy ewaluacji szkół: ewaluacja zewnętrzna, która prowadzona jest przez ewaluatorów, którzy nie są członkami personelu szkoły oraz ewaluacja wewnętrzna, prowadzona głównie przez pracowników szkoły.

Ewaluacja szkół jest podejściem szeroko stosowanym w ramach zapewniania jakości w Europie. W 26 krajach prowadzona jest zarówno ewaluacja zewnętrzna, jak i wewnętrzna. Jednak nie należy błędnie interpretować sytuacji w krajach, gdzie ewaluacja szkół nie stanowi głównego elementu systemu zapewniania jakości. Ewaluacja szkół jest jedną z metod zapewniania jakości, która jest dostępna wraz z innymi podejściami, takimi jak monitoring całego systemu edukacji lub ewaluacja pracy nauczycieli. W krajach, w których ewaluacja szkół nie jest dobrze rozwinięta, może działać zakrojona na szeroką skalę ewaluacja systemu edukacji lub ewaluacja edukacji nadzorowanej przez władze lokalne, czy też ewaluacja pracy indywidualnych nauczycieli.

W raporcie przedstawiono główne cechy struktury i organizacji systemów ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej szkół w Europie w roku szkolnym 2013/14. Główne rezultaty tego przeglądu przedstawiono poniżej, wraz z opisem krajowych inicjatyw, które mogą służyć jako źródło inspiracji dla innych krajów europejskich oraz temat do refleksji nad różnymi modelami odpowiedzialności szkół. Tam, gdzie to możliwe, wnioski przedstawione poniżej uzupełniono o trendy, jakie odnotowano od czasu pierwszego raportu Eurydice ⁽²⁾ na ten sam temat (2004).

EWALUACJA ZEWNĘTRZNA SZKÓŁ

W pierwszych latach obecnego stulecia ewaluacja zewnętrzna szkół była szeroko stosowana w większości krajów europejskich jako sposób zapewniania jakości kształcenia (Eurydice, 2004) i od tego czasu została wprowadzona – lub jest wprowadzana w formie projektów pilotażowych – jeszcze w kilku krajach. W 2007 i 2009 r. we Wspólnocie Francuskiej i Niemieckojęzycznej w Belgii poszerzono zakres zainteresowania systemów ewaluacji, które wcześniej koncentrowały się na indywidualnych nauczycielach. Ponadto w Danii i Szwecji, gdzie systemy ewaluacji skupiały się głównie na władzach lokalnych ⁽³⁾, od 2003 i 2006 r. wzmocniono rolę władz centralnych w ewaluacji zewnętrznej szkół. Na koniec, we Włoszech i na Węgrzech, gdzie ewaluacja szkół nie stanowiła głównego elementu zapewniania jakości edukacji, bardziej złożone podejścia są stosowane na zasadzie pilotażu.

⁽¹⁾ Patrz Konkluzje Rady z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie zapewniania jakości w celu wspierania kształcenia i szkolenia, Dz.U. 183, 14.6.2014.

⁽²⁾ Eurydice, 2004. *Evaluation of schools providing compulsory education in Europe*. Bruksela: Eurydice.

⁽³⁾ Władze lokalne są odpowiedzialne za ewaluację świadczonych przez nie usług oświatowych i same podlegają ewaluacji prowadzonej przez centralne władze oświatowe lub agencje.

W większości krajów inspektoraty działające na poziomie centralnym są odpowiedzialne za ewaluację zewnętrzną szkół

W 27 z 31 systemów edukacji, gdzie prowadzona jest ewaluacja zewnętrzna szkół, odpowiedzialny za nią jest organ działający na poziomie centralnym, zazwyczaj noszący nazwę „inspektoratu”. W Danii, na Litwie i w Islandii obowiązkami związanymi z ewaluacją zewnętrzną szkół dzielą się władze na poziomie centralnym, regionalnym lub lokalnym. W Estonii, Austrii, Polsce, Turcji i na Węgrzech organy na poziomie regionalnym lub niższym są odpowiedzialne za ewaluację szkół, co skutkuje zróżnicowanymi poziomami standaryzacji w odniesieniu do zdecentralizowanych placówek. Na koniec, w krajach takich, jak Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (Anglia, Walia i Szkocja) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, poza głównym podejściem do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne), władze lokalne lub organy założycielskie realizują część obowiązków związanych z ewaluacją szkół, które prowadzą.

W większości krajów, aby ubiegać się o stanowisko ewaluatora, wymagane są kwalifikacje nauczycielskie i kilkuletni staż pracy w szkole w charakterze nauczyciela lub członka kadry kierowniczej. W kilkunastu krajach kandydaci z szerszym zakresem kwalifikacji w takich obszarach, jak edukacja, badania naukowe lub psychologia i z bardziej zróżnicowanym doświadczeniem zawodowym mogą ubiegać się o pracę jako ewaluatorzy zewnętrzni. Co ciekawe, w niektórych krajach (np. Włochy i Islandia) udział osób z doświadczeniem zdobytym poza sektorem edukacji w obszarach takich, jak badania w zakresie ewaluacji, stanowi wymóg i uważany jest za wartość dodaną dla zespołów ewaluatorów zewnętrznych.

Kryteria stosowane w ewaluacji zewnętrznej szkół często są silnie ustandaryzowane

W większości przypadków ewaluacja zewnętrzna szkół dotyczy szerokiego zakresu działań realizowanych przez szkoły i obejmuje nauczanie, zarządzanie, wyniki uczniów, a także przestrzeganie przepisów. Ewaluatorzy korzystają ze struktury ramowej opracowanej na poziomie centralnym, która nie tylko obejmuje główne elementy ewaluacji zewnętrznej przedstawione w usystematyzowany i jednolity sposób, lecz również standardy, jakie definiują „dobrą” szkołę.

Natomiast kilkanaście systemów edukacji odbiega od tej normy w różnym zakresie, jako że niektóre podejścia do ewaluacji koncentrują się jedynie na określonych aspektach pracy szkoły, takich jak np. przestrzeganie przepisów (Estonia, Słowenia i Turcja) lub „poziom nauczania” (zespoły nauczycieli w danym obszarze przedmiotowym) (Wspólnota Francuska w Belgii). We Francji, gdzie system inspekcji koncentruje się głównie na indywidualnych członkach personelu szkoły, brak jest standardowego protokołu definiującego treść i procedury zewnętrznej ewaluacji szkół. W Szwecji inspektorat posiada autonomię w zakresie doboru kryteriów ewaluacji, które opierają się na ustawie o edukacji, regulaminach szkolnych i programach nauczania w zakresie obowiązkowego kształcenia. W Danii większa część procesu ewaluacji zewnętrznej jest opracowywana przez poszczególne gminy, przy wsparciu ze strony władz centralnych.

Procedury ewaluacji szkół są na ogół podobne

Pomimo różnic w zakresie obszarów podlegających ewaluacji, ewaluacja zewnętrzna szkół w Europie opiera się na wysoce homogenicznej strukturze, która składa się z trzech głównych etapów: (1) analiza wstępna (np. dokumentacji); (2) wizytacja szkoły i (3) raportowanie wyników ewaluacji. Wszystkie kraje, w których prowadzona jest ewaluacja zewnętrzna stosują podobne procedury. Ponadto ewaluatorzy w większości systemów edukacji mają do dyspozycji wiele zróżnicowanych narzędzi, co zapewnia możliwości dywersyfikacji źródeł informacji, poszerzenie dialogu z odpowiednimi interesariuszami oraz sformułowanie przejrzystych wniosków opartych na faktach. Choć istnieją różnice, jak na przykład wynikające z autonomii ewaluatorów w wyborze instrumentów lub celu, w jakim są one stosowane, ogólnie rysuje się spójny obraz przedstawiający stabilną strukturę i adekwatne narzędzia.

W niewielu krajach stosowane są podejścia oparte na analizie ryzyka i poprawie wizerunku szkoły

Analiza procesów ewaluacji zewnętrznej również wykazuje dwie interesujące praktyki, jakie są stosowane w kilku krajach, a mianowicie podejście oparte na analizie ryzyka i podejście mające na celu poprawę wizerunku szkoły (jej promocję).

- W sześciu systemach edukacji (Dania, Irlandia, Holandia, Szwecja i Wielka Brytania (Anglia i Irlandia Północna)), podejście oparte na ocenie ryzyka zostało wprowadzone w ciągu kilku ubiegłych lat. Metoda ta jest stosowana aby zapewnić, że w swojej pracy ewaluatorzy koncentrują się na szkołach, które nie spełniają wymaganych standardów (Dania, Irlandia, Holandia i Wielka Brytania (Anglia)) lub w celu wyboru odpowiedniego typu inspekcji (Szwecja i Wielka Brytania (Irlandia Północna)). Takie podejście wpływa na skuteczność, również budżetową, jak również pozwala na zwrócenie uwagi i skierowanie zasobów tam, gdzie są one najbardziej potrzebne, natomiast uzależnione jest od adekwatności wskaźników branych pod uwagę. Ponadto zwiększa rolę ewaluacji zewnętrznej jako procesu skierowanego na identyfikację słabości systemu, czego skutkiem ubocznym może być brak promocji dobrych praktyk. Jednak podejście oparte na analizie ryzyka powinno podlegać dalszym badaniom, ponieważ może stanowić obszar, w którym kraje będą współpracować i uczyć się od siebie nawzajem.
- W kilku systemach edukacji (Francja (ISCED 1), Litwa, Polska i Wielka Brytania (Anglia, Walia, i Irlandia Północna)) ewaluacja zewnętrzna ma na celu nie tylko wykrycie braków w działaniu szkół, lecz również promocję tych, które działają skutecznie i osiągają dobre rezultaty. Takie podejście do ewaluacji zewnętrznej pozwala na identyfikację tych działań szkoły, które przynoszą pozytywne rezultaty z punktu widzenia jakości i efektywności kształcenia oraz ich rozpropagowanie na poziomie systemu edukacji. Ponadto takie podejście poszerza zakres ewaluacji zewnętrznej i zapewnia ścieżkę dalszego jej rozwoju.

Wykorzystanie rezultatów ewaluacji wskazuje na różne koncepcje dotyczące odpowiedzialności szkół

Analiza tego, w jaki sposób ewaluacja zewnętrzna jest zorganizowana w poszczególnych systemach edukacji wydaje się wskazywać na alternatywne sposoby postrzegania odpowiedzialności szkół. Zgodnie z rozróżnieniem opracowanym przez Harris i Herrington (2006) ⁽⁴⁾, rozróżniamy pomiędzy odpowiedzialnością rządową a odpowiedzialnością rynkową. Biorąc pod uwagę różnicę w systemach edukacji w Europie i Stanach Zjednoczonych, dychotomia przedstawiona przez autorów umieszcza na jednym końcu spektrum te systemy, w których szkoły ponoszą odpowiedzialność wobec społeczeństwa lub, stosując termin zapożyczony z ekonomii, wobec rynku, a na drugim końcu spektrum te, w których państwo lub odpowiednie władze publiczne są odpowiedzialne za jakość edukacji i muszą zapewnić, że szkoły spełniają wyznaczone standardy. Odpowiedzialność rynkowa „zapewnia rodzicom większy wybór szkół, do których mogą uczęszczać ich dzieci” (Harris & Herrington 2006, s. 221) i powoduje dynamikę typową dla rynku, gdzie szkoły muszą wykazywać się wynikami i konkurować o uczniów, zarówno pod względem różnorodności, jak i jakości oferty. Odpowiedzialność rządowa sprawia, że zarządzanie narzędziami, które mogą mieć wpływ na wyniki szkół jest scedowane na odpowiednie władze. Takie narzędzia mogą obejmować zachęty, sankcje, alokację funduszy uzależnioną od wskaźników społeczno-ekonomicznych itd.

Dwa główne filary systemów opartych na odpowiedzialności rynkowej to dostęp do informacji i wolność wyborów podejmowanych przez rodziców i uczniów. W przypadku systemów zasadzających się na odpowiedzialności rządowej, przydział uczniów do określonych szkół jest w dużej mierze uzależniony od wcześniej zdefiniowanych, ogólnie obowiązujących zasad, mających zastosowanie do wszystkich, a informacje nt. jakości szkół muszą być dostępne głównie dla osób podejmujących decyzje w sprawie systemu. Dwa wskaźniki, jakie wydają się być determinantami tego, czy system

⁽⁴⁾ Harris, D. N. & Herrington, C. D., 2006. Accountability, Standards, and the Growing Achievement Gap: Lessons from the Past Half-Century. *American Journal of Education*, 112(2), ss. 209-238.

edukacji można zaliczyć do jednej lub drugiej kategorii to: (1) publikacja raportu z ewaluacji zewnętrznej i (2) zakres swobody rodziców/uczniów w wyborze szkoły⁽⁵⁾. Raport, który jest upubliczniany w ramach systemu, który zapewnia pełną wolność wyboru szkoły przez rodziców i uczniów wywołuje dynamikę rynkową. W takim przypadku raport - i tym samym system ewaluacji zewnętrznej prowadzący do opracowania takiego raportu - staje się dźwignią, która może mieć wpływ na wybory rodziców i tym samym spowodować naciski na szkoły, aby te osiągały lepsze wyniki. Z drugiej strony raport, który nie jest upubliczniany lub który jest dystrybuowany w ograniczonym zakresie, w systemie, w ramach którego uczniowie są przydzielani do szkół na podstawie wcześniej określonych kryteriów, takich jak geograficzna odległość, przesuwa odpowiedzialność ze szkół na państwo, które ponosi końcową odpowiedzialność za edukację obywateli i lepsze działanie szkół.

Systemy edukacji o orientacji rynkowej działają w Belgii (Wspólnota Flamandzka), Irlandii, na Litwie, w Holandii i Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia i Irlandia Północna). Natomiast w krajach takich, jak Francja, Cypr, Słowenia, i Turcja państwo ponosi główną odpowiedzialność za szkoły. Wszystkie pozostałe systemy edukacji można umieścić w tym spektrum, bez ścisłego przyporządkowywania ich do jednej lub drugiej wizji. W niektórych krajach, w których raporty są podawane do wiadomości publicznej, rodzice i uczniowie mają ograniczone prawo wyboru szkoły (np. Estonia, Polska, Portugalia i Islandia), podczas gdy w innych dużej lub całkowitej wolności wyborów podejmowanych przez rodziców i uczniów nie towarzyszy podawanie do wiadomości publicznej informacji nt. jakości placówek edukacji (np. Belgia (Wspólnota Francuska), Włochy, Łotwa i Hiszpania), w jakim to przypadku oceny społeczne jakości pracy szkół opierają się na nieformalnych sieciach rodziców i uczniów.

EWALUACJA WEWNĘTRZNA SZKÓŁ

W ciągu ubiegłych dziesięciu lat wzrosły oczekiwania wobec ewaluacji wewnętrznej szkół w Europie. Począwszy od 2000 roku, status ewaluacji wewnętrznej szkół zmienił się z zalecanej lub dopuszczanej na obowiązkową w kilkunastu systemach edukacji⁽⁶⁾. Przepisy na poziomie centralnym obecnie stanowią, że ewaluacja wewnętrzna jest obowiązkowa w 27 systemach edukacji. Tam, gdzie ewaluacja wewnętrzna nie jest obowiązkowa, zazwyczaj jest zalecana. Jedyne kraje, w których szkoły nie są zobowiązane do prowadzenia ewaluacji wewnętrznej, ani też nie istnieją formalne zalecenia w tym zakresie, to Bułgaria i Francja, jednak w drugim przypadku dotyczy to tylko szkół podstawowych.

W wielu krajach system ewaluacji wewnętrznej jest tworzony przez władze centralne, jednak w różnym zakresie

Poza tym, że ogólnie niemal wszędzie wymaga się od szkół, by prowadziły ewaluację wewnętrzną, polityki dotyczące jej wdrażania znacznie się różnią i w wielu przypadkach pozostawiają szkołom znaczną autonomię.

Kraje, w których szkoły są zobowiązane stosować te same struktury ramowe co ewaluatorzy zewnętrzni (Rumunia i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii) lub określone formularze autoewaluacji (Grecja), lub w których treść raportu z ewaluacji wewnętrznej jest określona przepisami prawa (Łotwa i Słowacja), to raczej wyjątki. W Wielkiej Brytanii (Szkocja), na podstawie konsensusu krajowego, wszystkie szkoły stosują takie same struktury ramowe co te stosowane przez ewaluatorów zewnętrznych.

W większości systemów edukacji obowiązują przepisy regulujące to, kto może angażować się w proces ewaluacji wewnętrznej. Ogólnie można tu określić dwie szerokie grupy: w 16 systemach

⁽⁵⁾ Rysunek 5B s. 35, EACEA/Eurydice/Eurostat 2012. *Key Data on Education in Europe 2012 Edition*. Brussels: EACEA P9 Eurydice.

⁽⁶⁾ Estonia (2006), Irlandia (2012), Grecja (2013/14), Chorwacja (2008), Włochy (2011), Luksemburg (2009), Węgry (2011), Austria (2012), Portugalia (2002) i Wielka Brytania (Irlandia Północna (2010) i Walia (2010)).

edukacji wymaga się uczestnictwa różnych grup interesariuszy, włączając uczniów oraz/lub rodziców, podczas gdy w siedmiu wymagania te są ograniczone do pracowników szkoły, chociaż udział innych interesariuszy jest również dopuszczalny.

Sposób wykorzystania rezultatów ewaluacji wewnętrznej na poziomie szkoły w dużej mierze jest uzależniony od decyzji członków personelu szkoły. Zazwyczaj władze oświatowe publikują ogólne wskazówki nt. wykorzystania rezultatów ewaluacji wewnętrznej w celu podniesienia jakości pracy szkół. Natomiast w kilkunastu systemach edukacji szkoły zobowiązane są do wykorzystania rezultatów ewaluacji wewnętrznej do opracowania dokumentu strategicznego, określającego środki naprawcze ⁽⁷⁾. Publikacja rezultatów ewaluacji wewnętrznej jest obowiązkowa w następujących krajach: Irlandia, Grecja, Łotwa, Holandia, Rumunia, Słowacja, Islandia i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii.

Niemal wszystkie kraje opracowały środki i narzędzia wsparcia ewaluacji wewnętrznej dostępne dla szkół

Bez względu na to, czy autoewaluacja jest obowiązkowa czy zalecana, wszystkie szkoły (z wyjątkiem tych w Bułgarii) korzystają z przynajmniej jednego środka wspierającego, pomocnego przy prowadzeniu ewaluacji wewnętrznej. Takie środki obejmują: szkolenia specjalistyczne w zakresie ewaluacji wewnętrznej, wykorzystanie struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej, wskaźniki umożliwiające szkołom przeprowadzenie porównania z innymi szkołami, szczegółowe wytyczne i podręczniki, fora internetowe oraz wsparcie ekspertów zewnętrznych i pomoc finansową.

Podczas gdy w Belgii (Wspólnota Flamandzka), Niemczech, Estonii, Irlandii, Hiszpanii, na Litwie, Malcie, w Austrii, Polsce, Rumunii i Wielkiej Brytanii szkoły mają do dyspozycji pięć lub więcej różnych rodzajów środków wspierających, w innych krajach liczba tych środków jest bardziej ograniczona. Na przykład w Belgii (Wspólnota Francuska) stosowane są tylko wskaźniki umożliwiające szkołom przeprowadzenie porównania z innymi placówkami. Na Cyprze (tylko ISCED 2) i w Holandii szkoły mają możliwość stosowania struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej, jednak nie mają dostępu do innych środków wspierających.

Najczęściej stosowanym wsparciem dla szkół w całej Europie są wytyczne i podręczniki do przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej. Z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Francuska i Niemieckojęzyczna), Francji (ISCED 1), Cypru, Węgier ⁽⁸⁾, Holandii i Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, we wszystkich systemach edukacji dostępne są wytyczne i podręczniki do ewaluacji wewnętrznej szkół. Natomiast pomoc finansowa jest najrzadziej spotykanym środkiem wsparcia i jest stosowana jedynie w Hiszpanii i Chorwacji.

W 2004 r. tylko w jednej czwartej krajów szkoły miały możliwość korzystania ze wskaźników, takich jak rezultaty egzaminów uczniów, pozwalających na przeprowadzenie porównania wyników z innymi szkołami działającymi w podobnych warunkach lub ze średnimi krajowymi ⁽⁹⁾. Obecnie takie możliwości są dostępne w dwóch trzecich systemów edukacji, dzięki czemu takie wskaźniki plasują się jako drugie z najczęściej stosowanych narzędzi ewaluacji wewnętrznej w Europie. Tendencja ta jest zbieżna z wprowadzeniem obowiązkowych krajowych egzaminów oraz z faktem, że w wielu krajach poszczególne szkoły mają dostęp do zagregowanych danych dot. rezultatów egzaminów ⁽¹⁰⁾.

⁽⁷⁾ Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Estonia, Irlandia, Hiszpania, Luksemburg (ISCED 1), Austria, Wielka Brytania (Irlandia Północna i Szkocja) oraz Islandia.

⁽⁸⁾ Władze oświatowe właśnie opracowują podręcznik autoewaluacji dla szkół.

⁽⁹⁾ Aby uzyskać dalsze informacje, patrz: Eurydice, 2004. *Evaluation of schools providing compulsory education in Europe*. Brussels: Eurydice.

⁽¹⁰⁾ Aby uzyskać dalsze informacje, patrz: EACEA/Eurydice, 2009. *National Testing of Pupils in Europe: Objectives, Organisation and Use of Results*. Brussels: EACEA P9 Eurydice.

ZWIĄZKI POMIĘDZY EWALUACJĄ WEWNĘTRZNĄ I ZEWNĘTRZNĄ SZKÓŁ

W 31 systemach edukacji szkoły prowadzą ewaluację wewnętrzną i jednocześnie są kontrolowane przez ewaluatorów zewnętrznych. Szeroko stosowaną formą współzależności pomiędzy dwoma procesami jest wykorzystanie rezultatów ewaluacji wewnętrznej przez ewaluatorów zewnętrznych. W dwóch trzecich systemów edukacji, w których prowadzona jest ewaluacja wewnętrzna i zewnętrzna, wyniki ewaluacji wewnętrznej stanowią część informacji, jakie są poddawane analizie na wstępnym etapie procesu ewaluacji zewnętrznej. Wraz z innymi źródłami informacji, wyniki ewaluacji wewnętrznej często umożliwiają ewaluatorom zewnętrznym określenie profilu szkoły, jaką mają wizytować i lepsze ukierunkowanie ich pracy. Zazwyczaj ewaluatorzy zewnętrzni nie biorą pod uwagę rezultatów ewaluacji wewnętrznej, gdy miała ona inny cel i zakres, lub gdy ewaluacja wewnętrzna nie była obowiązkowa lub nie została jeszcze w pełni wdrożona.

Ewaluacja wewnętrzna szkół może mieć różny charakter, tj. może być procesem, który zasada się głównie na odgórnych strategiach, lub też może mieć wymiar oddolny⁽¹⁾. W pierwszym przypadku kryteria, procedury lub materiały referencyjne wymagane do celów ewaluacji są ustalane na poziomie centralnym. Takie podejście jest niezwykle przydatne, gdy ewaluacja wewnętrzna ma również na celu zapewnienie informacji dla ewaluatorów zewnętrznych. Natomiast podejście to może uniemożliwiać ewaluatorom wewnętrznym koncentrację na obszarach najbardziej przydatnych dla danej szkoły i tym samym ograniczać możliwość podnoszenia jakości kształcenia. Natomiast podejście oddolne kładzie nacisk na szerokie uczestnictwo. Dzięki zastosowaniu takiego podejścia pracownicy szkoły wybierają kryteria ewaluacji wewnętrznej i dostosowują je do własnych potrzeb, z należyтым uwzględnieniem celów lokalnych i krajowych. Takie podejście pozwala ewaluatorom skupić się na celach i procesie, dzięki przekazaniu pełnej odpowiedzialności za definiowanie zagadnień podlegających ewaluacji osobom będącym najbliższymi ewaluowanymi działaniami. Takie podejście może potencjalnie skutkować większym zaangażowaniem we wprowadzanie usprawnień, jakie okażą się potrzebne w wyniku przeprowadzonej ewaluacji. Natomiast eksperci wskazują na pewne słabe strony, takie jak brak kompetencji ze strony ewaluatorów lub trudności z pogodzeniem różnych punktów widzenia przy podejmowaniu decyzji nt. wymaganych działań naprawczych⁽²⁾.

Władze oświatowe wpływają na treści ewaluacji wewnętrznej na wiele różnych sposobów, na przykład poprzez publikowanie zaleceń w sprawie stosowania z góry ustalonych list kryteriów, poprzez zapewnienie wytycznych i podręczników lub poprzez opracowywanie i upowszechnianie wskaźników umożliwiających szkołom porównywanie się z innymi placówkami. Choć zalecenia dotyczące treści ewaluacji wewnętrznej obowiązują w większości przypadków, rzadko kiedy o procesie tym w całości decydują władze oświatowe, a w przypadkach, gdzie przepisy zobowiązują szkoły do stosowania tych samych kryteriów co te stosowane przez ewaluatorów zewnętrznych, zazwyczaj stosowane są pewne modyfikacje. Na przykład w Rumunii zachęca się szkoły do dodania do krajowych standardów własnych obszarów zainteresowania. Dlatego kraje europejskie zazwyczaj pozostawiają przestrzeń dla oddolnych podejść pozwalających na szersze uczestnictwo w ewaluacji wewnętrznej. Takie podejście zostało również odzwierciedlone w pewnym zakresie w praktykach związanych z ewaluacją zewnętrzną szkół, takich jak proces dialogu w sprawie raportu końcowego z ewaluacji pomiędzy ewaluatorami zewnętrznymi a personelem szkoły, lub zaangażowanie uczniów, rodziców i społeczności lokalnej w ewaluację zewnętrzną.

⁽¹⁾ Eurydice, 2004. *Evaluation of schools providing compulsory education in Europe*: Brussels: Eurydice.

⁽²⁾ Dupriez, V., Franquet, A., 2013. *L'évaluation dans les systèmes scolaires: au-delà d'un effet miroir?* W: V. Dupriez, dir. *L'évaluation dans les systèmes scolaires. Accommodements du travail et reconfiguration des professionalités*. Bruxelles: De Boeck, ss. 21-34.

WSTĘP

Wysokiej jakości systemy edukacji i szkoleń mają kluczowe znaczenie dla zapewnienia młodym ludziom odpowiedniego poziomu wiedzy i umiejętności, a tym samym rozwoju społecznego i gospodarczego w Europie. Podnoszenie jakości edukacji i szkoleń stale jest przedmiotem debaty nt. polityki edukacyjnej na poziomie krajowym i UE, co znajduje odzwierciedlenie we wspólnych celach systemów edukacji wyszczególnionych w europejskich ramach strategicznych współpracy w tym zakresie ⁽¹⁾.

Na poziomie europejskim szeroko potwierdzono potrzebę wprowadzenia systemów i polityk skierowanych na zapewnienie i podniesienie jakości edukacji. W Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 2001 r. zdecydowanie podkreślono znaczenie podnoszenia jakości ewaluacji szkół ⁽²⁾. W kolejnych latach Rada wielokrotnie powtarzała znaczenie monitoringu i ewaluacji jakości kształcenia ⁽³⁾. W 2014 r. Rada zachęciła Komisję Europejską do wzmocnienia rozwoju wzajemnego uczenia się i wspierania państw członkowskich w opracowywaniu systemów zapewniania jakości ⁽⁴⁾.

W niniejszym raporcie przedstawiono przegląd i porównanie krajowych struktur, celów i metod wdrażania ewaluacji szkół w Europie w celu promowania wymiany informacji i koncepcji służących zapewnianiu jakości w europejskich systemach edukacji.

PRZEDMIOT RAPORTU: EWALUACJA SZKÓŁ

Zapewnianie jakości w edukacji może być rozumiane jako polityki, procedury i praktyki zaprojektowane w celu osiągnięcia, utrzymania i podniesienia jakości określonych obszarów, które podlegają procesowi ewaluacji. Poprzez ewaluację rozumiemy ogólny proces systematycznej i krytycznej analizy określonego przedmiotu, proces, który obejmuje zbieranie odpowiednich danych i prowadzi do oceny sytuacji i/lub przedstawienia zaleceń w zakresie wprowadzenia działań naprawczych. Przedmiotem ewaluacji mogą być: szkoły, dyrektorzy szkół, nauczyciele i inni pracownicy szkół, realizowane programy nauczania, władze lokalne lub działanie całego systemu edukacji.

W ramach szerokiego obszaru zapewniania jakości, niniejszy raport poświęcony jest **ewaluacji szkół** zapewniających kształcenie obowiązkowe. Polegając na ramowych koncepcjach opracowanych w poprzednim badaniu Eurydice poświęconym temu samemu zagadnieniu (2004) ⁽⁵⁾, ewaluację szkół definiuje się jako badanie działań prowadzonych kolektywnie przez pracowników szkół. Ewaluacja tego rodzaju ma na celu monitorowanie lub podniesienie ogólnej jakości pracy szkoły, a jej wyniki są przedstawione w raporcie ogólnym, który nie obejmuje informacji nt. oceny indywidualnych nauczycieli.

⁽¹⁾ Patrz Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 r. w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia ('ET 2020'), Dz.U. C 119, 28.5.2009, s. 2.

⁽²⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lutego 2001 r. w sprawie współpracy europejskiej przy ocenie jakości edukacji szkolnej, Dz.U. L 60, 1.3.2001, s. 51.

⁽³⁾ Patrz Projekt konkluzji Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zgromadzonych w Radzie w sprawie skuteczności edukacji i szkoleń i równego dostępu do nich, Dz.U. C 298, 8.12.2006, s. 3; Konkluzje Rady z dnia 12 maja 2009 w sprawie strategicznych ram europejskiej współpracy w dziedzinie kształcenia i szkolenia ('ET2020'), Dz.U. C 119, 28.5.2009, s. 2.

⁽⁴⁾ Patrz Konkluzje Rady z dnia 20 maja 2014 r. w sprawie zapewniania jakości w celu wspierania kształcenia i szkolenia, Dz.U. C 183, 14.6.2014, s. 30.

⁽⁵⁾ Eurydice, 2004. *Evaluation of schools providing compulsory education in Europe*. Brussels: Eurydice.

Ewaluacja szkół może dotyczyć szerokiego zakresu działalności szkoły, w tym nauczania i uczenia się i/lub wszystkich aspektów zarządzania szkołą. W niniejszym raporcie opisano głównie podejścia koncentrujące się na działalności dydaktycznej i zarządzaniu. Ewaluacja szkół prowadzona przez wyspecjalizowanych ewaluatorów i dotycząca szczegółowych zadań (związanych z prowadzeniem księgowości, zdrowiem, bezpieczeństwem, archiwami itd.) nie została uwzględniona w tej publikacji.

Ewaluacja szkół może być zewnętrzna lub wewnętrzna. W pierwszym przypadku jest ona prowadzona przez ewaluatorów, którzy nie są członkami personelu danej szkoły i którzy zazwyczaj pracują w inspektoracie i składają raporty władzom oświatowym. W drugim przypadku ewaluacja jest prowadzona głównie przez członków personelu szkoły⁽⁶⁾. Zarówno ewaluacja zewnętrzna, jak i wewnętrzna szkół może obejmować innych interesariuszy, takich jak uczniowie, rodzice lub członkowie społeczności lokalnej.

Kilka czynników miało wpływ na rozwój ewaluacji szkół jako szeroko rozpowszechnionej praktyki stosowanej do mierzenia i podnoszenia jakości edukacji w krajach europejskich⁽⁷⁾. Trendy zmierzające do decentralizacji systemów edukacji, zapoczątkowane w latach osiemdziesiątych ubiegłego wieku, w połączeniu z bardziej tradycyjną autonomią na poziomie lokalnym i poziomie szkół w wielu krajach sprawiły, że władze lokalne i szkoły stały się głównymi aktorami polityki edukacyjnej. W wielu krajach szkoły podejmują decyzje w zakresie zarządzania zasobami ludzkimi, materialnymi i finansowymi, a także w zakresie treści nauczania. Niekiedy autonomia ta łączy się z odpowiedzialnością za definiowanie planów strategicznych podnoszenia jakości i dalszego rozwijania oferty edukacyjnej. Reformy zwiększające autonomię szkół zapoczątkowały przenoszenie odpowiedzialności z władz oświatowych na poszczególne szkoły.

Znaczenie ewaluacji szkół w systemie edukacji jest różne w poszczególnych krajach. W każdym kraju opracowywana jest kultura ewaluacji, która skupia się na różnych aspektach. Ewaluacja szkół to tylko jeden z aspektów systemów zapewniania jakości, które mogą być bardziej lub mniej rozwinięte w poszczególnych krajach. Aby pokazać, jakie miejsce ewaluacja szkół zajmuje w całym systemie ewaluacji, w raporcie przedstawiono opisy poszczególnych krajów zawierające charakterystykę jednego lub kilku podejść do zapewniania jakości.

Informacje nt. poszczególnych krajów zawierają opisy systemów zapewniania jakości w krajach, gdzie nie działa system ewaluacji zewnętrznej, czy nawet wewnętrznej szkół, jak np. w Bułgarii, Chorwacji, Grecji, na Cyprze (ISCED 1), w Luksemburgu, Finlandii i Norwegii. Aby zapewnić odpowiednią jakość kształcenia, w krajach tych polega się głównie na monitoringu systemu edukacji jako całości, monitoringu przeprowadzanym na podstawie wyników ustandaryzowanej oceny uczniów, na ewaluacji działań lokalnych władz oświatowych lub na ewaluacji indywidualnych nauczycieli. W analizie porównawczej można znaleźć tylko kilka odniesień do tych krajów.

⁽⁶⁾ Termin 'autoewaluacja' zazwyczaj jest szeroko stosowany w odniesieniu do wszystkich typów ewaluacji, jaka ma miejsce w szkołach. Aby wyjaśnić różne koncepcje, przeprowadzono rozróżnienie pomiędzy autoewaluacją (gdzie ewaluatorzy oceniają samodzielnie przeprowadzone działania) a ewaluacją wewnętrzną (gdzie niezależnie od zbierania danych, oceny są formułowane przez indywidualne osoby lub zespół osób, które są członkami personelu lub uczniami szkoły). Do celów niniejszego raportu, wszystkie ewaluacje prowadzone przez szkoły noszą nazwę ewaluacji 'wewnętrznych'.

⁽⁷⁾ Patrz Eurydice, 2007. *School Autonomy in Europe. Policies and Measures*. Brussels: Eurydice.

CELE I TREŚĆ RAPORTU

Niniejszy raport ma głównie na celu przedstawienie przeglądu statusu i organizacji ewaluacji szkół w Europie. Jego zamierzeniem jest również podkreślenie głównych cech wspólnych, trendów i krajowych inicjatyw, które mogą stanowić źródło inspiracji dla opracowywania polityki w innych krajach europejskich.

Raport podzielony jest na trzy części, obejmujące krótką analizę porównawczą, opisy krajowe i glosariusz.

Analiza porównawcza uwzględnia kluczowe cechy organizacji ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej szkół.

Rozdział pierwszy poświęcony jest ewaluacji zewnętrznej szkół. Przedstawiono tu kraje, w których takie podejście jest stosowane i pokrótce omówiono sytuację w pozostałych krajach. Omówiono także następujące zagadnienia:

- Organy odpowiedzialne za ewaluację zewnętrzną szkół;
- Przedmiot zainteresowania ewaluacji i kryteria brane pod uwagę w celu sformułowania oceny szkoły;
- Procedury (np. wizytacja szkoły, obserwacja zajęć w klasie, ocena ryzyka, konsultacje z interesariuszami itd.) stosowane do przeprowadzenia ewaluacji i opracowania raportu z ewaluacji;
- Możliwe rezultaty ewaluacji zewnętrznej szkół;
- Upowszechnianie rezultatów ewaluacji;
- Kwalifikacje i staż pracy, jakimi powinni wykazać się ewaluatorzy zewnętrzni.

Jak w przypadku każdego procesu ewaluacji, ewaluacja zewnętrzna i wewnętrzna szkół obejmuje podobne etapy, takie jak zbieranie danych i formułowanie oceny zgodnie z ustalonymi kryteriami. Natomiast ze względu na autonomię, jaką cieszą się szkoły lub władze lokalne w obszarze ewaluacji wewnętrznej, zakres informacji zbieranych w związku z ewaluacją wewnętrzną jest bardziej ograniczony w porównaniu do ewaluacji zewnętrznej.

Rozdział drugi poświęcony jest ewaluacji wewnętrznej szkół i omówiono w nim następujące zagadnienia:

- Oficjalne wymagania stawiane wobec szkół w odniesieniu do ewaluacji wewnętrznej;
- Zaangażowanie rodziców, uczniów i innych interesariuszy w procesy ewaluacji wewnętrznej;
- Narzędzia i środki wsparcia dla szkół, oferowane przez władze oświatowe w celu wzmocnienia ewaluacji wewnętrznej;
- Wykorzystywanie rezultatów ewaluacji wewnętrznej na poziomie szkoły i władz oświatowych, również do celów ewaluacji zewnętrznej.

Opisy krajowe przedstawiają główne cechy podejść do ewaluacji wewnętrznej i zewnętrznej szkół stosowanych w poszczególnych krajach oraz inne podejścia do zapewniania jakości. Przedstawiono również przewodnik po opisach krajowych.

W Glosariuszu podano definicje wszystkich specjalistycznych terminów stosowanych w raporcie.

ZAKRES RAPORTU I ŹRÓDŁA INFORMACJI

Niniejszy raport stanowi przegląd systemów ewaluacji szkół na poziomie kształcenia obowiązkowego, tj. szkoły podstawowej i obowiązkowej szkoły średniej I i II stopnia, w pełnym wymiarze godzin ⁽⁸⁾.

Raport obejmuje szkoły publiczne we wszystkich krajach. Szkoły prywatne nie zostały uwzględnione, z wyjątkiem dotowanych szkół prywatnych w kilku krajach, do których uczęszcza duży odsetek uczniów. Kraje te to Belgia, Irlandia, Holandia, i Wielka Brytania (Anglia). Dotowane szkoły prywatne to szkoły, w których ponad połowa podstawowych funduszy pochodzi z portfela publicznego.

Rokiem odniesienia jest rok szkolny 2013/14. Raport obejmuje wszystkie państwa członkowskie UE, a także Islandię, Byłą Jugosłowiańską Republikę Macedonii, Norwegię i Turcję ⁽⁹⁾.

Informacje były zbierane za pomocą kwestionariuszy i szablonów, które zostały wypełnione przez krajowych ekspertów i/lub przedstawicieli sieci Eurydice. Głównym źródłem informacji były oficjalne dokumenty wystawione przez centralne władze oświatowe.

⁽⁸⁾ Aby uzyskać szczegółowe informacje nt. obowiązkowego kształcenia podstawowego i średniego w każdym kraju, patrz: Structures of European education systems 2014/15, pod adresem: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/facts_and_figures_en.php#diagrams

⁽⁹⁾ Następujące kraje będące członkami sieci Eurydice nie brały udziału w niniejszym raporcie: Bośnia i Hercegowina, Liechtenstein, Czarnogóra i Serbia.

ROZDZIAŁ 1: EWALUACJA ZEWNĘTRZNA SZKÓŁ

Ewaluacja zewnętrzna szkół jest od dawna stosowanym podejściem służącym do zapewniania jakości kształcenia w Europie. Jak zdefiniowano w niniejszym raporcie (patrz Wstęp), prowadzona jest ona przez ewaluatorów, którzy nie są członkami personelu danej szkoły i składają raporty władzom oświatowym. Ewaluacja zewnętrzna szkół koncentruje się na działaniach realizowanych w szkole, bez przypisywania odpowiedzialności poszczególnym członkom personelu. Ewaluacja tego typu ma na celu monitorowanie jakości pracy szkół i/lub poprawę wyników uzyskiwanych przez uczniów. Natomiast zakres elementów poddawanych ewaluacji jest różny w poszczególnych krajach, w zależności od zakresu autonomii szkół

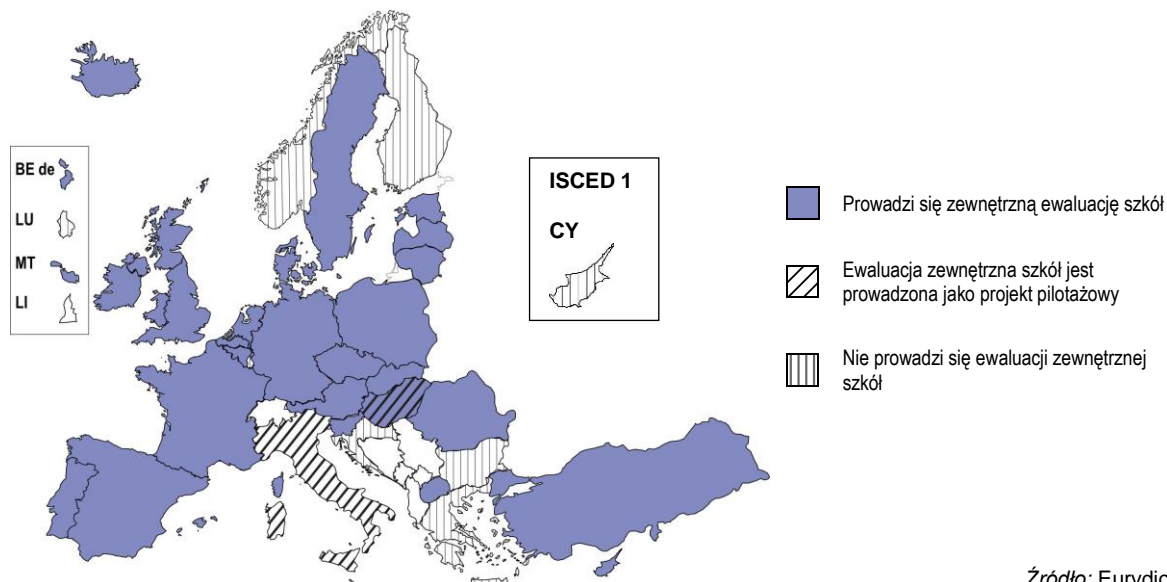
W niniejszym Rozdziale opisano, w jaki sposób ewaluacja zewnętrzna szkół jest zorganizowana w Europie. W ustępie 1.1 przedstawiono jej status obowiązujący w każdym kraju. W ustępie 1.2 określono organy i władze edukacyjne odpowiedzialne za jej prowadzenie. W ustępie 1.3 omówiono kryteria stosowane przy formułowaniu ocen dotyczących poszczególnych szkół. W ustępie 1.4 przedstawiono procedury zbierania informacji, wyciągania wniosków i raportowania rezultatów. W ustępie 1.5 opisano różne możliwe rezultaty ewaluacji zewnętrznej szkół. W ustępie 1.6 przedstawiono analizę zakresu, w jakim wyniki ewaluacji zewnętrznej są upowszechniane. Na koniec, w ustępie 1.7, podkreślono kwalifikacje i doświadczenie zawodowe ewaluatorów.

1.1. Status ewaluacji zewnętrznej

W niniejszym ustępie przedstawiono przegląd systemów ewaluacji zewnętrznej w Europie. Uwzględniono tu również sytuację krajów, w których ewaluacja nie stanowi głównego elementu systemu zapewniania jakości.

Ewaluacja zewnętrzna szkół jest szeroko stosowana w Europie. Prowadzona jest w 31 systemach edukacji występujących w 26 krajach (patrz Rysunek 1.1).

Rysunek 1.1: Status ewaluacji zewnętrznej szkół w przepisach centralnych, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Francja: Przepisy na poziomie centralnym przewidują prowadzenie ewaluacji zewnętrznej szkół, natomiast nie traktują jej jako systematycznego podejścia stosowanego regularnie. System inspekcji tradycyjnie koncentruje się na indywidualnych członkach personelu szkoły, co nadal stanowi główną część przeprowadzanych kontroli.

Włochy: Pełna implementacja ewaluacji zewnętrznej szkół będzie mieć miejsce w roku szkolnym 2015/16, po zakończeniu etapu pilotażowego.

Węgry: Obecnie realizowany jest trzyletni projekt pilotażowy mający na celu wprowadzenie kompleksowej ewaluacji zewnętrznej („inspekcja pedagogiczna/profesjonalna”) w 2015 r., wraz z ewaluacją zewnętrzną związaną z upewnieniem się, że szkoły działają zgodnie z przepisami.

W siedmiu systemach edukacji nie występują na poziomie centralnym przepisy dot. ewaluacji zewnętrznej szkół.

W Chorwacji ewaluacja zewnętrzna szkół lub nauczycieli nie jest głównym przedmiotem zainteresowania polityki edukacyjnej. W Bułgarii taka sytuacja miała miejsce do niedawna. Natomiast projekt skierowany na opracowanie systemu kontroli został przeprowadzony w latach 2012 - 2014. W wyniku przeprowadzonego projektu, Ministerstwo Edukacji i Nauki przygotowuje nową ustawę dot. edukacji przedszkolnej i szkolnej, która obejmuje system kontroli w głównym nurcie. Ustawa może zostać przyjęta w 2015 r.

W Grecji, na Cyprze (kształcenie podstawowe) i w Luksemburgu ewaluacja zewnętrzna prowadzona przez inspektorat lub doradców szkół dotyczy głównie nauczycieli. Choć pewne elementy ewaluacji zewnętrznej szkół można zaobserwować w tych krajach, jej zakres jest mocno ograniczony i związany z określonymi zagadnieniami, takimi jak rachunkowość, zdrowie, bezpieczeństwo, archiwizacja dokumentów i inne.

W Finlandii brak jest centralnych uregulowań w zakresie ewaluacji zewnętrznej szkół. Natomiast władze lokalne mogą decydować o stosowaniu tego podejścia w odniesieniu do szkół, za które odpowiadają. Przepisy dotyczące kształcenia podstawowego nie koncentrują się na szkołach, lecz na organach je nadzorujących (tj. gminach odpowiedzialnych za nadzór nad szkołami publicznymi). W rezultacie prawa i obowiązki dotyczą raczej gmin, nie szkół. Organy nadzorujące mają obowiązek prawny prowadzić ewaluację kształcenia i uczestniczyć w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości na poziomie regionalnym. Istotne rezultaty ewaluacji zewnętrznej muszą być publikowane. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym i pozostawiają dużą dozę swobody organom nadzorującym. Ewaluacja ma na celu wspieranie rozwoju edukacji i poprawy warunków uczenia się.

W Norwegii ewaluacja zewnętrzna prowadzona przez inspektorat koncentruje się na zapewnieniu zgodności działań lokalnych organów nadzorujących szkoły z prawem oświatowym. W szczególności inspektorzy sprawdzają, czy organy nadzorujące przestrzegają ustawowych zobowiązań do zapewnienia, że dzieci i młodzież mają równy dostęp do edukacji, bez względu na płeć, pochodzenie społeczne i kulturowe, miejsce zamieszkania lub specjalne potrzeby. Szkoły mogą być zaangażowane w procesy ewaluacji zewnętrznej poprzez wywiady z kluczowymi interesariuszami. Niemniej jednak inspektorzy koncentrują się głównie na organach założycielskich szkół.

1.2. Organy odpowiedzialne za ewaluację zewnętrzną

W niniejszym ustępie przedstawiono organy odpowiedzialne za prowadzenie ewaluacji zewnętrznej w szkołach. Zamieszczono tu informacje nt. ich charakteru oraz poziomu, na jakim działają. W ustępie tym podkreślono również obszary, w jakich działają organy zaangażowane w ewaluację zewnętrzną szkół.

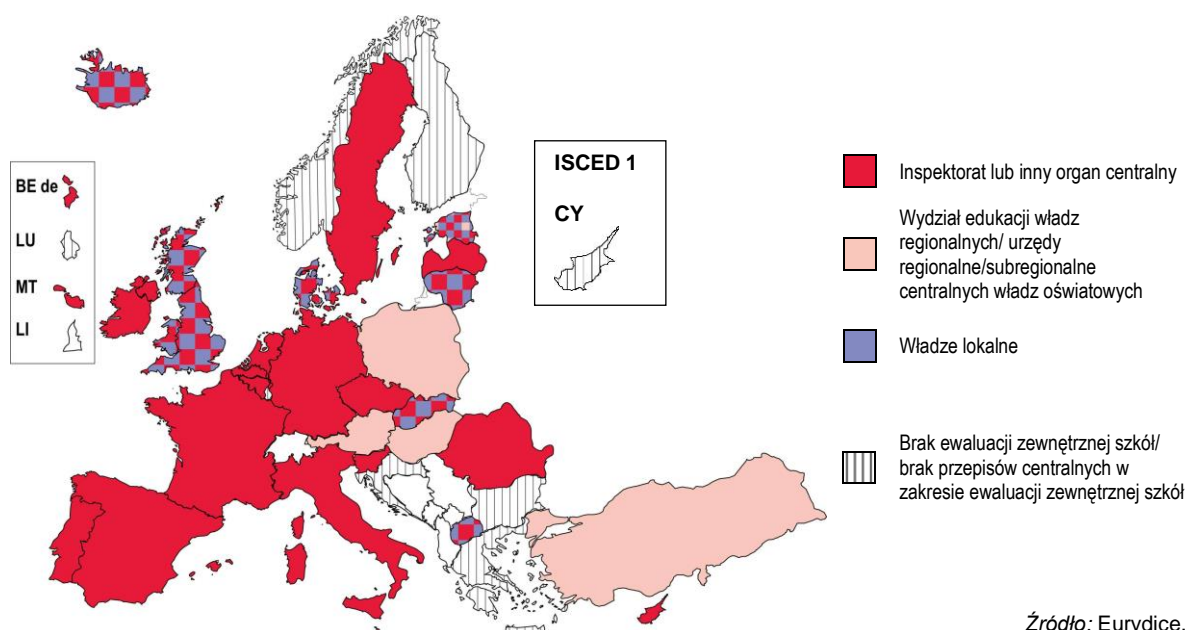
W większości systemów edukacji (27 z 31, gdzie występuje ewaluacja zewnętrzna szkół), za jej prowadzenie odpowiadają organy na poziomie centralnym (patrz Rysunek 1.2). Występują dwa główne typy organów, które są mniej więcej równo reprezentowane. Pierwsza grupa to wydziały działające w ramach centralnych władz oświatowych, zwykle noszące nazwę „inspektoratów” lub rzadziej departamentów ewaluacji. W drugiej grupie znajdują się odrębne agencje zajmujące się kontrolą szkół.

W pięciu krajach zadania związane z ewaluacją zewnętrzną szkół są zdecentralizowane w różnym stopniu i realizowane na poziomie regionalnym lub lokalnym.

W Estonii „nadzór państwa” nad szkołami jest realizowany przez wydziały edukacji władz powiatowych w imieniu Ministra Edukacji i Badań. Natomiast w przypadku poważnych lub pilnych skarg na konkretne szkoły, ewaluację zewnętrzną prowadzi Wydział Ewaluacji Zewnętrznej Ministerstwa Edukacji i Badań. Na Węgrzech subregionalne jednostki węgierskiej administracji publicznej są

odpowiedzialne za prowadzenie inspekcji w szkołach (zarówno kontrola przestrzegania przepisów, jak i pilotaż systemów ewaluacji zawodowej/pedagogicznej), zgodnie z wytycznymi Ministra Edukacji. W Austrii nadzór nad szkołami wchodzi w zakres obowiązków władz federalnych i jest realizowany przez dziewięć urzędów federalnych i kilka urzędów regionalnych. W pewnym zakresie urzędy te działają niezależnie od siebie. W Polsce ewaluacja zewnętrzna szkół jest realizowana przez kuratoria (regionalne inspektoraty). Realizują one politykę Ministerstwa Edukacji Narodowej, lecz odpowiadają przed wojewodą, który reprezentuje premiera w regionach. W Turcji wojewódzkie władze oświatowe są odpowiedzialne za ewaluację zewnętrzną szkół, podczas gdy wydział doradztwa i kontroli w Ministerstwie Edukacji Narodowej zapewnia koordynację ich pracy.

Rysunek 1.2: Organy odpowiedzialne za prowadzenie ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Objaśnienie

Na mapie zaprezentowano organ lub organy odpowiedzialne za prowadzenie ewaluacji zewnętrznej szkół. Nie przedstawiono tu organów, które tylko ponoszą formalną odpowiedzialność.

Regionalne lub subregionalne urzędy centralnych władz oświatowych to administracyjne ramiona władz centralnych, działające na poziomie regionalnym lub subregionalnym.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Francja: Inspektorat jest prowadzony przez centralne władze edukacyjne, jednak inspektorzy działają na poziomie lokalnym (szkoły podstawowe) lub regionalnym (szkoły średnie).

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Węgry: Dane związane są z pilotażem systemu „kontroli przestrzegania przepisów” i systemu ewaluacji „pedagogicznej/zawodowej” (patrz opis krajowy). Ponadto, zgodnie z ustawą o kształceniu ogólnym (2011, CXG), organ prowadzący szkołę (władze lokalne) może również prowadzić ewaluację szkół.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia i do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

W sześciu systemach edukacji (Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (Anglia, Walia i Szkocja) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii) władze lokalne lub regionalne organy założycielskie szkół realizują obowiązki związane z ewaluacją w odniesieniu do szkół, które prowadzą. Takie działania nie stanowią głównego przedmiotu analizy porównawczej i nie będą brane pod uwagę w kolejnych ustępach niniejszego rozdziału.

W zależności od kraju, ewaluacja prowadzona przez lokalne władze oświatowe nie zawsze jest zgodna pod względem przedmiotu oceny i celu z głównym podejściem do ewaluacji zewnętrznej szkół prowadzonej przez organ na poziomie centralnym lub regionalnym. W Estonii nadzór państwa nad szkołami i ewaluacja prowadzona przez organy założycielskie szkół mają ten sam cel, jakim jest przestrzeganie przez szkoły przepisów w różnych obszarach. W Słowacji i Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii zakres ewaluacji prowadzonej przez władze lokalne jest węższy niż w przypadku inspekcji szkół prowadzonej przez organy państwowe. W Słowacji, gdzie państwowy inspektorat ds. szkół głównie koncentruje się na aspektach edukacyjnych i przestrzeganiu przepisów, organy założycielskie szkół (gmina lub samorząd lokalny) prowadzą audyty finansowe szkół i weryfikują przestrzeganie ogólnie obowiązujących zasad. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii zarówno gminy, jak i inspektorat państwowy koncentrują się na przestrzeganiu przepisów przez szkoły. Ponadto inspektorzy oceniają jakość i skuteczność działań edukacyjnych. W Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia i Szkocja) podejścia stosowane przez władze lokalne i centralne mają w zasadzie te same cele i przedmiot zainteresowania, natomiast stosowane procedury i rezultaty dla szkół są różne. W Wielkiej Brytanii (Anglia i Walia) lokalne władze oświatowe są zobowiązane prawem do promowania wysokich standardów w szkołach, które prowadzą. Konkretnie procedury ewaluacji nie są określone, a lokalne władze oświatowe zazwyczaj nie prowadzą inspekcji, choć niektóre z nich wizytują szkoły w ramach działań monitoringowych. Zwykle dokonują przeglądu działań szkoły i określają, które szkoły wymagają interwencji i działań naprawczych. W Wielkiej Brytanii (Szkocja) władze lokalne zobowiązane są do podnoszenia jakości kształcenia w szkołach, którymi zarządzają.

W Danii, na Litwie i w Islandii władze centralne i lokalne dzielą się obowiązkami w zakresie ewaluacji zewnętrznej.

W Danii Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku ocenę każdej szkoły według określonego zestawu kryteriów. Po zakończeniu tego etapu, gminy odpowiadają za kontynuację działań i wprowadzenie działań naprawczych, jeżeli takie są wymagane. Agencja może wymagać od gmin opracowania planu działań mających na celu zapewnienie wyższego standardu osiągnięć dydaktycznych szkoły.

Na Litwie odpowiedzialnością za ewaluację zewnętrzną dzielą się Narodowa Agencja ds. Ewaluacji Szkół (NASE) i organ prowadzący szkoły, czyli gmina lub władze centralne (z wyjątkiem szkół prywatnych). Organ prowadzący inicjuje i planuje ewaluację zewnętrzną szkół, która jest prowadzona przez NASE, oraz zapewnia szkołom pomoc przed i po ewaluacji, a także monitoruje ich działanie po przeprowadzonej ewaluacji.

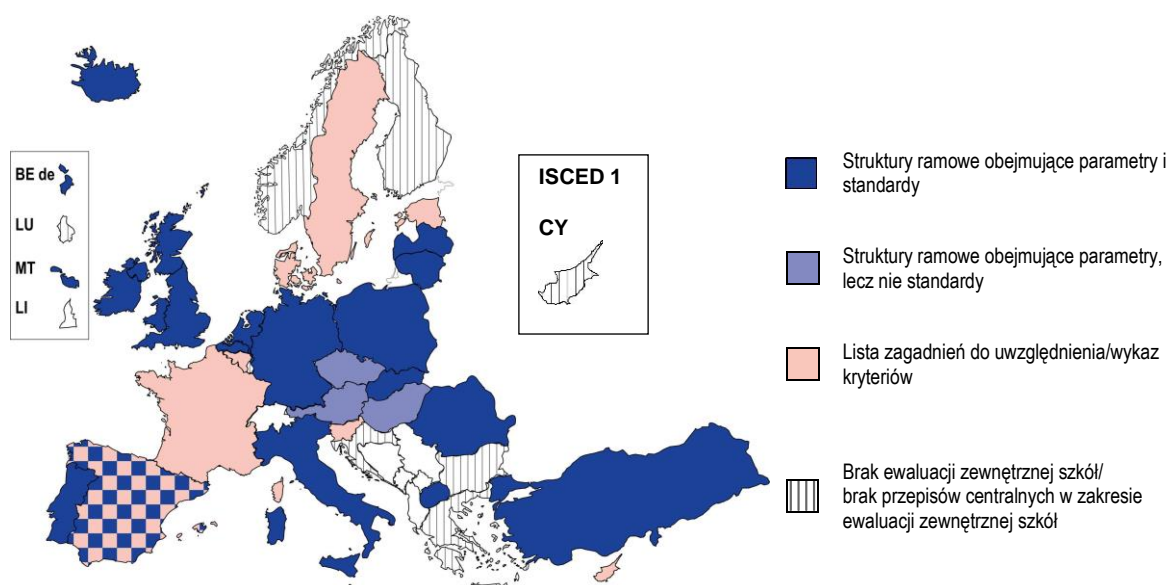
W Islandii Instytut Badań Edukacyjnych przy Ministerstwie Edukacji prowadzi inspekcję/ewaluację wspólnie z lokalnymi władzami oświatowymi we wszystkich 74 okręgach. Gmina Reykjavik prowadzi niezależną ewaluację własnych szkół.

1.3. Stosowanie struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej

W niniejszym ustępie omówiono przedmiot zainteresowania ewaluacji i sposoby opracowywania kryteriów, jakie powinni uwzględniać ewaluatorzy. Kryteria ewaluacji zasadzają się na dwóch komponentach, a mianowicie na parametrach (lub mierzalnych aspektach obszaru podlegającego ewaluacji) i wymaganych standardach (poziomach odniesienia, poziomach osiągnięć lub określonych normach), na podstawie których dany parametr jest oceniany. Zapewniają one podstawy (ilościowe i/lub jakościowe), na jakich opierają się formułowane opinie. Analiza porównawcza pokazuje, że w większości krajów ewaluatorzy zewnętrzni stosują ustandaryzowane kryteria opracowane na poziomie centralnym i oceniają szeroki zakres działań szkoły. W pozostałych krajach, gdzie kryteria ewaluacji nie są ustalane na poziomie centralnym, ewaluacja zewnętrzna wydaje się koncentrować na ograniczonej liczbie aspektów pracy szkoły i/lub nie jest traktowana jako działanie oczywiste.

W dwóch trzecich systemów edukacji, tj. tam gdzie prowadzi się ewaluację zewnętrzną szkół, opracowano zorganizowane i ustandaryzowane struktury ramowe określające treści i oczekiwania w odniesieniu do ewaluacji zewnętrznej (patrz Rysunek 1.3). W krajach tych wszyscy ewaluatorzy zewnętrzni stosują te same ramy ewaluacji. Proces ten został zapoczątkowany w latach dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku ⁽¹⁾ i jest kontynuowany w niektórych krajach. Na przykład w 2009 r. w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) opublikowano pierwszy dokument, który jest opisywany jako zestaw cech i standardów obowiązujących w dobrych szkołach (Wytyczne dla zapewniania jakości w szkołach ⁽²⁾). Warto wspomnieć, że przestrzeganie struktur ramowych opracowanych na poziomie centralnym może być również obowiązkowe w krajach, gdzie ewaluacja zewnętrzna jest zdecentralizowana i prowadzona na poziomie regionalnym, jak na przykład w Polsce i Austrii (patrz ustęp 1.2).

Rysunek 1.3: Ustalenia na poziomie centralnym w zakresie treści i kryteriów ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Source: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: W celu identyfikacji szkół, w których wymagane jest wprowadzenie działań naprawczych, Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru co roku prowadzi badanie screeningowe szkół, koncentrujące się na określonych parametrach. Pozostała część procesu ewaluacji wchodzi w zakres obowiązków gmin, które są wspierane przez władze centralne.

Niemcy: W większości landów ewaluatorzy zewnętrzni mają do dyspozycji struktury ramowe do oceny jakości pracy szkół. Struktury takie obejmują kryteria ewaluacji definiujące dobrą jakość pracy szkół i wysoką jakość dydaktyki.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół prowadzonej przez organy centralne (lub regionalne), lecz nie zakres obowiązków związanych z ewaluacją dokonywaną przez władze lokalne (patrz ustęp 1.2).

Hiszpania: Struktury ramowe opracowywane przez każdą ze Wspólnot Autonomicznych dla inspektoratów ds. ewaluacji są różne i obejmują zarówno listę szerokich obszarów interwencji, jak i szczegółowe struktury ramowe obejmujące parametry i standardy.

Włochy: Informacje na podstawie projektu pilotażowego VALeS (patrz opis krajowy).

Węgry: Na mapie przedstawiono sytuację w odniesieniu do systemu ewaluacji „pedagogicznej/zawodowej” będącej przedmiotem pilotażu (patrz opis krajowy). W odniesieniu do kontroli przestrzegania przepisów, ewaluatorzy badają szkoły z zastosowaniem wspólnych kryteriów.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia i do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

⁽¹⁾ Eurydice, 2004. *Evaluation of schools providing compulsory education in Europe*. Brussels: Eurydice.

⁽²⁾ http://www.ahs-dg.be/PortalData/13/Resources/20131009_Der_Orientierungsrahmen_Schulqualitaet.pdf

Zazwyczaj struktury ramowe ewaluacji zewnętrznej, opracowane na poziomie centralnym, obejmują szeroki zakres aspektów pracy szkoły, w tym jakość nauczania i uczenia się, wyniki uczniów w nauce, różne obszary zarządzania szkołą oraz przestrzeganie przepisów. Natomiast w Turcji ewaluacja zewnętrzna szkół głównie koncentruje się na przestrzeganiu przepisów.

Struktury ramowe ewaluacji różnią się pod względem długości opisu i poziomu złożoności. Zazwyczaj koncentrują się one na głównych obszarach działań szkoły (np. nauczanie i uczenie się, wspieranie uczniów, przywództwo), które stanowią szczegółowe parametry. Aby pomóc ewaluatorom w prowadzeniu oceny i określeniu jakości pracy szkoły, struktury ramowe zapewniają deskryptory, które definiują poziom osiągnięć wymaganych w odniesieniu do każdego parametru lub obszaru pracy szkoły, lub różne możliwe poziomy osiągnięć, jakie można spotkać. W dwóch krajach (Republika Czeska i Austria) parametry, jakie należy rozważyć są ustalone na poziomie centralnym, jednak oczekiwane standardy już nie są. Inspektorzy określają, czego oczekują od szkoły na podstawie własnego doświadczenia.

W kilku krajach, gdzie obowiązują struktury ramowe opracowane na poziomie centralnym, utworzono systemy mające na celu dostosowanie zakresu i skali ewaluacji do określonych warunków występujących w szkołach. Taki system „różnicowanej inspekcji” ma na celu zwiększenie nacisku na szkoły lub obszary, gdzie występuje większe ryzyko osiągnięcia słabych wyników (patrz ustęp 1.4).

W systemach edukacji, gdzie nie obowiązują struktury ramowe opracowane na poziomie centralnym i obejmujące parametry i standardy zapewniające wysoce usystematyzowany proces ewaluacji zewnętrznej szkół, wymogi są zazwyczaj bardziej ograniczone. Ewaluacja zewnętrzna na ogół koncentruje się na szczegółowych aspektach pracy szkoły.

W Belgii (Wspólnota Francuska) ewaluacja zewnętrzna koncentruje się na ograniczonej liczbie aspektów pracy szkoły, które są wyszczególnione w dekrete kształtującym obecny system inspekcji, jaki tradycyjnie koncentruje się na ewaluacji indywidualnych nauczycieli. Od 2007 r. przepisy silnie koncentrują się na ewaluacji „poziomu nauczania” (*niveau des études*) w szkołach, co oznacza, że obecnie głównym przedmiotem inspekcji są zespoły pedagogiczne w danym obszarze przedmiotowym.

W Danii, w ramach corocznego badania screeningowego szkół podstawowych i gimnazjów, Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru koncentruje się na kryteriach jakości określonych przez Ministerstwo Edukacji. Kryteria te obejmują na przykład wyniki testów krajowych i egzaminów końcowych, oraz liczbę uczniów przyjętych do szkół średnich drugiego stopnia.

We Francji nie obowiązuje ustandaryzowany protokół definiujący treści i procedury ewaluacji zewnętrznej. Natomiast, aby kierować pracą inspektorów lokalnych i regionalnych, władze edukacyjne zapewniają zestaw kryteriów związanych z głównymi wynikami i kontekstowymi zmiennymi dla poszczególnych szkół. Ponadto monitoring „kontraktów celowych” (*contrat d'objectifs*), wprowadzony w 2005 r., sprawił, że regionalne władze oświatowe prowadzą bardziej systematyczne ewaluacje polityk i funkcjonowania szkół średnich w odniesieniu do szerokich celów edukacyjnych określonych w takich kontraktach.

W Estonii i Słowenii ewaluacja zewnętrzna szkół koncentruje się głównie na przestrzeganiu przepisów w określonych obszarach tematycznych, które są ustalone co roku (Estonia) lub wyszczególnione w ustawie o inspekcji (Słowenia).

W Szwecji zakres ewaluacji zewnętrznej jest określony w ustawie o edukacji oraz w wytycznych dla Inspektoratu, zawartych w umowie o świadczenie usług publicznych. Szwedzki Inspektorat Szkół (SIS) posiada autonomię w zakresie wyboru parametrów i standardów ewaluacji. Główne obszary zainteresowania ewaluacji zewnętrznej obejmują osiąganie celów edukacyjnych przez uczniów, przywództwo, podnoszenie jakości edukacji i prawa uczniów.

1.4. Procedury ewaluacji zewnętrznej

W niniejszym ustępie przedstawiono analizę procedur ewaluacji zewnętrznej szkół stosowanych w europejskich systemach edukacji.

Ustęp został podzielony na sześć podpunktów obejmujących różne aspekty protokołów stosowanych do celów ewaluacji szkół.

W pierwszym podpunkcie omówiono częstotliwość prowadzenia ewaluacji. W drugim podpunkcie przedstawiono przegląd poszczególnych etapów. W kolejnych czterech podpunktach wyszczególniono różne aspekty procedur: zbieranie i analizę informacji, wizytacje szkół, zaangażowanie interesariuszy i opracowanie raportu z ewaluacji.

Tam, gdzie uznano za stosowne, opisano szczegółowe podejścia stosowane w poszczególnych krajach.

Częstotliwość prowadzenia ewaluacji zewnętrznej

Częstotliwość prowadzenia ewaluacji zewnętrznej szkół jest ustalana na podstawie trzech głównych modeli:

- model cykliczny, w którym wszystkie szkoły są poddawane ewaluacji w regularnych odstępach czasu, odstępach określonych przez władze centralne lub przez inspektorat;
- zogniskowane podejście, oparte na próbach badawczych, ocenie ryzyka lub kryteriach opracowywanych ad hoc przez władze centralne i w ramach rocznego lub wieloletniego programu pracy;
- połączenie dwóch powyższych podejść.

W przypadku modelu cyklicznego ewaluacja ma miejsce w regularnych odstępach czasu, które mogą wynosić od trzech lat (Była Jugosłowiańska Republika Macedonii i Turcja) do maksymalnie 10 lat (Belgia (Wspólnota Flamandzka)). Najczęściej stosowanym odstępem czasu między dwoma ewaluacjami zewnętrznymi jest okres pięciu lat.

Zasada, że wszystkie szkoły muszą być poddawane ewaluacji w regularnych odstępach czasu nie ma zastosowania w kilku systemach edukacji. W Wielkiej Brytanii (Szkocja) niedawno dokonano zmiany z cykli pokoleniowych inspekcji na system badania prób, z zastosowaniem istotnej statystycznie próby szkół poddawanych inspekcji w ramach programu rocznego, prób wybranych z zastosowaniem kryteriów takich, jak wielkość, lokalizacja w defaworyzowanym obszarze miejskim lub wiejskim, lub w obszarze biedy itd. W Islandii próba musi być reprezentatywna dla różnych gmin. W Irlandii i Danii podejście oparte na analizie ryzyka jest stosowane przy wyborze szkół poddawanych ewaluacji, podczas gdy w Belgii (Wspólnota Francuska), Hiszpanii, Estonii i na Węgrzech (kontrola przestrzegania przepisów), organy odpowiedzialne za prowadzenie ewaluacji zewnętrznej szkół określają na podstawie rocznej lub kilkuletniej kryteria wyboru szkół poddawanych inspekcji. Na Cyprze ewaluacja zewnętrzna szkół (ISCED 2) ma miejsce, gdy administracja centralna decyduje, że jest ona konieczna ze względów administracyjnych i pedagogicznych. We Francji inspektorzy mają wolność wyboru szkół poddawanych ewaluacji zewnętrznej i nie są zobowiązani do regularnej ewaluacji wszystkich szkół.

W Holandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii (Anglia i Irlandia Północna) działają dwa systemy. Ewaluacja zewnętrzna jest prowadzona cyklicznie w odniesieniu do wszystkich szkół, lecz harmonogram ewaluacji może ulec zmianie na podstawie rezultatów analizy ryzyka (patrz "Ocena ryzyka" poniżej).

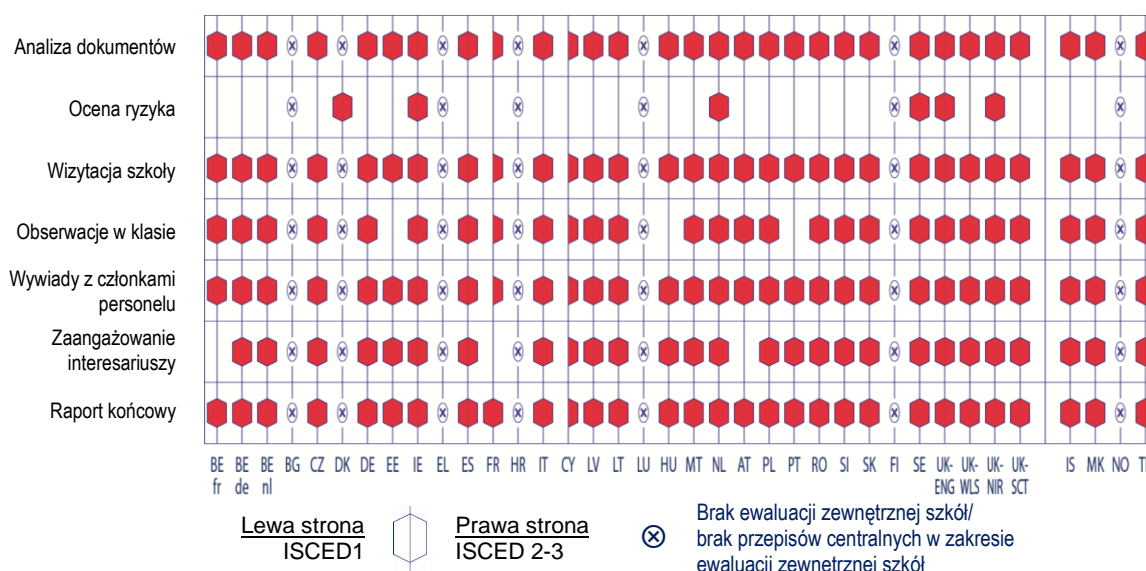
Etapy procesu ewaluacji zewnętrznej

Porównanie podejść stosowanych w poszczególnych krajach wskazuje na to, że praktycznie proces realizacji ewaluacji zewnętrznej dzieli się na trzy etapy:

- pierwszy etap obejmuje zbieranie i analizę danych dot poszczególnych szkół i czasem przeprowadzenie wstępnej analizy ryzyka;
- drugi etap obejmuje wizytację szkoły mającą na celu przeprowadzenie obserwacji stosowanych praktyk, inspekcję dokumentów i konsultacje z osobami związanymi ze szkołą, a także, w niektórych przypadkach, z innymi interesariuszami;
- trzeci etap obejmuje opracowanie raportu z ewaluacji.

Etapy te można zaobserwować we wszystkich krajach, chociaż każdy krok może być inaczej realizowany w poszczególnych krajach i wykazuje różne poziomy złożoności. Schemat poniżej przedstawia duże zróżnicowanie podejść i praktyk w tym zakresie.

Rysunek 1.4: Procedury ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

MK: Patrz Glosariusz.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: Władze centralne przeprowadzają analizę ryzyka w odniesieniu do konkretnych szkół, informują gminy o tych, w których standardy nie są przestrzegane i wspierają gminy w wysiłkach skierowanych na usprawnienie świadczonych usług edukacyjnych.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Informacje mają zastosowanie tylko do głównego podejścia do ewaluacji zewnętrznej szkół prowadzonej przez władze centralne (lub regionalne) i nie dotyczą ewaluacji prowadzonej przez władze lokalne będące organami prowadzącymi szkoły (patrz ustęp 1.2).

Francja: W odniesieniu do ISCED 1 brak jest protokołu ustandaryzowanej ewaluacji szkół.

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Cypr: W odniesieniu do ISCED 1 brak jest ewaluacji zewnętrznej szkół.

Węgry: Dane dotyczą zarówno systemu „kontrolni przestrzegania przepisów”, jak i pilotażu ewaluacji „pedagogicznej/profesjonalnej” (patrz opis krajowy).

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia i do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Zbieranie i analiza danych

Wstępny etap zbierania i analizowania informacji i danych dot. poszczególnych szkół stanowi element procesu we wszystkich krajach, gdzie stosowana jest ewaluacja zewnętrzna. Natomiast nie wszędzie jest on stosowany w tym samym celu. Podczas gdy w większości krajów umożliwia on ewaluatorom utworzenie profilu szkoły, jaką mają wizytować i lepiej się skoncentrować na ewaluacji, w niewielu z nich etap ten jest traktowany jako instrument rozróżnienia pomiędzy szkołami, w których należy przeprowadzić inspekcję i tymi, które tego nie wymagają lub, w niektórych przypadkach, jako moment na wybór rodzaju inspekcji (patrz „Ocena ryzyka” poniżej).

W większości przypadków, przed rozpoczęciem wizytacji, ewaluatorzy zbierają wiele danych z różnych źródeł. Typ dokumentów oraz zbieranych i analizowanych danych jest różny w poszczególnych krajach, lecz na ogół mieści się w jednej z czterech poniższych kategorii:

- Dane statystyczne nt. wyników i inne wskaźniki ilościowe: główny wskaźnik to osiągnięcia uczniów lub wyniki w testach krajowych, czasem porównywane na poziomie regionalnym lub krajowym ze szkołami działającymi w podobnym kontekście społeczno-ekonomicznym. Takie dane są zazwyczaj uzupełniane przez inne informacje ilościowe, takie jak liczebność klasy, liczba uczniów na jednego nauczyciela, liczba uczniów ze specjalnymi potrzebami, liczba osób wcześniej kończących naukę, fluktuacja nauczycieli lub dane nt. frekwencji uczniów i personelu. W Wielkiej Brytanii (Walia) ocena uczniów dokonywana przez nauczycieli również jest brana pod uwagę. W niektórych przypadkach (Belgia (Wspólnota Flamandzka), niektóre landy w Niemczech i Słowacja), inspektorzy wymagają, by szkoły przekazywały informacje za pośrednictwem kwestionariuszy.
- Raporty i inne dokumenty jakościowe: w wielu krajach inspektorzy korzystają z wcześniejszych raportów z ewaluacji zewnętrznej i, tam gdzie to możliwe, z ewaluacji wewnętrznej. Sięgają również do innych dokumentów, takich jak plan rozwoju szkoły, oferta pedagogiczna, strona internetowa szkoły i dokumenty określające ogólną politykę szkoły. W Islandii ewaluatorzy biorą również pod uwagę plany działań szkół mające na celu zapewnienie dobrostanu uczniów.
- W niektórych przypadkach konsultowane są dokumenty administracyjne: programy zajęć, roczny kalendarz pracy szkoły, protokoły ze spotkań rady szkoły, programy działań, plany budynku szkoły lub przepisy wewnętrzne. W niektórych krajach szczegółowe dokumenty również są brane pod uwagę, na przykład procedury rozpatrywania skarg (Republika Czeska, Austria, Słowacja, i Szwecja), programy doskonalenia zawodowego (Republika Czeska i Niemcy), raporty finansowe (Malta) lub decyzje dyrektora szkoły (Słowacja).
- Czwarte źródło informacji pochodzi od interesariuszy szkoły, takich jak liderzy szkolni, nauczyciele, rodzice, uczniowie lub przedstawiciele społeczności lokalnej. Natomiast takie informacje nie zawsze są zbierane przed wizytacją, szczególnie gdy informacje pochodzą z wywiadów lub spotkań (patrz „Zaangażowanie interesariuszy” poniżej).

Ocena ryzyka

Ocena ryzyka jest prowadzona w ramach wstępnego etapu w Danii, Irlandii, Holandii, Szwecji i Wielkiej Brytanii (Anglia i Irlandia Północna). Taka praktyka jest stosowana w celu skupienia zainteresowania ewaluatorów na szkołach, które nie spełniają standardów (Dania, Irlandia, Holandia, i Wielka Brytania (Anglia)) lub w celu wyboru poszczególnych typów inspekcji (Szwecja i Wielka Brytania (Irlandia Północna)). Wskaźniki w zakresie wyników uzyskiwanych przez uczniów - zasadzające się głównie na testach krajowych - traktowane są tu jako kluczowy wskaźnik. Natomiast danym nt. efektów kształcenia towarzyszą inne źródła informacji, takie jak na przykład dane finansowe szkoły w Holandii; rezultaty badania ankietowego nt. szkół w Szwecji; zapobieganie niepowodzeniom szkolnym i frekwencja uczniów w Irlandii; oraz oceny formułowane podczas poprzednich inspekcji w Wielkiej Brytanii (Anglia i Irlandia Północna).

W Wielkiej Brytanii (Anglia) inspekcje prowadzone są cyklicznie i każda szkoła jest wizytowana raz na pięć lat. Natomiast szkoły uznane za „wybitne” podczas ostatniej ewaluacji zostają zwolnione z rutynowych inspekcji i są jedynie poddawane ocenie ryzyka po upływie trzech lat od ostatniej inspekcji, a następnie raz do roku, tak długo, jak jakość pracy szkoły zostanie utrzymana. Natomiast w ramach pierwszej oceny ryzyka szkół ocenionych jako „dobre” określany jest termin kolejnej inspekcji. W pozostałych krajach (Irlandia, Holandia, i Szwecja) ocena ryzyka jest prowadzona raz do roku. W Irlandii, poza szkołami wybranymi w ramach oceny ryzyka, w rocznym programie pracy inspektoratu uwzględnione są inspekcje losowo wybranych szkół znajdujących się w różnych kategoriach pod względem jakości.

Wizytacje szkół

Wizytacje są standardowym etapem procedur we wszystkich krajach. Zapewniają one ewaluatorom uzyskanie informacji z pierwszej ręki w zakresie działania i wyników szkoły oraz są szeroko stosowane niemal wszędzie w podobny sposób.

Czas trwania wizytacji jest różny w poszczególnych krajach i wynosi od minimum jednego dnia (Austria i Szwecja) do maksymalnie siedmiu dni w Słowacji, natomiast średnia wynosi dwa-trzy dni. W większości krajów czas trwania jest uzależniony od poziomu złożoności inspekcji lub wielkości szkoły, obliczanej na podstawie liczby uczniów. Na Malcie czas trwania wizytacji uzależniony jest od liczby nauczycieli pracujących w szkole.

W większości krajów wizytacje obejmują trzy główne rodzaje działań:

- Wywiady z pracownikami szkół;
- Obserwacje zajęć w klasach;
- Ocenę działań, siedziby i/lub dokumentów wewnętrznych szkoły.

Interviews with staff are a common feature in all visits. Discussions mainly take place with school leaders and other representatives of the school management. Teachers are also often interviewed, as well as other school staff. In the United Kingdom (Northern Ireland), teachers are also addressed through an online questionnaire, available to all teachers, with participation on a voluntary basis. In Portugal, this practice is limited to a sample of teachers. In Hungary, the "pedagogical/professional" evaluation being piloted, prescribes that at least 5 % of teachers are interviewed.

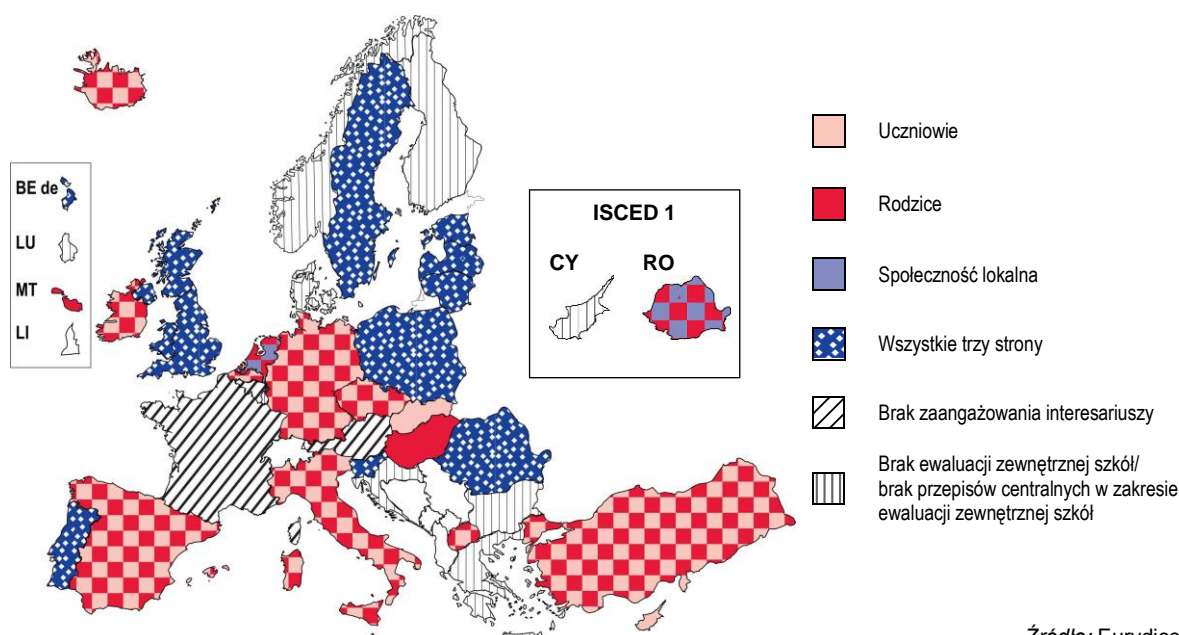
Classroom observation is present in almost all countries, the exceptions being Estonia, Hungary (pilot), and Portugal. In certain countries, the protocol for visits to schools prescribes minimum numbers of classes or lessons to be observed. In Belgium (German-speaking Community), inspectors must observe school lessons from at least 50 % of teachers, while in Iceland this share goes up to 70 % of teachers observed in the classroom. In Latvia, the procedures suggest observing at least 12 lessons, whereas in Malta they recommend observing as many lessons as possible depending on the length of the visit and capacity of the evaluators. In Iceland and Lithuania, inspectors are requested to use a specific structured form to focus the observations.

Observing other school activities, inspecting the school premises, and/or internal documents is a far less homogenous activity, although practiced in many countries. Usually, evaluators visit the school facilities (classrooms, laboratories, etc.), verify administrative documents, and observe pupils during breaks to better understand the school climate.

Zaangażowanie interesariuszy

Zaangażowanie interesariuszy jest uwzględnione w zaleceniach dla państw członkowskich dot. współpracy europejskiej w zakresie wysokiej jakości ewaluacji edukacji szkolnej, sformułowanych przez Parlament Europejski i Radę⁽³⁾. Zalecenia obejmują uwzględnienie stron zaangażowanych w życie szkół i traktują to jako instrument mający na celu „promowanie wspólnej odpowiedzialności za poprawę jakości pracy szkół” (Dz.U. C 60, 1.3.2001, s. 53). Podczas gdy w pewnym zakresie niemal wszędzie zapewnione jest zaangażowanie liderów szkół i nauczycieli, jak opisano w ustępach powyżej, praktyka polegająca na zapewnieniu uczniom, rodzicom i przedstawicielom społeczności lokalnej możliwości wyrażenia opinii nie jest już tak często spotykana. Mapa poniżej pokazuje, w których krajach rodzice, uczniowie i/lub przedstawiciele społeczności lokalnej są zaangażowani w proces ewaluacji zewnętrznej.

Rysunek 1.5: Zaangażowanie uczniów, rodziców i przedstawicieli społeczności lokalnej w ewaluację zewnętrzną szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku screening poszczególnych szkół celem identyfikacji gmin, w których wymagane jest wprowadzenie usprawnień. Pozostała część procesu leży w gestii gmin wspieranych przez władze centralne.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Węgry: Konsultacje z interesariuszami są przewidziane tylko w ramach systemu ewaluacji „pedagogicznej/profesjonalnej” realizowanego w ramach pilotażu (patrz opis krajowy). Interesariusze nie są zaangażowani w system ewaluacji polegający na „kontrolu przestrzegania prawa”.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia i do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

W 13 systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Estonia, Łotwa, Litwa, Polska, Portugalia, Rumunia (ISCED 2), Słowenia, Szwecja, i Wielka Brytania) spośród 31, w których prowadzona jest ewaluacja zewnętrzna, opinie uczniów, rodziców i przedstawicieli społeczności lokalnej mogą być brane pod uwagę na etapie ewaluacji. W dziewięciu systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Flamandzka), Republika Czeska, Niemcy, Irlandia, Hiszpania, Włochy (pilotaż), Islandia,

⁽³⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lutego 2001 r. w sprawie współpracy europejskiej przy ocenie jakości edukacji szkolnej, Dz.U. C 60, 1.3.2001, s. 51.

Była Jugosłowiańska Republika Macedonii i Turcja), zaangażowani interesariusze to uczniowie i rodzice, a w Holandii i Rumunii (ISCED 1) rodzice i przedstawiciele społeczności lokalnej. Na Malcie procedury przewidują jedynie zaangażowanie rodziców, a na Cyprze (ISCED 2) i w Słowacji wyłącznie uczniowie mogą brać udział w tym procesie. Na Węgrzech ewaluacja pedagogiczna i profesjonalna, która wejdzie w życie w 2015 r., a obecnie znajduje się na etapie pilotażu, przewiduje zaangażowanie rodziców. W trzech krajach (Belgia (Wspólnota Francuska), Francja, i Austria) brak jest przepisów odnoszących się do konsultacji z interesariuszami.

Chociaż w znakomitej większości krajów przepisy przewidują zaangażowanie interesariuszy, ich zastosowanie w praktyce nie zawsze jest systematycznie realizowane. W sześciu systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Flamandzka), Republika Czeska, Niemcy, Włochy (pilotaż), Holandia, i Słowenia) zbieranie informacji od rodziców, uczniów lub społeczności lokalnej jest jednym z narzędzi umożliwiających lepsze oszacowanie jakości kształcenia i poparcie dla już sformułowanych ocen. Dlatego ewaluatorzy mogą samodzielnie decydować, czy korzystać z takich narzędzi, czy też nie.

Jeżeli tak się dzieje, zaangażowanie rodziców i/lub uczniów w proces ewaluacji może przybrać formę badań opinii, wywiadów lub obie. Wywiady mogą być przeprowadzane indywidualnie lub w grupach fokusowych. W większości krajów wszyscy uczniowie i ich rodzice są konsultowani za pomocą kwestionariuszy. Natomiast w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Irlandii, na Cyprze (ISCED 2), w Portugalii, Islandii, Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i Turcji konsultacje prowadzone są tylko z próbą uczniów i/lub rodziców, lub z ich przedstawicielami w radzie szkoły lub innym organie zarządczym w szkole. Na Malcie, jeżeli populacja szkoły jest większa niż 150 uczniów, analizy kwestionariuszy kończą się na tej liczbie.

W 14 krajach społeczność lokalna ma możliwość uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej, głównie w formie udzielanych wywiadów. We wszystkich krajach społeczność lokalna jest uznawana za stronę odgrywającą rolę zarządczą, jak np. gminy, rady, zarządy lub właściciele szkół. Na Litwie i w Rumunii zaangażowanie społeczności lokalnej jest możliwe, lecz nie obowiązkowe. Na Litwie przedstawiciele związków zawodowych nauczycieli i przedstawiciele właścicieli szkół mogą być konsultowani, podczas gdy w Rumunii przedstawiciele administracji lokalnej mogą być zapraszani do obserwowania procesu i zgłaszania uwag podczas wizytacji w szkołach. W Szwecji, w przypadku kompleksowych ewaluacji, pracownicy opieki społecznej również mogą wyrażać swoje opinie.

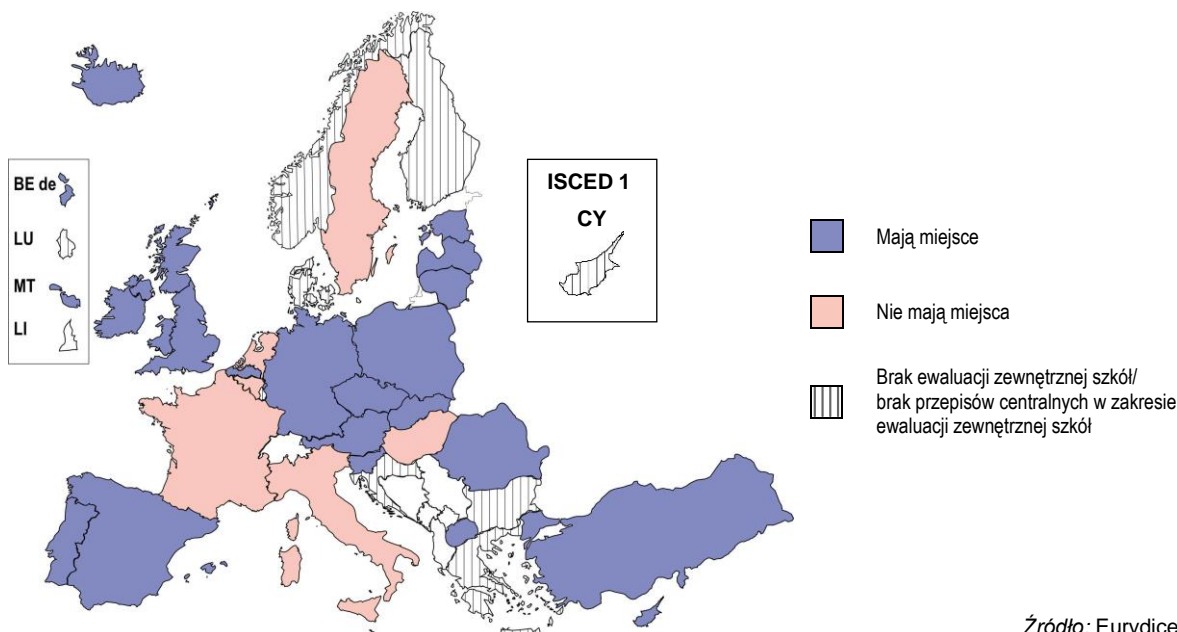
Rodzice, uczniowie i tam, gdzie to możliwe, przedstawiciele społeczności lokalnej są konsultowani w zakresie wielu różnych tematów. W większości krajów główne zagadnienie to poziom zadowolenia z ogólnej jakości pracy szkoły, świadczonych przez nią usług edukacyjnych i dostępnego zaplecza. Inne zagadnienia będące przedmiotem konsultacji to nakład pracy uczniów, bezpieczeństwo, środowisko uczenia się i klimat panujący w szkole. W Wielkiej Brytanii (Anglia) rodzice mogą wyrażać opinie nt. tego, w jaki sposób szkoła radzi sobie np. ze zjawiskiem przemocy, podczas gdy na Łotwie konsultacje dotyczą zagadnień takich, jak organizacja zajęć pozalekcyjnych lub samorząd szkolny. W Szwecji rodzice i uczniowie oceniają kierownictwo szkoły. W Hiszpanii szkoły otrzymują wiele kontekstowych formularzy, które muszą zostać wypełnione przez uczniów i rodziców, a także przez nauczycieli i kierownictwo szkoły. Kwestionariusze te mają na celu zebranie informacji nt. zmiennych kontekstowych, takich jak sytuacja rodzinna, społeczno-ekonomiczna, środowisko szkolne itd., które pozwalają lepiej zrozumieć poziom wyników uzyskanych przez uczniów w testach ogólnokrajowych.

Opracowywanie raportów z ewaluacji

W końcowym raporcie z ewaluacji umieszczane są wyniki pracy ewaluatorów, a także tam, gdzie to ma zastosowanie, oceny. Taka praktyka jest stosowana we wszystkich krajach. Natomiast w Austrii taki raport jest traktowany jako umowa pomiędzy inspektorem a szkołą na podjęcie działań naprawczych w określonych aspektach.

W większości krajów opracowywanie raportu z ewaluacji to proces obejmujący dialog pomiędzy ewaluatorami a kierownictwem szkoły. W niektórych przypadkach również nauczyciele są zaangażowani w ten proces. W sześciu systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Francuska), Francja, Włochy (pilotaż), Węgry, Holandia i Szwecja), raport z ewaluacji jest opracowywany bez konsultowania szkoły. Natomiast w Holandii szkoły mogą odpierać zarzuty sformułowane w raporcie końcowym, przedstawiając swoją opinię kompetentnym władzom.

Rysunek 1.6: Konsultacje ze szkołą przed sfinalizowaniem raportu z ewaluacji, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku screening poszczególnych szkół celem identyfikacji gmin, w których wymagane jest wprowadzenie usprawnień. Pozostała część procesu leży w gestii gmin wspieranych przez władze centralne.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Węgry: Mapa przedstawia sytuację w odniesieniu do systemu ewaluacji „kontroli przestrzegania prawa”. W związku z tym, że system ewaluacji „pedagogicznej/profesjonalnej” jest na etapie pilotażu (patrz opis krajowy), brak jest procedur w tym zakresie.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Proces dialogu, który prowadzi do opracowania końcowego raportu z ewaluacji może mieć różnicowany poziom złożoności. Podstawowy model obejmuje trzy etapy (1) ewaluatorzy przesyłają do szkoły projekt raportu; (2) kierownictwo szkoły przedstawia swoje uwagi; i (3) ewaluatorzy opracowują końcową wersję raportu.

W niektórych krajach powyższy model ma różne warianty, które obejmują dodatkowe etapy lub uzupełnienia.

W Polsce szkoły nie mogą przedstawiać komentarzy do raportu, jednak jego wyniki są omawiane ze wszystkimi nauczycielami podczas spotkania organizowanego przed jego opracowaniem. Ponadto dyrektor szkoły może kwestionować wnioski z raportu końcowego, w wyniku czego kurator może zwrócić się z prośbą do ewaluatorów o ponowną analizę zebranych danych. Na Łotwie szkoła ma prawo przedstawić zastrzeżenia do raportu końcowego i składać propozycje przewodniczącemu Komisji Akredytacyjnej.

W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) uwagi do projektu raportu przedstawiane są w formie ustnej. Na Łotwie, w Portugalii, Wielkiej Brytanii i Turcji takim uwagom towarzyszy dyskusja z dyrektorem szkoły i czasem z nauczycielami, co ma miejsce przed opracowaniem raportu końcowego. W Wielkiej Brytanii (Irlandia Północna) ewaluatorzy organizują dodatkowe spotkanie z radą szkoły celem przeprowadzenia wymiany opinii nt. pracy szkoły. W Belgii i Irlandii szkoły mogą przedstawiać uwagi na piśmie po opracowaniu końcowej wersji raportu.

Uwagi szkół na temat projektu raportu zazwyczaj mogą dotyczyć wszystkich zagadnień. Natomiast w Irlandii i Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia i Irlandia Północna) uwagi ograniczają się do błędów rzeczowych, natomiast ogólna ocena nie może być przedmiotem dyskusji. W Portugalii szkoły mogą przedstawić na piśmie swoje uwagi dot. projektu raportu, jeśli stoi on w sprzeczności z wynikami pracy ewaluatorów. W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) organizowana jest „konferencja” po tym, jak szkoła przedstawiła na piśmie uwagi do projektu raportu. Podczas takiej sesji ewaluatorzy omawiają z kierownictwem szkoły, przedstawicielami nauczycieli, przedstawicielem rady szkoły (*Schulschöffe*) i rady ds. rozwoju szkoły (*Schulentwicklungsberatung*) projekt raportu i uwagi zgłoszone przez szkołę.

1.5. Rezultaty ewaluacji zewnętrznej

W ustępie tym opisano, w jaki sposób rezultaty ewaluacji zewnętrznej są wykorzystywane w poszczególnych systemach edukacji.

Ustęp ten podzielono na cztery punkty, w których przedstawiono szczegółowy przegląd działań podejmowanych w poszczególnych krajach i w określonych okolicznościach. W pierwszym punkcie przedstawiono przegląd typów działań, które zazwyczaj są uwzględnione w procedurach: działania naprawcze, dyscyplinarne i mające na celu poprawę wizerunku. W kolejnych punktach przedstawiono analizy poszczególnych typów i podkreślono różne okoliczności, w jakich są one stosowane.

Tam, gdzie to ma zastosowanie, opisano szczegółowe podejścia stosowane w poszczególnych krajach.

Typologia rezultatów

Podczas gdy procedury wdrażania ewaluacji zewnętrznej w szkołach na ogół opierają się na trzyetapowym podejściu [patrz ustęp 1.4.], analiza rezultatów ewaluacji zewnętrznej przedstawia bardziej podzielony i zróżnicowany obraz.

Pomimo różnorodności, jeden punkt, a mianowicie zalecenia, wydaje się być wspólny dla niemal wszystkich systemów edukacji. We wszystkich krajach, w których prowadzona jest ewaluacja zewnętrzna i dla których dostępne są dane, z wyjątkiem Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) i Polski, ewaluatorzy formułują w raportach zalecenia dot. udoskonaleń. W Polsce takie zalecenia są przedstawiane tylko w przypadku nieprzestrzegania wymogów prawnych lub innych nieprawidłowości. Natomiast charakter i ton zaleceń są różne w poszczególnych krajach i mogą obejmować zarówno zobowiązanie szkół do podjęcia określonego działania, jak i ogólne sugestie w zakresie zróżnicowanych udoskonaleń. Na przykład w Republice Czeskiej szkoły nie mają obowiązku przestrzegania zaleceń mających na celu podniesienie jakości edukacji, jednak muszą ich przestrzegać w przypadku poważnych braków. We Włoszech, z uwzględnieniem etapu pilotażowego, i na Cyprze (ISCED 2), szkoły mają pełną autonomię przy podejmowaniu decyzji, czy przestrzegać zaleceń określonych przez ewaluatorów. We Francji, na poziomie ISCED 1, zobowiązanie do przestrzegania zaleceń jest traktowane bardziej jako kwestia etyki niż prawa. W Estonii i Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii, przestrzeganie zaleceń jest obowiązkowe, a cele muszą zostać osiągnięte w określonych terminach.

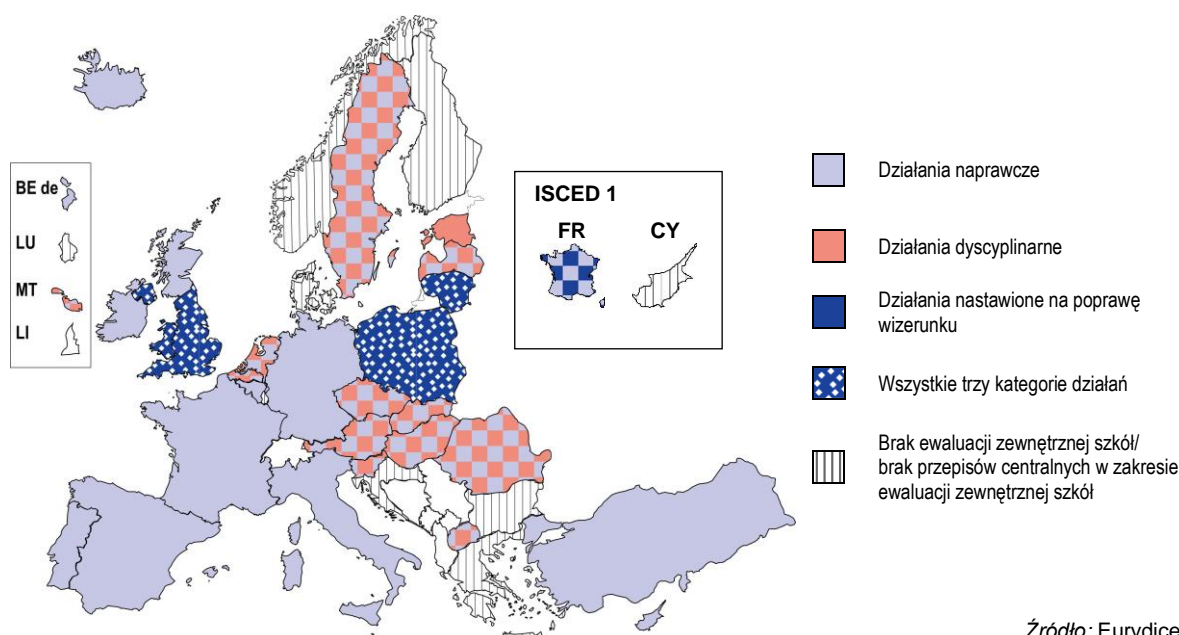
W ramach realizacji zaleceń szkoły, ewaluatorzy i odpowiedzialne władze podejmują określone działania. Można je podzielić na trzy ogólne kategorie:

1. działania naprawcze;
2. działania dyscyplinarne;
3. działania nastawione na poprawę wizerunku.

Pierwsza kategoria dotyczy działań, które skierowane są na poprawę niedoskonałości i braków w zakresie kształcenia zapewnianego przez szkołę lub naprawę naruszeń przepisów (patrz Rysunek 1.8). W niektórych krajach ewaluatorzy mogą być zaangażowani w działania będące kontynuacją przeprowadzonej kontroli (działania pokontrolne), takie jak kolejne inspekcje lub analizy tego, w jaki sposób szkoła poradziła sobie z wcześniejszymi niedociągnięciami. W innych, szkoły mogą być zobowiązane do podjęcia konkretnych działań mających na celu rozwiązanie problemów w obszarach określonych przez ewaluatorów, przy czym działania te muszą często przybrać formę planu naprawczego. Na koniec, w kilku krajach przewidziane są działania wspierające, obejmujące dodatkowe zasoby, doradztwo i szkolenia.

Druga kategoria odnosi się do działań dyscyplinarnych - zazwyczaj podejmowanych przez odpowiedzialne władze i stosowanych w przypadkach, gdzie działania naprawcze nie przyniosły skutku.

Rysunek 1.7: Kategorie działań zalecanych w raportach z ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku screening poszczególnych szkół celem identyfikacji gmin, w których wymagane jest wprowadzenie usprawnień. Pozostała część procesu leży w gestii gmin wspieranych przez władze centralne.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).

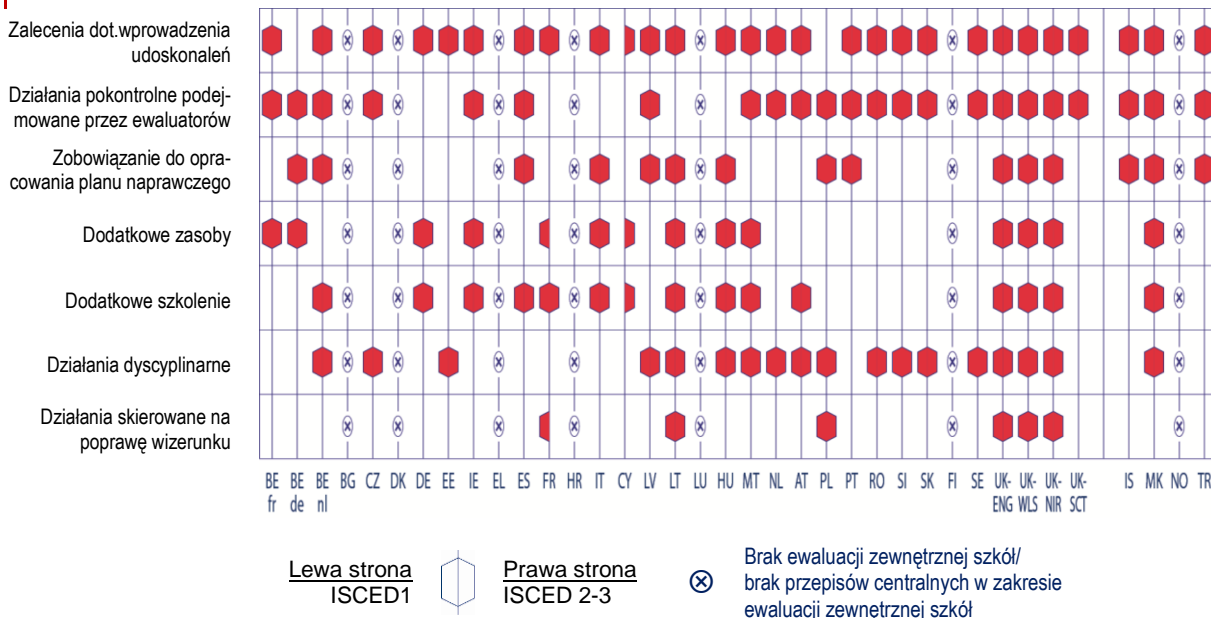
Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Węgry: „Kontrola przestrzegania prawa” przewiduje jedynie działania dyscyplinarne, podczas gdy system ewaluacji „pedagogicznej/profesjonalnej” będący na etapie pilotażu przewiduje działania naprawcze (patrz opis krajowy).

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Trzecia kategoria obejmuje działania skierowane na identyfikację, upowszechnianie i promowanie dobrych praktyk. Podczas gdy w większości krajów opracowano przepisy, które wchodzą w zakres pierwszych dwóch kategorii, jedynie w kilku krajach rezultaty również są postrzegane jako instrument promowania szkół, które dobrze pracują - takie podejście może przynieść pozytywne korzyści dla wizerunku szkoły i ogólnej poprawy jakości kształcenia.

Rysunek 1.8: Typy rezultatów ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

MK: Patrz Glosariusz.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

- Dania:** Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku screening poszczególnych szkół celem identyfikacji gmin, w których wymagane jest wprowadzenie usprawnień. Pozostała część procesu leży w gestii gmin wspieranych przez władze centralne.
- Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii:** Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).
- Włochy:** Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).
- Węgry:** Dane dotyczą zarówno systemu „kontroli przestrzegania prawa”, jak i systemu ewaluacji „pedagogicznej/profesjonalnej”, będącego na etapie pilotażu (patrz opis krajowy).
- Finlandia:** Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Działania naprawcze

Poza formułowaniem zaleceń, ewaluatorzy mogą być zaangażowani w działania będące kontynuacją przeprowadzonej ewaluacji (działania pokontrolne). W kontekście niniejszego raportu, działania pokontrolne to te obejmujące analizę lub sprawdzenie przez ewaluatorów zakresu, w jakim szkoła przestrzega zaleceń sformułowanych w raporcie. Takie działania mają miejsce w około dwóch trzecich systemów edukacji, w których realizowana jest ewaluacja zewnętrzna szkół (patrz Rysunek 1.8). Działania pokontrolne zwykle obejmują dodatkowe wizytacje lub rzadziej analizy sprawozdań szkół z realizacji działań naprawczych. Z wyjątkiem Malty i w pewnym zakresie Irlandii, działania pokontrolne mają miejsce tylko w przypadkach, gdy ewaluatorzy wykryli i opisali w raporcie niedociągnięcia, braki lub naruszenia. Na przykład w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) jedynie

poważne braki prowadzą do działań pokontrolnych, podczas gdy w Słowenii działania takie są stosowane jedynie gdy podejmowane środki będą podlegały nadzorowi przez dłuższy czas. W Wielkiej Brytanii (Walia) wizytacja pokontrolna jest realizowana w przypadku poważnych braków. Na Malcie niezapowiedziana jednodniowa wizytacja pokontrolna ma miejsce we wszystkich szkołach w terminie jednego roku kalendarzowego od daty publikacji raportu z ewaluacji, podczas gdy w Irlandii inspekcje pokontrolne są realizowane tylko w części (na próbie) szkół. Na Łotwie szkoły zobowiązane są składać co roku sprawozdania, do czasu pełnego wdrożenia rekomendacji.

We wszystkich krajach, gdzie ewaluacja zewnętrzna ma miejsce, szkoły zobowiązane są do podejmowania działań skierowanych na podnoszenie jakości kształcenia lub naprawy braków wykrytych przez ewaluatorów. W 12 systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Niemieckojęzyczna i Flamandzka), Hiszpania, Łotwa, Litwa, Polska, Portugalia, Wielka Brytania (Walia i Irlandia Północna), Islandia, Była Jugosłowiańska Republika Macedonii, i Turcja) procedury ewaluacji zewnętrznej przewidują obowiązek przedstawienia przez szkoły planu działań naprawczych, skierowanego na rozwiązanie wykrytego problemu. Natomiast w Polsce obowiązek ten ogranicza się tylko do najpoważniejszych przypadków. W Belgii (Wspólnota Flamandzka) plan naprawczy jest alternatywą dla szkół, które chcą uniknąć natychmiastowego zamknięcia i podlega decyzji ministerstwa. Planowi towarzyszy obowiązek korzystania z doradztwa. We Włoszech, na etapie projektu pilotażowego, i w Wielkiej Brytanii (Anglia) nie ma obowiązku opracowania planu naprawczego, jednak istniejące plany działań powinny zostać zmienione, aby uwzględniały zalecenia ewaluatorów. Inspekcja „pedagogiczna/profesjonalna” na Węgrzech, obecnie na etapie pilotażu, która ma zostać wprowadzona w 2015 r. przewiduje, że szkoły będą opracowywać pięcioletnie plany działań zgodnie z zaleceniami ewaluatorów. Tylko w Belgii (Wspólnota Flamandzka) i na Litwie obowiązują jednoznaczne przepisy skierowane na zapewnienie zaangażowania nauczycieli w realizację planu naprawczego.

W wielu krajach dla szkół dostępne są działania wspierające, które zazwyczaj obejmują dodatkowe szkolenia lub zasoby natury finansowej lub kadrowej. W 15 systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Flamandzka), Niemcy, Irlandia, Hiszpania, Francja, Włochy (pilotaż), Węgry (tylko w przypadku pilotażu systemu „pedagogicznego/profesjonalnego”), Cypr (ISCED 2), Litwa, Malta, Austria, Wielka Brytania (Anglia, Walia i Irlandia Północna) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii) dodatkowe szkolenia są realizowane jako działania wspierające i mogą zostać uruchomione zgodnie z zaleceniem ewaluatorów lub przez same szkoły w ramach planu naprawczego. W 14 systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Francuska i Niemieckojęzyczna), Niemcy (niektóre landy), Irlandia, Francja (ISCED 1), Włochy (pilotaż), Węgry (tylko w przypadku pilotażu systemu „pedagogicznego/profesjonalnego”), Cypr (ISCED 2), Litwa, Malta, i Wielka Brytania (Anglia, Walia i Irlandia Północna) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii) dodatkowe zasoby są udostępniane szkołom, jeśli zachodzi taka potrzeba. Z wyjątkiem pilotażu systemu ewaluacji zewnętrznej we Włoszech i na Litwie, dodatkowe zasoby to głównie profesjonalne wsparcie w formie doradztwa świadczonego przez sam organ ewaluacyjny lub przez wyspecjalizowane organizacje. Na Litwie dodatkowe wsparcie finansowe może zostać przyznane szkołom, aby umożliwić na przykład zatrudnienie pedagogów pracujących z uczniami. Jeden z dwóch projektów pilotażowych realizowanych we Włoszech przewiduje przeznaczenie 10 000 EUR na rzecz szkół, które chcą opracowywać innowacyjne praktyki w ramach planów naprawczych. We Francji (ISCED 1), na Cyprze (ISCED 2) i Malcie dodatkowe zasoby są przewidziane na zwiększenie liczby pracowników szkoły. W Wielkiej Brytanii (Anglia) wsparcie może zostać przeznaczone na współpracę pomiędzy słabymi i dobrymi szkołami.

Działania dyscyplinarne

W 18 z 31 systemów edukacji, w których prowadzona jest ewaluacja zewnętrzna, przepisy przewidują stosowanie działań dyscyplinarnych w przypadku naruszeń regulacji prawnych lub niemożności naprawy braków w wyznaczonym terminie. W Republice Czeskiej, na Węgrzech (system kontroli przestrzegania prawa) i w Austrii działania dyscyplinarne mogą być podejmowane tylko w przypadku naruszenia prawa, podczas gdy we wszystkich innych krajach obejmują one nieprzestrzeganie zaleceń ewaluatorów.

Ogólnie działania dyscyplinarne można podzielić na dwie kategorie: te skierowane do pracowników szkół i te skierowane do szkoły jako całości lub do odpowiedzialnych za nią organów. W większości przypadków systemy edukacji umożliwiają stosowanie obu kategorii.

Na ogół w pierwszej kategorii stosowane są kary finansowe, sankcje, stały nadzór lub wymiana kierownictwa, rzadziej personelu szkoły. Zwolnienie dyrektora szkoły lub kierownictwa jest wyraźnie określone jako możliwe następstwo w Republice Czeskiej, Polsce, Słowenii i Słowacji. W Polsce takie działanie stosowane jest wyłącznie w przypadku niewprowadzenia planu naprawczego. Choć lista działań dyscyplinarnych nie jest oficjalnie dostępna, takie działania były podejmowane w kilku przypadkach na Malcie. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii ewaluator może zaproponować zwolnienie każdego członka personelu szkoły w przypadku poważnych naruszeń, takich jak nadużywanie alkoholu lub narkotyków, molestowanie uczniów lub sprzeniewierzenie funduszy szkolnych.

Do drugiej kategorii należą sankcje dyscyplinarne skierowane na działanie szkoły jako instytucji. Mogą one obejmować zamknięcie szkoły, ograniczenie dotacji budżetowych lub unieważnienie podstawy prawnej dla jej działania. Na przykład na Łotwie szkoła może utracić prawo do wystawiania świadectw uznawanych na poziomie krajowym. W Republice Czeskiej i na Słowacji główny inspektor ds. szkół może zarekomendować usunięcie placówki z rejestru szkół. W Estonii ministerstwo może unieważnić licencję na świadczenie usług edukacyjnych. W Wielkiej Brytanii (Anglia) Sekretarz Stanu może zdecydować o rozwiązaniu umowy o finansowanie placówki. Również w Holandii przewidziane są konsekwencje finansowe, gdzie w ekstremalnych przypadkach może dojść do wstrzymania dofinansowania rocznego budżetu szkoły. Takie działania przewidziano również we Wspólnocie Francuskiej w Belgii, choć nigdy jeszcze nie były stosowane.

Na Węgrzech (w ramach systemu „kontroli przestrzegania prawa”) i w Szwecji kompetentne władze mogą zamknąć szkołę. Takie działanie przewidziane jest również we Wspólnocie Flamandzkiej w Belgii, choć jest rzadko stosowane. W Szwecji szkoła może zostać zamknięta na sześć miesięcy, a po upływie tego czasu wkracza inspektorat i podejmuje działania wymagane do poprawy jakości pracy szkoły.

W niektórych krajach stosowane są inne działania dyscyplinarne, jak na przykład w Wielkiej Brytanii (Anglia), gdzie szkoły mogą stracić prawo do zatrudniania nowo wykwalifikowanych nauczycieli lub w Estonii i Szwecji, gdzie na właściciela szkoły można nałożyć karę finansową.

Podczas gdy w większości krajów działania dyscyplinarne podejmowane są przez kompetentne władze, w Słowenii sami inspektorzy posiadają uprawnienia do stosowania określonych typów sankcji, w tym do czasowego zawieszenia działalności szkoły, choć takie kroki rzadko są stosowane.

Działania skierowane na poprawę wizerunku

Podczas gdy większość rezultatów ewaluacji zewnętrznej skierowanych jest do szkół, które nie spełniają oczekiwanych standardów, w kilku przypadkach procedury i praktyki przewidują również uznawanie, upowszechnianie i promocję najlepszych praktyk. Działania skierowane na poprawę wizerunku zdefiniowano tu jako oficjalne uznanie, aprobatę i upowszechnianie dobrych praktyk potwierdzonych w procesie ewaluacji zewnętrznej. Tylko w 6 z 31 systemów edukacji, w których prowadzona jest ewaluacja zewnętrzna, przewidziano takie działania. We Francji (ISCED 1) szkoły, które dobrze działają lub wykazują się innowacyjnością mogą uzyskać dodatkowe środki. Na Litwie organ ewaluacyjny (NASE) jest uprawniony do zbierania informacji nt. najlepszych praktyk w szkołach i do upowszechniania

ich we współpracy z dyrektorami i nauczycielami tych szkół. W Polsce ewaluatorzy zobowiązani są do opracowania wykazu dobrych praktyk stosowanych przez szkoły, które uzyskały wysoką liczbę punktów w odniesieniu do określonych standardów. Następnie takie wykazy są udostępniane na stronie internetowej kuratorium oświaty. W Wielkiej Brytanii (Anglia, Walia, i Irlandia Północna) informacje zebrane podczas inspekcji można wykorzystywać do celów raportów tematycznych i innych przedstawiających dobre praktyki i udostępnianych na stronach internetowych inspektoratu.

Takie podejście umożliwia zwiększenie świadomości tego, jakie skuteczne rozwiązania mogą być stosowane w określonych warunkach i pozwala na promocję tych szkół, które osiągają dobre rezultaty. Podejście to również wspiera kulturę współpracy i uczenia się od siebie nawzajem, co może skutkować ewolucją roli i celów ewaluacji zewnętrznej.

1.6. Rozpowszechnianie rezultatów ewaluacji zewnętrznej

W niniejszym ustępie opisano, w jaki sposób rezultaty ewaluacji zewnętrznej są upowszechniane i kto ma do nich dostęp.

Na wstępie należy przeprowadzić rozróżnienie pomiędzy raportami z ewaluacji poszczególnych szkół a raportami przedstawiającymi zagregowane dane. Pierwszy typ odnosi się do pojedynczych placówek i raportów opracowanych przez ewaluatorów bezpośrednio po zakończeniu ewaluacji, podczas gdy w drugim przypadku raporty zawierają zagregowane dane nt. działań przeprowadzonych w ciągu jednego roku lub kilku lat.

W pierwszym punkcie omówiono udostępnianie raportów z ewaluacji zewnętrznej poszczególnych szkół, z uwzględnieniem różnych możliwości i ekstremów: od raportów publikowanych na bieżąco do tych, które w ogóle nie są upowszechniane.

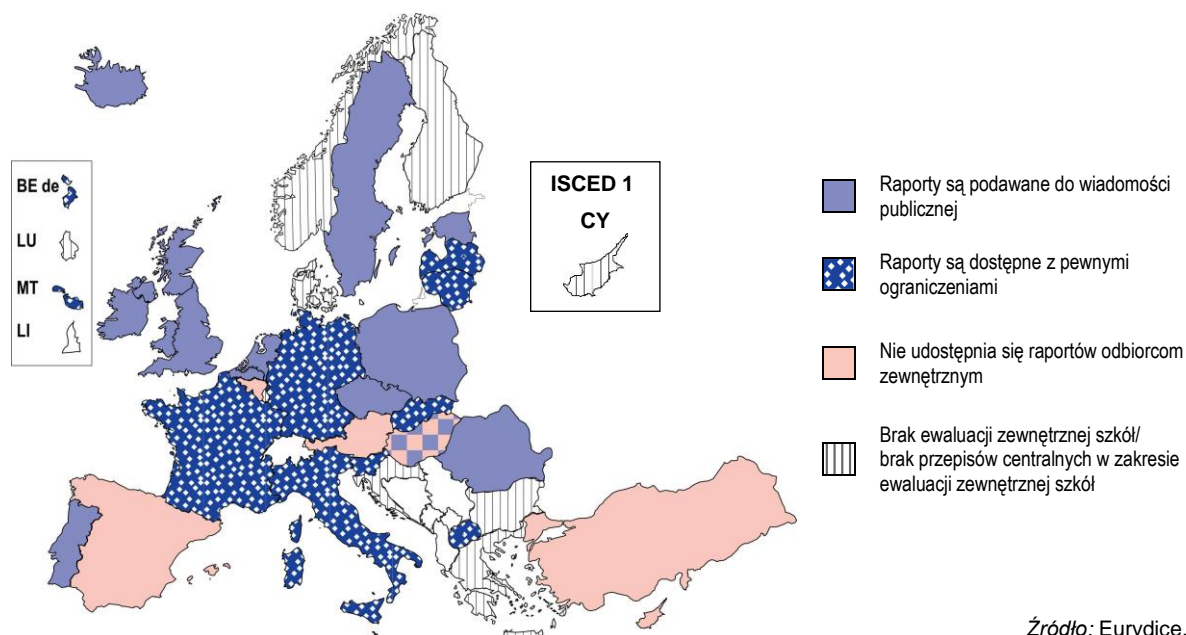
W drugim punkcie omówiono raporty zawierające zagregowane wyniki ewaluacji jako metodę stosowaną przez większość organów ewaluacyjnych w procesie sprawozdawczości dla władz centralnych.

Udostępnianie raportów z ewaluacji szkół

Występują trzy główne podejścia do udostępniania rezultatów ewaluacji zewnętrznej: (a) raporty są podawane do wiadomości publicznej; (b) raporty są upowszechniane z pewnymi ograniczeniami; oraz (c) raporty nie są podawane do wiadomości publicznej ani dystrybuowane wśród interesariuszy, choć mogą być przekazywane centralnym władzom oświatowym. Jak przedstawiono na Rysunku 1.9, w ogromnej większości systemów edukacji raporty z ewaluacji są podawane do wiadomości publicznej, niekiedy z pewnymi ograniczeniami. Tylko w kilku krajach nie podaje się raportów do wiadomości publicznej.

Jak przedstawiono na Rysunku 1.9, w 15 systemach edukacji raporty są podawane do wiadomości publicznej - zazwyczaj są one publikowane na stronie internetowej władz centralnych, organu przeprowadzającego ewaluację zewnętrzną lub samej szkoły. W niektórych krajach, poza upublicznieniem raportu, szkoły są zobowiązane do informowania odpowiednich interesariuszy o ich istnieniu. Taka sytuacja ma miejsce w krajach takich, jak: Belgia (Wspólnota Flamandzka), Republika Czeska, Irlandia, Holandia, Polska, Wielka Brytania i Islandia. W Holandii dodatkowe działania są podejmowane w przypadku słabych szkół, a mianowicie takie szkoły wpisywane są na listę publikowaną na stronie internetowej inspektoratu, a dodatkowa strona skierowana do rodziców jest dodawana do raportu.

Rysunek 1.9: Udostępnianie raportów z ewaluacji zewnętrznej szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Mapa odnosi się do raportów z ewaluacji zewnętrznej poszczególnych szkół. Nie uwzględnia dostępu do raportów zawierających zagregowane dane, które są publikowane w niektórych krajach. Kategoria „Nie udostępnia się raportów odbiorcom zewnętrznym” nie wyklucza przekazywania raportów do centralnych władz oświatowych.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru publikuje ogólne rezultaty corocznego screeningu bez podawania informacji nt. poszczególnych szkół.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Łotwa: Tylko część raportu podawana jest do wiadomości publicznej.

Węgry: Rezultaty „kontroli przestrzegania prawa” nie są upubliczniane, podczas gdy system ewaluacji „pedagogicznej/profesjonalnej” będący na etapie pilotażu (patrz opis krajowy) zobowiązuje szkoły do publikowania raportów z ewaluacji na swoich stronach internetowych.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

W dziesięciu systemach edukacji raporty są dostępne z ograniczeniami i są udostępniane na życzenie lub dystrybuowane wśród odpowiednich interesariuszy.

W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) raport jest przekazywany wszystkim zaangażowanym w ewaluację, co zazwyczaj oznacza takich interesariuszy, jak przedstawiciele rodziców i uczniów. Na Malcie specjalne zwięzłe raporty są opracowywane dla rodziców i dyrektor szkoły ma obowiązek przekazać im główne wyniki na piśmie. We Francji decyzja o dystrybucji raportu wśród rodziców i uczniów leży w gestii dyrektora szkoły. Podobnie na Litwie, o upowszechnianiu raportu decyduje szkoła. Natomiast dyrektor szkoły jest zobowiązany do przedstawienia rezultatów ewaluacji pracownikom, rodzicom i uczniom, a najważniejsze wyniki w zakresie mocnych i słabych stron są publikowane na stronie internetowej organu odpowiedzialnego za ewaluację.

We Włoszech, na Słowacji i w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii dostęp do raportu z ewaluacji można uzyskać na żądanie. We Włoszech nowy system ewaluacji zewnętrznej, który jest obecnie na etapie pilotażu, przewiduje „etap raportów społecznych”, choć jeszcze nie ustalono szczegółów, dzięki

czemu pozostawiono szkołom pewną dozę swobody co do przekazywania treści raportu do wiadomości publicznej na stronie internetowej. W Słowenii niektóre dane osobowe lub dane uznawane za poufne są zastrzeżone. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii kierownictwo szkoły jest zawsze zobowiązane do informowania wszystkich zainteresowanych stron o wynikach ewaluacji.

Oddzielnym przypadkiem jest Łotwa, gdzie ograniczenia dotyczą typu informacji, a nie sposobu, w jaki są one dystrybuowane. Upubliczniane są tylko części raportu, z wykorzystaniem szablonu, w którym podawane są nazwiska ekspertów, ocena będąca wynikiem ewaluacji, silne strony i zalecenia. Szablon publikowany jest na stronie internetowej organu prowadzącego ewaluację i jest ogólnie dostępny. Natomiast do pełnej treści raportu dostęp mogą mieć rodzice, nauczyciele i przedstawiciele gminy, na żądanie.

W Niemczech raport jest dystrybuowany wśród interesariuszy lub udostępniany na żądanie, obie możliwości mogą być dostępne w niektórych landach. W Słowenii raport jest przesyłany pracownikom, na których pracę raport ma wpływ, lub gminom, jeżeli zalecenia są skierowane do władz gminnych. Raport może być udostępniony na żądanie, jednak pewne dane osobowe lub poufne zostaną zastrzeżone.

W siedmiu systemach edukacji (Belgia (Wspólnota Francuska), Dania, Hiszpania, Cypr (ISCED 2), Węgry (w ramach systemu kontroli przestrzegania prawa), Austria, i Turcja) raporty z ewaluacji (lub szczegółowe rezultaty oceny ryzyka, jak ma to miejsce w Danii) nie są podawane do wiadomości publicznej.

Raporty przedstawiające zagregowane wyniki ewaluacji

W większości krajów wyniki ewaluacji są przekazywane władzom centralnym. Choć w niektórych przypadkach raporty z ewaluacji pojedynczych szkół są bezpośrednio przekazywane takim władzom, często organy prowadzące ewaluację opracowują roczne lub dwuletnie raporty przedstawiające sytuację ogólną. Struktura takich raportów może być zróżnicowana, w zależności od celów, jakim mają służyć. W Hiszpanii, Słowenii i Rumunii raporty koncentrują się na działaniach organu ewaluacyjnego. W Belgii (Wspólnota Francuska), na Łotwie, Litwie i w Słowacji raporty przedstawiają ogólne rezultaty i zalecenia. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii raporty dotyczą obu zagadnień. W Rumunii raport przedstawiający jakość systemu edukacji jest opracowywany raz na cztery lata. W niektórych krajach, takich jak Republika Czeska i Wielka Brytania (Anglia, Walia, i Irlandia Północna), poza raportami rocznymi z ewaluacji, przedstawiającymi ogólne wyniki, opracowywane są również raporty tematyczne. W Austrii zagregowane dane z inspekcji w szkołach na poziomie landu stanowią podstawę dla regionalnych planów rozwoju szkół różnego typu, a zagregowane wyniki na poziomie regionalnym są stosowane do celów opracowywania krajowego planu rozwoju. W większości przypadków raporty tematyczne, roczne lub dwuletnie, są upubliczniane na stronie internetowej organu odpowiedzialnego za ewaluację lub za pośrednictwem kanałów dystrybucji informacji władz centralnych.

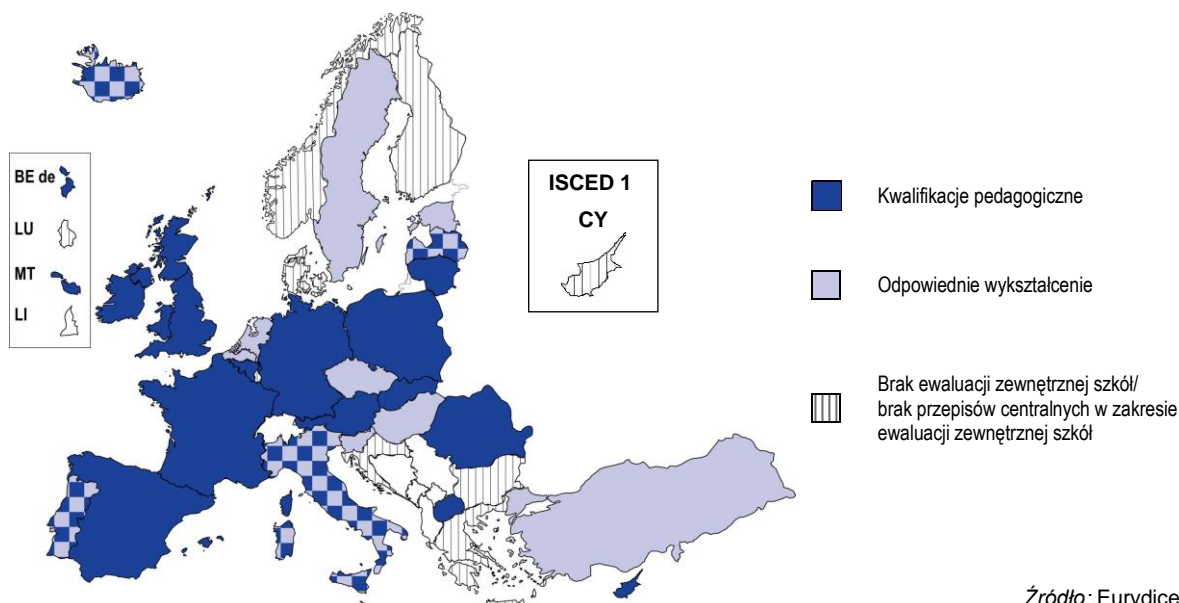
1.7. Kwalifikacje ewaluatorów zewnętrznych

W punkcie tym przedstawiono analizę kwalifikacji i stażu wymaganego do podjęcia pracy w charakterze ewaluatora zewnętrznego. Opisano również przypadki, gdzie specjalistyczne szkolenie stanowi element wymogów. Nie przedstawiono tu kwalifikacji członków zespołów ewaluacyjnych, którzy uczestniczą w procesie ewaluacji w charakterze wolontariuszy w Niemczech i Wielkiej Brytanii (Szkocja i Walia). Podobnie nie opisano tu wymogów dot. ekspertów z różnych dziedzin, którzy uczestniczą w inspekcjach ad hoc (Republika Czeska, Estonia, Francja i Słowenia). W opisach krajowych przedstawiono więcej informacji nt. wolontariuszy i ekspertów angażowanych doraźnie.

Kwalifikacje formalne i doświadczenie zawodowe

W większości krajów, aby zostać ewaluatorem zewnętrznym, wymagane jest posiadanie kwalifikacji pedagogicznych (patrz Rysunek 1.10) i zazwyczaj kilkuletniego stażu pracy w szkole w charakterze nauczyciela lub członka kierownictwa.

Rysunek 1.10: Kwalifikacje, jakie powinni posiadać ewaluatorzy zewnętrzni szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Na Rysunku nie uwzględniono członków zespołu ewaluacyjnego, którzy są wolontariuszami, ani ekspertów w danej dziedzinie, którzy dołączają do zespołu inspektorów na zasadzie ad hoc.

Odpowiednie wykształcenie może uwzględniać kwalifikacje pedagogiczne, lecz nie ogranicza się do nich.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Dania: Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku screening poszczególnych szkół celem identyfikacji gmin, w których wymagane jest wprowadzenie usprawnień. Pozostała część procesu leży w gestii gmin wspieranych przez władze centralne.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Węgry: Na mapie przedstawiono sytuację ewaluatorów prowadzących kontrolę przestrzegania prawa. Ewaluatorzy inspekcji „pedagogicznej/profesjonalnej”, która w pełni zostanie wdrożona w 2015 r. muszą posiadać kwalifikacje pedagogiczne.

Słowacja: Poza kwalifikacjami pedagogicznymi, inspektorzy szkolni muszą zdać egzamin dla urzędników sektora państwowego.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Wielka Brytania (ENG, SCT): Rysunek przedstawia wymogi dla Inspektorów Jej Królewskiej Mości. Aby zapoznać się z kwalifikacjami, jakie powinni posiadać inni ewaluatorzy zewnętrzni, patrz opis krajowy.

W kilkunastu krajach kandydaci posiadający szerszy zakres kwalifikacji i mający zróżnicowany staż pracy mogą zostać ewaluatorami zewnętrznymi.

W krajach takich, jak Belgia (Wspólnota Flamandzka), Republika Czeska, Estonia, Węgry (ewaluatorzy kontrolujący przestrzeganie prawa), Holandia, Słowenia, Szwecja i Turcja, choć wymagane jest posiadanie wykształcenia wyższego, nie obowiązują ograniczenia co do dziedzin, a staż zawodowy ewaluatorzy mogą zdobyć poza szkołą, w sektorach takich, jak edukacja, badania, psychologia lub administracja oświatowa. W Turcji, poza posiadaniem tytułu licencjata w kilku

określonych dziedzinach, kandydaci na inspektorów powinni mieć wymagany staż w nauczaniu lub otrzymać minimalną liczbę punktów na egzaminie na urzędników państwowych. W Republice Czeskiej, w przypadku kontroli finansowych, w skład zespołu inspektorów musi wchodzić jeden kontroler/audytor specjalizujący się w zarządzaniu i administrowaniu środkami finansowymi.

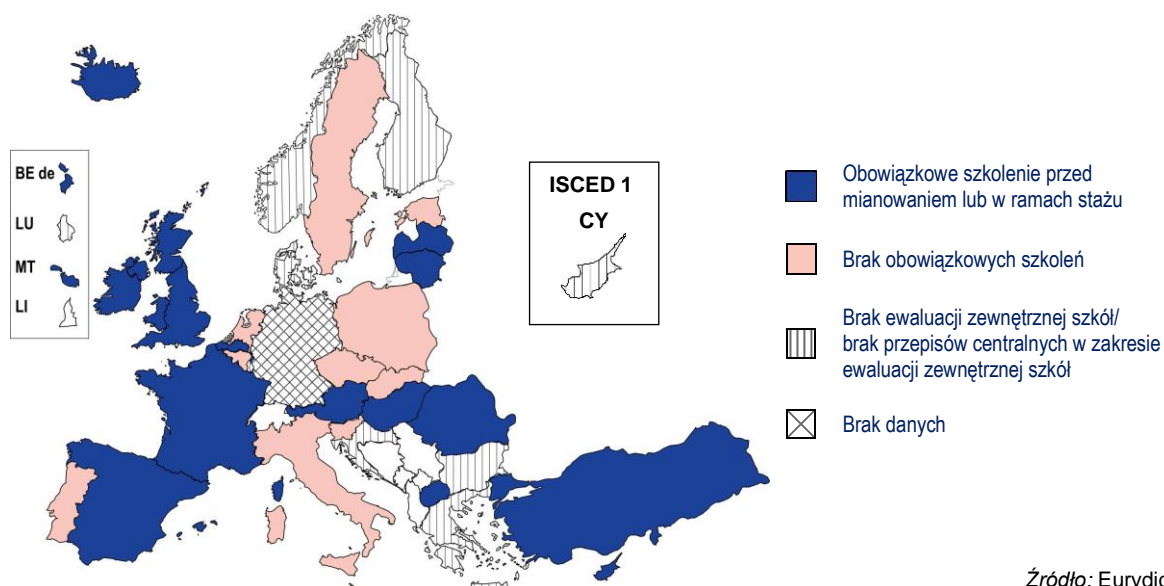
We Włoszech (pilotaż), Portugalii i Islandii, w skład zespołu inspektorów wchodzi ewaluatorzy będący pracownikami naukowymi lub akademickimi, oraz ewaluatorzy posiadający kwalifikacje pedagogiczne i staż pracy w szkole. Na Łotwie ewaluatorzy zewnętrzni muszą posiadać kwalifikacje pedagogiczne lub kwalifikacje w zakresie zarządzania oświatą, oraz odpowiedni staż pracy w szkole w charakterze nauczyciela lub członka kierownictwa.

Poza wymogiem posiadania formalnych kwalifikacji i stażu pracy, w kilku krajach ewaluatorzy wybierani są na podstawie posiadanych umiejętności, wiedzy i kompetencji. Na przykład umiejętności komunikacyjne i kompetencje w zakresie sprawozdawczości są wymagane w Belgii (Wspólnota Flamandzka), Irlandii, Słowacji i Wielkiej Brytanii (Walia). Posługiwanie się kilkoma językami również może mieć znaczenie. W Hiszpanii ewaluatorzy powinni biegle posługiwać się drugim oficjalnym językiem danej Wspólnoty Autonomicznej, jeżeli taki obowiązuje; w Irlandii inspektorzy muszą wykazać się umiejętnością komunikowania się w języku angielskim i irlandzkim; w Słowacji, inspektorzy muszą posługiwać się językiem odpowiedniej mniejszości narodowej. Umiejętności analityczne stanowią element kryteriów wyboru na Litwie i w Wielkiej Brytanii (Walia). Umiejętności w zakresie TiK również są często wymagane, jak na przykład w Belgii (Wspólnota Flamandzka), Irlandii i Wielkiej Brytanii (Anglia). Od kandydatów oczekuje się również posiadania specjalistycznej wiedzy nt. systemu edukacji, jak ma to miejsce w Niemczech i Wielkiej Brytanii (Walia).

Specjalistyczne szkolenia

W 19 systemach edukacji (patrz Rysunek 1.11), ewaluatorzy zewnętrzni muszą przejść specjalistyczne szkolenie przed mianowaniem lub na początku pracy zawodowej, czy też podczas okresu próbnego. W zależności od kraju, specjalistyczne szkolenie może obejmować ewaluację lub inne dziedziny.

Rysunek 1.11: Obowiązek ukończenia specjalistycznego szkolenia dla ewaluatorów zewnętrznych szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Na Rysunku nie uwzględniono członków zespołu ewaluacyjnego niebędących specjalistami, którzy są wolontariuszami, ani ekspertów w danej dziedzinie, którzy dołączają do zespołu inspektorów na zasadzie ad hoc.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów (Rysunek 1.11)

Dania: Narodowa Agencja ds. Jakości i Nadzoru prowadzi co roku screening poszczególnych szkół celem identyfikacji gmin, w których wymagane jest wprowadzenie usprawnień. Pozostała część procesu leży w gestii gmin wspieranych przez władze centralne.

Estonia, Słowacja, Wielka Brytania (ENG/WLS, SCT) i Była Jugosłowiańska Republika Macedonii: Na mapie przedstawiono tylko główne podejście do ewaluacji zewnętrznej szkół realizowanej przez władze centralne (lub regionalne) i nie wykazano działań związanych z ewaluacją realizowanych przez władze lokalne w odniesieniu do szkół, które prowadzą (patrz punkt 1.2).

Włochy: Informacje na podstawie dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy).

Węgry: Na mapie przedstawiono sytuację ewaluatorów prowadzących kontrolę przestrzegania prawa. Kandydaci na ewaluatorów inspekcji „pedagogicznej/profesjonalnej”, która w pełni zostanie wdrożona w 2015 r. będą zobowiązani do uczestnictwa w szkoleniu organizowanym przez władze oświatowe przed uzyskaniem mianowania.

Słowenia: Szkolenie w wymiarze 16 godzin prowadzone przez ministerstwo odpowiedzialne za administrację publiczną jest organizowane dla przyszłych lub mianowanych inspektorów, aby przygotować ich do obowiązkowego egzaminu dla inspektorów szkolnych.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

W dziewięciu systemach edukacji kandydaci na ewaluatorów zewnętrznych muszą przejść specjalistyczne szkolenia w zakresie ewaluacji szkół lub ewaluacji ogólnej. W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna) kandydaci muszą uczestniczyć w kilkumiesięcznych intensywnych szkoleniach organizowanych przez Ministerstwo Edukacji i Szkoleń Północnej Nadrenii-Westfalii dot. różnych aspektów procesu ewaluacji szkół. W Hiszpanii obowiązkowe szkolenia i praktyka zawodowa stanowią część procesu naboru. We Francji kandydaci na stanowisko inspektora edukacji narodowej przez rok na przemian pracują i szkolą się. Na Litwie, Łotwie, w Rumunii i Wielkiej Brytanii (Anglia), gdzie z ewaluatorami zewnętrznymi zawierane są umowy na jedną lub kilka ewaluacji, prawo do prowadzenia ewaluacji jest przyznawane po odbyciu obowiązkowego szkolenia. W Anglii dodatkowi inspektorzy odbywają szkolenie w wymiarze 5-6 dni ewaluacji i warsztatów przeplatanych z praktyką. W Islandii, gdzie z ewaluatorami zewnętrznymi zawierane są umowy na konkretne ewaluacje, w każdym zespole muszą znajdować się osoby, które ukończyły studia wyższe w zakresie ewaluacji szkół lub specjalistyczne kursy w zakresie ewaluacji prowadzone przez Instytut Testów Edukacyjnych. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii kandydaci na inspektorów muszą ukończyć szkolenie zawodowe prowadzone przez starszych inspektorów, trwające od trzech do sześciu miesięcy.

W Belgii (Wspólnota Flamandzka), Irlandii, Wielkiej Brytanii (Walia, Irlandia Północna, i Szkocja), Turcji i na Malcie specjalistyczne szkolenia w zakresie ewaluacji są prowadzone na etapie stażu lub okresu próbnego i uczęszczają na nie wszyscy nowi ewaluatorzy lub inspektorzy. W Wielkiej Brytanii (Anglia) obowiązek ten dotyczy Inspektorów Jej Królewskiej Mości, którzy są zatrudniani bezpośrednio przez inspektorat.

Na Cyprze i Węgrzech (kontrola przestrzegania przepisów), przed mianowaniem, ewaluatorzy zewnętrzni szkół muszą uczestniczyć w specjalistycznych szkoleniach w dziedzinach innych niż ewaluacja szkół. Na Cyprze ewaluatorzy kontrolujący szkoły średnie pierwszego stopnia muszą wcześniej uczestniczyć w szkoleniach poświęconych przywództwie w szkole w wymiarze 200 godzin. Na Węgrzech inspektorzy odpowiedzialni za kontrolę przestrzegania przepisów muszą posiadać certyfikat ukończenia szkolenia dla pracowników administracji publicznej. W Austrii, przed mianowaniem, inspektorzy muszą ukończyć szkolenia w zakresie zarządzania szkołą.

ROZDZIAŁ 2: EWALUACJA WEWNĘTRZNA SZKÓŁ

Ewaluacja wewnętrzna szkół to proces inicjowany i przeprowadzany samodzielnie przez szkoły w celu dokonania oceny prowadzonego przez nie kształcenia. Ewaluacja wewnętrzna realizowana jest głównie przez członków personelu szkoły, w niektórych przypadkach we współpracy z innymi interesariuszami, takimi jak uczniowie, rodzice lub członkowie społeczności lokalnej. Ewaluacja może być poświęcona dowolnemu aspektowi życia szkolnego, od działań wychowawczych i dydaktycznych, po sprawy administracyjne. W Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 2001 r. w sprawie współpracy europejskiej przy ocenie jakości edukacji szkolnej ⁽¹⁾ podkreślono znaczenie tego podejścia dla zwiększenia jakości kształcenia. W Zaleceniu wezwano państwa członkowskie do „zachęcania szkół do samooceny jako metody kreującej uczenie się i samodoskonalenie”.

W niniejszym rozdziale przedstawiono przegląd obecnej polityki dot. ewaluacji wewnętrznej szkół w poszczególnych krajach. Omówiono tu trzy główne aspekty podkreślone w Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z 2001 r.: (1) metodologiczne wsparcie dla szkół w formie szkoleń i innych narzędzi; (2) zaangażowanie interesariuszy oraz (3) wzajemne relacje pomiędzy wewnętrzną i zewnętrzną ewaluacją szkół.

W pierwszym ustępie omówiono wymogi, opracowane przez władze oświatowe, dotyczące sposobu przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej. W ustępie 2.2 omówiono, które podmioty są angażowane w ewaluację wewnętrzną i w jaki sposób. W ustępie 2.3 przedstawiono mechanizmy zapewniane przez władze oświatowe w celu wspierania szkół w prowadzeniu ewaluacji wewnętrznej. W ostatnim ustępie opisano metody wykorzystania rezultatów ewaluacji wewnętrznej, z położeniem szczególnego nacisku na to, kto korzysta z rezultatów i w jaki sposób.

2.1. Status ewaluacji wewnętrznej

W ustępie tym przedstawiono odpowiedź na pytanie, czy ewaluacja wewnętrzna szkół jest obowiązkowa lub zalecana w Europie oraz omówiono analizę częstotliwości jej przeprowadzania.

Zgodnie z przepisami centralnymi, ewaluacja wewnętrzna szkół jest obowiązkowa w dwóch trzecich systemów edukacji (patrz Rysunek 2.1). Na Cyprze i w Luksemburgu ewaluacja wewnętrzna szkół jest obowiązkowa dla szkół średnich (ISCED 2) i podstawowych, oraz zalecana dla szkół na innych obowiązkowych poziomach edukacji. W większości systemów edukacji, gdzie ewaluacja wewnętrzna jest obowiązkowa, musi być przeprowadzana co roku, natomiast w kilku innych krajach szkoły mogą ją prowadzić rzadziej. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii szkoły muszą przedstawić raport z ewaluacji wewnętrznej raz na dwa lata, a na Łotwie raz na sześć lat. W Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Luksemburgu (ISCED 1) i Wielkiej Brytanii (Irlandia Północna) ewaluacja wewnętrzna powinna mieć miejsce raz na trzy lata. W Estonii szkoły muszą przedstawić przynajmniej jeden raport z ewaluacji wewnętrznej w okresie realizacji planu, który trwa przynajmniej trzy lata. W Wielkiej Brytanii (Walia) częstotliwość obowiązkowego opracowywania planu autoewaluacji szkoły jest uzależniona od częstotliwości prowadzonych inspekcji, co ma miejsce przynajmniej raz na sześć lat. W Niemczech każdy land decyduje o częstotliwości prowadzenia ewaluacji wewnętrznej. Natomiast w Chorwacji, na Litwie, Węgrzech i w Szwecji przepisy dot. ewaluacji wewnętrznej nie określają jej częstotliwości.

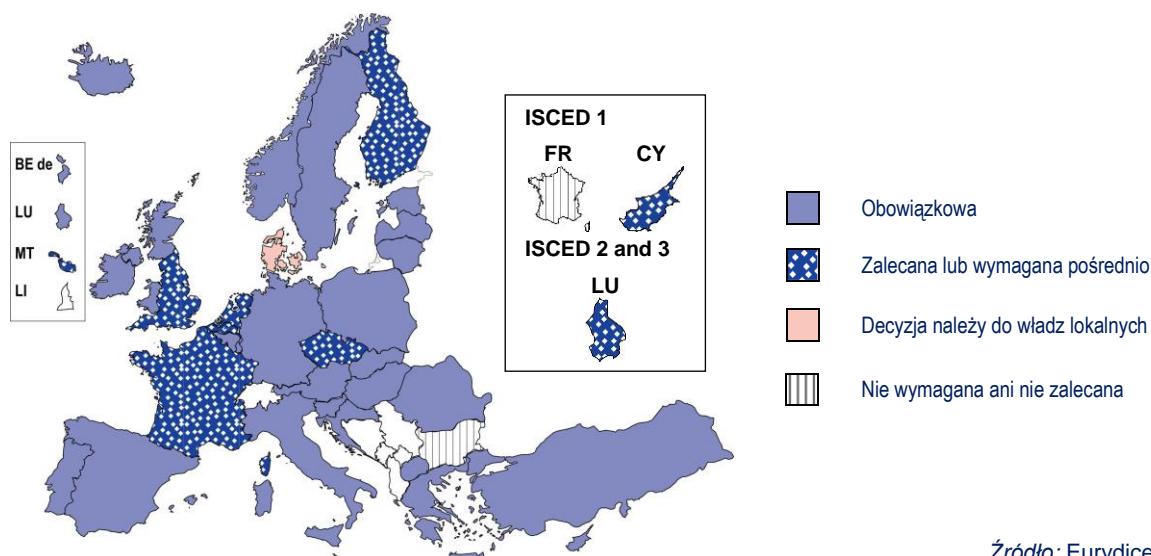
W dziesięciu systemach edukacji ewaluacja wewnętrzna szkół nie jest obowiązkowa według przepisów centralnych, lecz może być zalecana lub być konsekwencją innych wymogów, lub też prerogatywą władz lokalnych.

Na Cyprze (ISCED 1), w Luksemburgu (ISCED 2 i 3), na Malcie i w Wielkiej Brytanii (Anglia) ewaluacja wewnętrzna jest zalecana przez inspektoraty lub inne organy odpowiedzialne za zapewnianie jakości

⁽¹⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lutego 2001 r. w sprawie współpracy europejskiej przy ocenie jakości edukacji szkolnej, Dz.U. L 60, 1.3.2001, str. 51.

systemu edukacji. Na Cyprze inspektorzy szkolni zachęcają szkoły podstawowe do przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej i opracowywania planów podnoszenia jakości pracy. W Luksemburgu Agencja Rozwoju Jakości Szkół zaleca, by szkoły średnie sporządzały i wdrażały 3-letnie plany rozwoju i dokonywały przeglądów ich rezultatów. Na Malcie Dział Zapewniania Jakości w Dyrekcji ds. Jakości i Standardów w Edukacji zaleca, by ewaluacja wewnętrzna była trwałym procesem opartym na trzyletnim cyklu. W Wielkiej Brytanii (Anglia) Ofsted zaleca, by autoewaluacja była prowadzona w ramach trwałego cyklu przeglądu i podnoszenia jakości planowania. Szkoły mogą przedstawić krótkie podsumowanie autoewaluacji w piśmie skierowanym do inspektorów, lecz nie jest to obowiązkowe.

Rysunek 2.1: Status ewaluacji wewnętrznej szkół na podstawie przepisów centralnych, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Włochy: Ewaluacja wewnętrzna stała się obowiązkowa dla szkół w kontekście nowego krajowego systemu ewaluacji, który zaczął obowiązywać na skalę krajową w roku szkolnym 2014/15.

Węgry: Ustawa o kształceniu ogólnym z 2011 r. odnosi się do procesu ewaluacji wewnętrznej szkół w związku z ewaluacją zewnętrzną zagadnień „pedagogicznych/profesjonalnych” będących przedmiotem pilotażu. System ewaluacji zostanie wprowadzony w 2015 r.

We Francji władze oświatowe zalecają, by szkoły średnie prowadziły ewaluację wewnętrzną przed odnowieniem okresowych „kontraktów celowych” (*contrats d'objectifs*) podpisywanych z władzami regionalnymi (*Academies*). Takie kontrakty są obowiązkowe od 2005 r. i mają na celu ocenę skuteczności pracy szkół średnich w odniesieniu do realizacji ogólnych celów edukacyjnych, które są uznawane za priorytet.

W Belgii (Wspólnota Flamandzka) i Holandii wymogi centralne w odniesieniu do ewaluacji wewnętrznej szkół odnoszą się do ogólnej odpowiedzialności szkół za monitorowanie jakości kształcenia. Dlatego, choć ewaluacja wewnętrzna nie jest bezpośrednio uregulowana, inspektorzy sprawdzają, czy rzeczywiście ma miejsce.

W Republice Czeskiej zasady ewaluacji wewnętrznej nie są uregulowane prawem. Natomiast szkoły zobowiązane są do opracowania raportu rocznego z ewaluacji wewnętrznej, z treścią którego inspektorzy mogą się zapoznać podczas analizy przygotowawczej do ewaluacji zewnętrznej.

W Danii i Finlandii przepisy centralne nie określają form ani procedur ewaluacji na poziomie szkół. Lokalnie dostawcy usług edukacyjnych mogą decydować o obszarach, na jakich się koncentrują, oraz o metodach i częstotliwości stosowania procedur zapewniania jakości. Natomiast w Finlandii,

Ministerstwo Edukacji i Kultury opublikowało w 2009 r. „Kryteria jakości w kształceniu podstawowym”⁽²⁾, w którym zalecana i wspierana jest praca na rzecz zapewniania jakości na poziomie szkół i gmin.

W Bułgarii i we Francji (ISCED 1) nie obowiązują przepisy ani zalecenia dot. ewaluacji wewnętrznej szkół.

2.2. Strony zaangażowane w ewaluację wewnętrzną

Podobnie jak w przypadku ewaluacji zewnętrznej (patrz ustęp 1.4 w Rozdziale 1), Parlament Europejski i Rada w sposób zdecydowany wyrażają aprobatę dla zaangażowania różnych podmiotów w ewaluację wewnętrzną szkół w zaleceniach dot. współpracy europejskiej na rzecz jakości ewaluacji w edukacji szkolnej⁽³⁾. Uczestnictwo uczniów, rodziców i pozostałych interesariuszy, niezależnie od zaangażowania pracowników szkoły, jest postrzegane jako jedna z kluczowych cech udanej ewaluacji wewnętrznej, ponieważ promuje współodpowiedzialność za podniesienie jakości pracy szkół. Ponadto uczestnictwo członków społeczności lokalnej w procesie ewaluacji wewnętrznej może zapewnić większą wrażliwość szkół na potrzeby środowiska lokalnego.

W niniejszym ustępie przedstawiono strony zaangażowane w ewaluację wewnętrzną, jak zostało to określone w przepisach centralnych. Nie uwzględniono tu specjalistów zewnętrznych wspierających proces ewaluacji, ponieważ zagadnienie to omówiono w kolejnym ustępie (patrz ustęp 2.3).

Informacje na temat podmiotów zaangażowanych w ewaluację wewnętrzną są dostępne dla 23 systemów edukacji, w których obowiązują przepisy w tym zakresie (patrz Rysunek 2.2). Natomiast warto wspomnieć, że w krajach, w których takie przepisy nie obowiązują, uczestnictwo interesariuszy w ewaluacji wewnętrznej jest często zalecane przez władze centralne. Taka sytuacja ma miejsce na przykład w Irlandii, na Malcie, w Finlandii, Wielkiej Brytanii (Szkocja) i Norwegii.

Kraje, w których uregulowano uczestnictwo poszczególnych stron w ewaluacji wewnętrznej można podzielić na dwie główne grupy: te, w których wymagane jest uczestnictwo wielu interesariuszy, w tym uczniów i/lub rodziców oraz te, w których wymagane jest jedynie uczestnictwo pracowników szkoły. Należy tu odnotować, że tam, gdzie przepisy ograniczają się do pracowników szkół, szkoły mają swobodę decydowania o zaangażowaniu innych interesariuszy i mogą wyjść poza regulacje w tym obszarze, uwzględniając rodziców, uczniów i członków społeczności lokalnej. Ponadto, gdy przepisy mówią tylko o pracownikach szkoły, władze oświatowe mogą zachęcać szkoły do uwzględnienia pozostałych interesariuszy. Na przykład w Polsce przepisy określają, że szkoła musi prowadzić ewaluację wewnętrzną we współpracy z nauczycielami. Natomiast inspektorzy szkolni sprawdzają, czy rodzice i uczniowie mają możliwość uczestniczenia w tym procesie, co jest szeroko promowane podczas szkoleń w zakresie ewaluacji wewnętrznej dla nauczycieli.

Zakres zaangażowania w ewaluację wewnętrzną interesariuszy innych niż pracownicy szkół (rodziców, uczniów itd.) przybiera różne formy w poszczególnych krajach, od prostego zatwierdzenia raportu do pełnego zaangażowania w opracowywanie procesu, analizowanie danych i formułowanie wniosków.

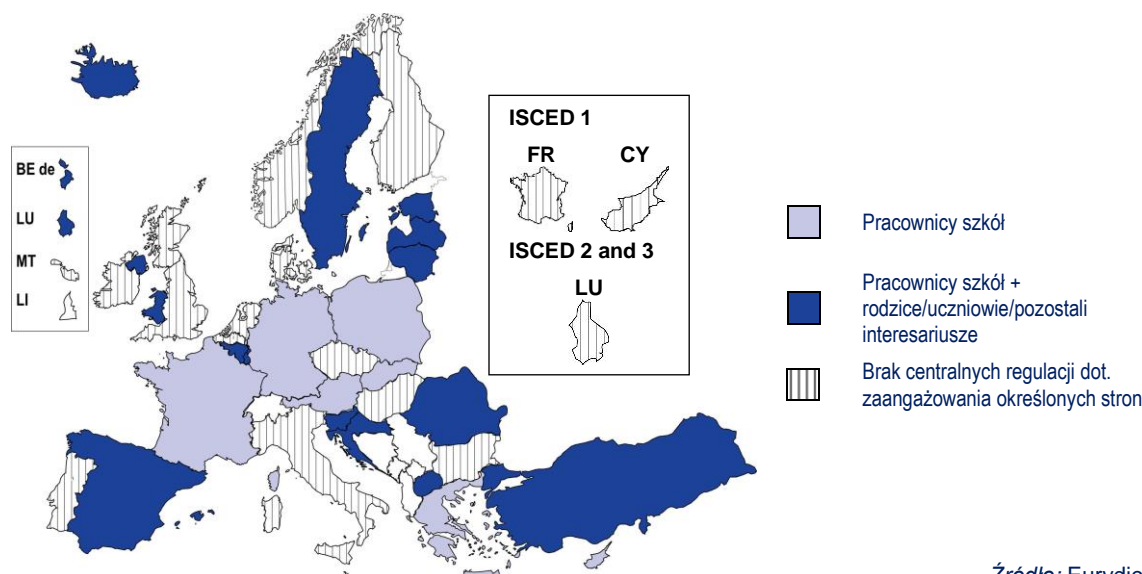
W dziewięciu systemach edukacji rady szkół, w których skład wchodzi przedstawiciele interesariuszy szkół, w tym rodziców i/lub uczniów, są w różnym stopniu zaangażowane w proces ewaluacji wewnętrznej. W Estonii, Słowenii, Rumunii i Wielkiej Brytanii (Walia) rady szkół interweniują w końcówce tego procesu. Ich członkowie omawiają i zatwierdzają raport z samooceny przedstawiony przez dyrektora szkoły. Na Litwie rada szkoły określa zakres i metody ewaluacji wewnętrznej oraz dokonuje analizy rezultatów. We Wspólnocie Francuskiej i Niemieckojęzycznej w Belgii rady szkół

⁽²⁾ http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2009/Perusopetuksen_laaturiteerit.html?lang=en

⁽³⁾ Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lutego 2001 r. w sprawie współpracy europejskiej przy ocenie jakości edukacji szkolnej, Dz.U. L 60, 1.3.2001, str. 51.

samodzielnie przeprowadzają proces ewaluacji. We Wspólnocie Francuskiej *conseil de participation* ocenia osiągnięcia szkoły w odniesieniu do planu pracy szkoły, a we Wspólnocie Niemieckojęzycznej rady pedagogiczne sprawdzają, czy i w jakim zakresie struktury, metody i rezultaty pracy szkoły są spójne z celami określonymi w planie pracy szkoły. W Hiszpanii rada szkoły jest współodpowiedzialna za ewaluację wewnętrzną wraz z radą nauczycieli. Na koniec roku szkolnego rada szkoły ocenia pracę szkoły oraz postępy w zakresie realizacji planu rozwoju szkoły i rocznego programu ogólnego. W Wielkiej Brytanii (Irlandia Północna) zarząd dzieli odpowiedzialność za ewaluację wewnętrzną z dyrektorem szkoły.

Rysunek 2.2: Strony zaangażowane w ewaluację wewnętrzną szkół na podstawie przepisów centralnych, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie

Aby zapoznać się z definicją interesariuszy, patrz Glosariusz.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Bulgaria: Brak ewaluacji wewnętrznej.

Włochy: W odniesieniu do dwóch projektów pilotażowych (patrz opis krajowy) prowadzonych w celu przygotowania pełnego wdrożenia nowego krajowego systemu ewaluacji, Invalsi wskazuje, że szkoły zobowiązane są do angażowania w ewaluację wewnętrzną nauczycieli, personel niedydaktyczny, uczniów i rodziców.

W Luksemburgu różni interesariusze mają swój wkład w analizę danych i opracowywanie wniosków w ramach procesu ewaluacji wewnętrznej w szkołach podstawowych. Komitet szkolny we współpracy z przedstawicielami rodziców, koordynatorami przedmiotów szkolnych i przewodniczącym komisji władz lokalnych ds. szkół jest odpowiedzialny za realizację samooceny szkoły, która jest realizowana w odniesieniu do trzyletniego planu rozwoju.

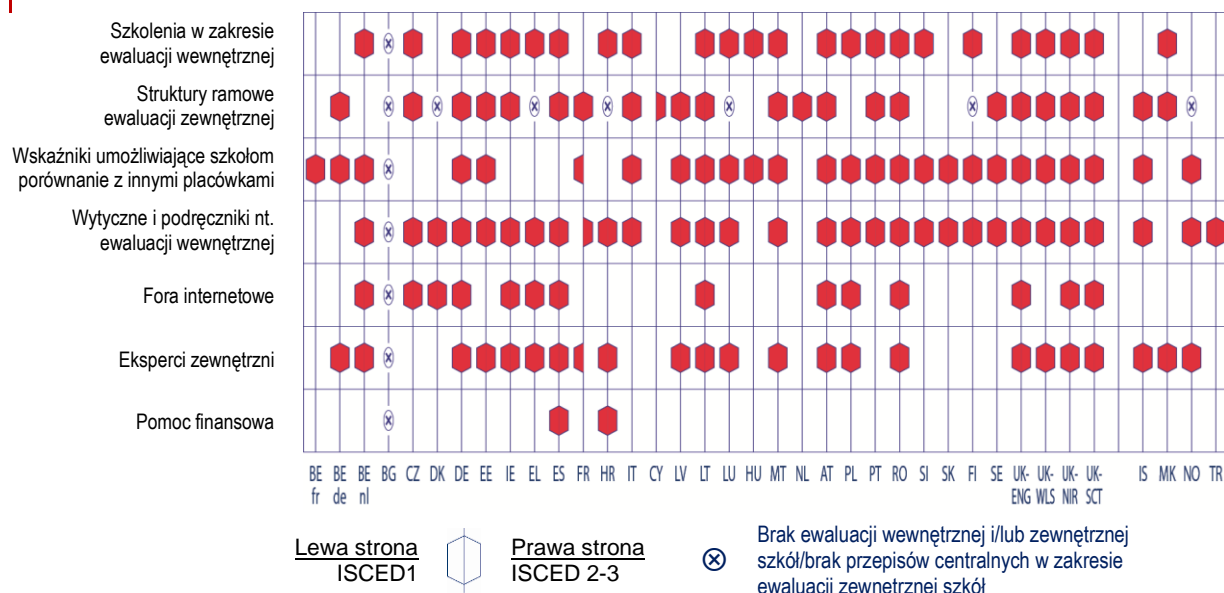
W Rumunii, Islandii, Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii i Turcji szkoły mają obowiązek (lub zalecenie) tworzenia grup, w których skład wchodzi różne podmioty. W Rumunii w skład Komitetu ds. Ewaluacji i Zapewniania Jakości działającego w każdej szkole muszą wchodzić przedstawiciele nauczycieli, rodziców, uczniów (od gimnazjum wzwyż), administracji lokalnej, mniejszości etnicznych oraz innych interesariuszy, których szkoły uważają za ważnych. Komitety opracowują strategie i plany podnoszenia jakości, nadzorują działania związane z ewaluacją wewnętrzną i sporządzają z niej raporty roczne. W Islandii każda szkoła ma obowiązek prowadzić systematyczną ewaluację wyników nauczania, z aktywnym uczestnictwem pracowników szkoły, uczniów i rodziców. W tym celu zaleca się szkołom, by tworzyły grupy odpowiedzialne za planowanie, realizację i raportowanie o ewaluacji

wewnętrznej. W Bylej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii dyrektor szkoły musi uwzględnić wielu różnych interesariuszy w grupach odpowiedzialnych za ewaluację wewnętrzną. W Turcji zespół ds. autoewaluacji jest tworzony w każdej szkole i w jego skład wchodzi dyrektor, przedstawiciele administracji szkolnej, nauczyciele, uczniowie, rodzice i pozostali interesariusze.

2.3. Działania wspierające dostępne dla ewaluatorów wewnętrznych

W punkcie tym omówiono działania wspierające, z jakich mogą korzystać szkoły, aby móc sprawnie przeprowadzić ewaluację wewnętrzną. Poza specjalistycznymi szkoleniami dla ewaluatorów, jakie są organizowane w kilku krajach, dostępne są również inne narzędzia, dane, dokumenty i środki wspierające. Obejmują one stosowanie struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej, wskaźniki umożliwiające szkołom porównywanie wyników z innymi szkołami, szczegółowe wytyczne i podręczniki oraz fora internetowe. W ramach dodatkowych środków szkoły mogą otrzymać wsparcie i porady specjalistów z zewnątrz, a w niektórych przypadkach także pomoc finansową.

Rysunek 2.3: Środki wsparcia dla ewaluatorów wewnętrznych szkół, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienia

„Wskaźniki umożliwiające szkołom porównywanie z innymi placówkami” odnoszą się do ilościowych danych, które pozwalają szkołom na przeprowadzenie porównania z innymi szkołami lub ze średnią krajową, regionalną lub lokalną. Mogą one odnosić się do rezultatów egzaminów zdawanych przez uczniów, ich postępów w nauce, danych administracyjnych nt. pracowników lub warunków pracy w szkole itd.

MK: Patrz Głosariusz.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Niemcy: Metody i narzędzia mogą być różne w poszczególnych landach.

Włochy: Informacje przedstawione na Rysunku będą w pełni obowiązywać w odniesieniu do nowego krajowego systemu ewaluacji, który został wdrożony na poziomie krajowym w roku szkolnym 2014/15.

Łotwa: Szkoły założone przez władze lokalne mogą zwracać się o wsparcie specjalistów podczas ewaluacji wewnętrznej.

Węgry: Realizowana jest obecnie reforma w zakresie ewaluacji wewnętrznej szkół, w wyniku której zostaną wprowadzone podręczniki do samooceny i pomoc specjalistów zewnętrznych jako narzędzia wspierające.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Szkolenia w zakresie ewaluacji wewnętrznej

Specjalistyczne szkolenia w zakresie ewaluacji wewnętrznej są oferowane szkołom jako narzędzie wspierające w ponad połowie systemów edukacji. Szkolenia są opracowywane i realizowane przez wiele różnych organów, w tym instytucje szkolnictwa wyższego, centra doskonalenia zawodowego lub agencje/departamenty ministerialne odpowiedzialne za zapewnianie jakości systemu edukacji. Szkolenia są często skierowane do dyrektorów szkół i ich zastępców, a także do nauczycieli, a w niektórych krajach również do innych członków personelu szkoły. Na przykład w Estonii dyrektorzy szkół decydują, czy określić członkowie personelu powinni w nich uczestniczyć, lub czy szkoła uczestniczy w nich jako zespół. W Irlandii, poza dyrektorem szkoły, do uczestnictwa w szkoleniu zapraszany jest jeszcze jeden członek personelu.

Zazwyczaj szkolenia takie nie są obowiązkowe, lecz dostępne na żądanie. Natomiast obowiązkowe są w Luksemburgu, gdzie Agencja Rozwoju Jakości Szkół (ADQS) organizuje co roku obowiązkowe szkolenia i regularne sesje robocze dla pracowników szkół podstawowych, a w krajach takich, jak Węgry, Malta, Słowacja, i Wielka Brytania stanowią część kształcenia lub doskonalenia zawodowego dyrektorów szkół i/lub nauczycieli. Na Węgrzech i Słowacji, choć nie są organizowane szkolenia poświęcone ewaluacji wewnętrznej, to obowiązkowe doskonalenie zawodowe dyrektorów szkół i/lub ich zastępców obejmuje elementy poświęcone temu zagadnieniu. Kilka kursów doskonalenia dla nauczycieli również poświęconych jest ewaluacji wewnętrznej szkół. W Polsce dyrektorzy szkół są zobowiązani do zapewnienia nauczycielom szkoleń poświęconych ewaluacji wewnętrznej, jeżeli uznają to za stosowne. W Słowenii nauczyciele i dyrektorzy szkół mogą w ramach doskonalenia zawodowego uczestniczyć w kursach nt. ewaluacji wewnętrznej.

Szkolenia z ewaluacji mogą przybrać formę seminariów, warsztatów lub modułów online. Pod względem treści koncentrują się one głównie na wsparciu metodologicznym opracowywania procesów ewaluacji wewnętrznej, a także są pomocne w interpretacji wyników oceny i wykorzystywaniu narzędzi analizowania danych.

Narzędzia, dane i dokumenty uzupełniające

W punkcie tym opisano zakres narzędzi, danych i dokumentów, które są udostępniane szkołom, aby pomóc im w ewaluacji wewnętrznej. Obejmują one struktury ramowe ewaluacji zewnętrznej, wskaźniki umożliwiające szkołom porównanie z innymi placówkami, szczegółowe wytyczne i podręczniki oraz fora internetowe.

Struktury ramowe ewaluacji zewnętrznej

W blisko dwóch trzecich analizowanych systemów edukacji szkoły mogą, ale nie muszą, stosować struktury ramowe ewaluacji zewnętrznej jako narzędzia wspierające proces autoewaluacji. Jedynie w Rumunii i Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii szkoły mają obowiązek korzystania z takich struktur. Podobnie w Wielkiej Brytanii (Szkocja), wszystkie szkoły systematycznie korzystają ze struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej opracowanych przez *Education Scotland* i władze lokalne do celów prowadzenia samooceny, choć nie jest to obowiązkowe ani wymagane prawem.

W większości systemów edukacji szkoły mogą wybierać narzędzia, które będą najbardziej odpowiednie do celów przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej, w tym mogą korzystać ze struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej. Różne dokumenty, takie jak analiza rezultatów ewaluacji zewnętrznej lub kwestionariusze i modele raportowania stosowane podczas ewaluacji zewnętrznej, mogą być wykorzystywane w procesie ewaluacji wewnętrznej.

Wskaźniki umożliwiające szkołom porównanie z innymi placówkami

Poza stosowaniem struktur ramowych ewaluacji zewnętrznej, zapewnienie dostępu do wskaźników umożliwiających szkołom porównanie z innymi placówkami jest jednym z najszerzej stosowanych środków wspierających. Wskaźniki takie, jak rezultaty egzaminów uczniów, zestawione z wynikami

uczniów innych szkół pracujących w podobnych warunkach (typ edukacji, wielkość szkoły i lokalizacja geograficzna, pochodzenie społeczno-ekonomiczne uczniów itd.), lub porównane ze średnią krajową, są dostępne dla szkół w dwóch trzecich systemów edukacji. Wszystkie te wskaźniki umożliwiają szkołom przeprowadzenie oceny i porównanie wyników z innymi szkołami, oraz ustalenie punktu odniesienia dla autoewaluacji i analiz.

Zazwyczaj takie dane są dostępne na stronach internetowych ministerstw i na wielu innych stronach i platformach internetowych. Niektóre aplikacje online zapewniają wiele wirtualnych narzędzi ułatwiających analizę i porównanie danych na wiele różnych sposobów. Dostęp do takich wskaźników w niektórych krajach mają tylko szkoły, natomiast w innych wskaźniki są podawane do wiadomości publicznej, tj. na stronach internetowych krajowych urzędów statystycznych

Wytyczne i podręczniki do prowadzenia wewnętrznej ewaluacji szkół

Władze oświatowe, ich organy doradcze lub wykonawcze, jak również inne instytucje wspierające procesy ewaluacji w oświacie w wielu krajach, z wyjątkiem Belgii (Wspólnot Francuskiej i Niemieckojęzycznej), Francji (ISCED 1), Cypru, Węgier⁽⁴⁾, Holandii oraz Byłej Jugosłowiańskiej Republiki Macedonii, opracowują szczegółowe wytyczne i podręczniki do przeprowadzania ewaluacji wewnętrznej szkół. Dokumenty te zawierają propozycje narzędzi samooceny, takie jak analiza SWOT, ankiety, wywiady, kryteria pomiaru jakości, etc. Niekiedy, jak w Irlandii, odzwierciedlają wytyczne przyjęte dla ewaluacji zewnętrznej. Na Słowacji wytyczne ws. ewaluacji wewnętrznej znajdują się już na poziomie regulacji centralnych, łącznie z zaleceniami dotyczącymi treści sprawozdań z samooceny. W Islandii Stowarzyszenie Władz Lokalnych opublikowało podręcznik dla lokalnych władz oświatowych, który ma na celu podpowiedzieć, jakiego wsparcia trzeba udzielić szkołom w procesie realizacji ewaluacji wewnętrznej. Ponadto zespół ochotników związanych z Islandzkim Towarzystwem ds. Ewaluacji (jest to grupa osób mających znaczne doświadczenie w zakresie ewaluacji) opracował dla szkół zwięzły podręcznik dot. ewaluacji wewnętrznej.

W niektórych krajach tego typu podręczniki i wytyczne są dostępne na stronach internetowych władz oświatowych.

Władze centralne w Grecji i Finlandii nie opracowały systemów ani ramowych struktur zewnętrznej ewaluacji szkół. Jeśli chodzi jednak o ewaluację wewnętrzną, to w obu krajach powstały takie struktury. W Grecji Instytut Polityki Edukacyjnej (IEP), organ wykonawczy Ministerstwa Edukacji i Wyznań, opracował system uwzględniający wkład, proces i efekty kształcenia, w którym jakość kształcenia ocenia się w odniesieniu do 15 kryteriów jakościowych i ilościowych, przy czym znaczenie przypisywane tym kryteriom może różnić się w zależności od sytuacji szkoły, czy środowiska, w jakim szkoła się znajduje. W Finlandii, w Ministerstwie Edukacji i Kultury, opracowano wykaz kryteriów jakościowych, który służy szkołom i władzom lokalnym jako narzędzie podnoszenia jakości kształcenia. Cztery kryteria odnoszą się do placówek i dotyczą kwestii zarządzania, personelu, finansowania oraz aspektów oceny. Pozostałych sześć kryteriów odnosi się do uczniów i dotyczy realizacji programu nauczania, organizacji procesu dydaktycznego, pomocy w nauce i wsparcia w rozwoju, procesu włączenia i poczucia wpływu, współpracy szkoły z domem i bezpieczeństwa uczniów w szkole.

Fora internetowe

W jednej trzeciej europejskich systemów edukacji ministerstwa, inspektoraty, władze oświatowe różnych szczebli i inne instytucje odpowiedzialne za edukację udostępniły na swoich stronach internetowych fora dla użytkowników, umożliwiające nauczycielom i ekspertom zamieszczanie informacji i opinii oraz wymianę dobrych praktyk w zakresie ewaluacji szkół. Strony internetowe pozwalają również osobom zainteresowanym na szerokie korzystanie z wielu pomocnych narzędzi, takich jak arkusze obserwacji, formularze oceny, lekcje wideo, FAQ, pomoc techniczną, etc. W Polsce, na przykład, forum internetowe jest dostępne dla uczestników szkoleń i warsztatów

⁽⁴⁾ Władze oświatowe przygotowują właśnie dla szkół poradnik samooceny.

z zakresu ewaluacji wewnętrznej. W Hiszpanii, w niektórych Wspólnotach Autonomicznych, tworzone są sieci internetowe dla szkół, pozwalające na wymianę doświadczeń, dobrych praktyk, narzędzi i pomocy służących przeprowadzaniu ewaluacji wewnętrznej. Na Litwie platforma internetowa *IQES online Lietuva* umożliwia dostęp do profesjonalnych narzędzi ewaluacji, które mogą być dostosowywane do indywidualnych potrzeb oraz proponuje metodologię do wykorzystania w procesie ewaluacji. W Rumunii forum internetowe pozwala szkołom zwracać się z prośbą o pomoc w określonych przypadkach oraz ekspertom z Rumuńskiej Agencji Zapewniania Jakości w Edukacji Szkolnej publikować informacje i kontaktować się z wybranymi szkołami, aby pomagać im w wykonywaniu określonych zadań.

Dodatkowe źródła wsparcia

Eksperci zewnętrzni

W ponad połowie systemów edukacji szkoły zgłaszają zapotrzebowanie na wsparcie ze strony ekspertów zewnętrznych. Są to specjaliści reprezentujący różne środowiska – ekspertów akademickich, doradców szkolnych, ekspertów z wydziałów oświaty władz samorządowych, kadre kształcącą nauczycieli, kadre kierowniczą szkół oraz samych nauczycieli. Rola ekspertów zewnętrznych polega na udzielaniu porad oraz prowadzeniu szkoleń w zakresie tego, jak prowadzić ewaluację wewnętrzną, jak doskonalić ten proces, jakich narzędzi używać, w jaki sposób prezentować wyniki ewaluacji i opracowywać w oparciu o nie plany działań naprawczych szkoły. Eksperci mogą również wspierać szkoły w zakresie opracowywania planów dot. zapewniania jakości – w kategoriach celów i środków oraz w zakresie ich późniejszej realizacji.

Specjaliści zewnętrzni mogą mieć status urzędników sektora publicznego lub niezależnych prywatnych ekspertów. W obydwu przypadkach władze oświatowe, na prośbę szkoły, zapewniają nieodpłatne wsparcie ze strony tych ekspertów. Na przykład w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), swoje bezpłatne usługi oferuje szkołom działająca przy ministerstwie edukacji rada rozwoju szkół. W Polsce wsparcie w zakresie wewnętrznej ewaluacji szkół oferują pracownicy ośrodków doskonalenia nauczycieli, poradni psychologiczno-pedagogicznych i bibliotek pedagogicznych (np. psychologowie, pedagodzy, bibliotekarze, etc.). Przepisy centralne dot. nadzoru pedagogicznego stanowią, że instytucje te mają obowiązek pomagać szkołom w procesie poprawy jakości pracy, a szkoły mają prawo zwracać się o taką pomoc. W Wielkiej Brytanii (Szkocja) lokalne władze oświatowe są zobowiązane wspierać szkoły w przeprowadzaniu ewaluacji wewnętrznej i w konsekwencji wiele z nich angażuje do szkół niezależnych konsultantów, których zadaniem jest pomoc w zakresie analizy danych oraz innych aspektów samooceny. Niekiedy lokalne władze oświatowe angażują nauczycieli w proces oceny koleżeńskiej szkół.

W niektórych europejskich systemach edukacji eksperci zewnętrzni są systematycznie angażowani w proces ewaluacji wewnętrznej. Na przykład w Wielkiej Brytanii (Walia) lokalne władze oświatowe wyznaczają dla każdej szkoły swojego pracownika, którego zadaniem jest pomaganie w przeprowadzaniu ewaluacji przez określoną liczbę dni w roku. W niektórych regionach w Norwegii tworzone są zespoły ewaluatorów, złożone z pedagogów pełniących funkcje nauczycieli lub członków kadry kierowniczej szkół na danym terenie, oraz przedstawicieli lokalnych władz oświatowych; do udziału w pracach zespołu zapraszani są niekiedy konsultanci z prywatnego sektora oświaty.

W kilku krajach same inspektoraty angażują się w procesy ewaluacji wewnętrznej i w pewnym zakresie pełnią rolę zewnętrznych ekspertów dla szkół. Taka sytuacja ma na przykład miejsce w Hiszpanii, gdzie Inspekcja Oświatowa pełni kluczową rolę w procesie ewaluacji, we współpracy z kadrami szkolną i z uwzględnieniem wyników ewaluacji zewnętrznej i wewnętrznej. Również w Luksemburgu kładzie się duży nacisk na ewaluację wewnętrzną szkół jako środek zapewniania jakości kształcenia, a Agencja Rozwoju Jakości Szkół (ADQS), utworzona w Ministerstwie Edukacji, Dzieci i Młodzieży (MENJE), oferuje szkołom wsparcie metodyczne i sprawdzone metody

doskonalenia jakości. Inspektorzy szkolni (ci, którzy nie zajmują się ewaluacją zewnętrzną) i „nauczyciele wspomagający” (tj. określona kategoria nauczycieli, którzy są formalnie przypisani do szkolnych inspektorów, zapewniając im dodatkowe wsparcie pedagogiczne) zapewniają szkołom znaczącą pomoc w zakresie realizacji planów i monitorowania postępu.

Pomoc finansowa

W Hiszpanii i Chorwacji, jako dodatkową pomoc, stosuje się wsparcie finansowe dla szkół. W Hiszpanii, w celu ułatwienia szkołom realizacji planów zapewniania jakości i ewaluacji wewnętrznej, władze oświatowe w niektórych regionach włączają się w finansowanie lub organizują procedury składania wniosków o dofinansowanie. W Chorwacji natomiast ewaluacja wewnętrzna szkół stanowi część projektu Narodowego Centrum ds. Ewaluacji Zewnętrznej Szkół. Fundusze na realizację tego projektu pochodzą z budżetu kraju i są wypłacane przez Ministerstwo Nauki, Edukacji i Sportu.

2.4. Wykorzystywanie i rozpowszechnianie wyników ewaluacji wewnętrznej

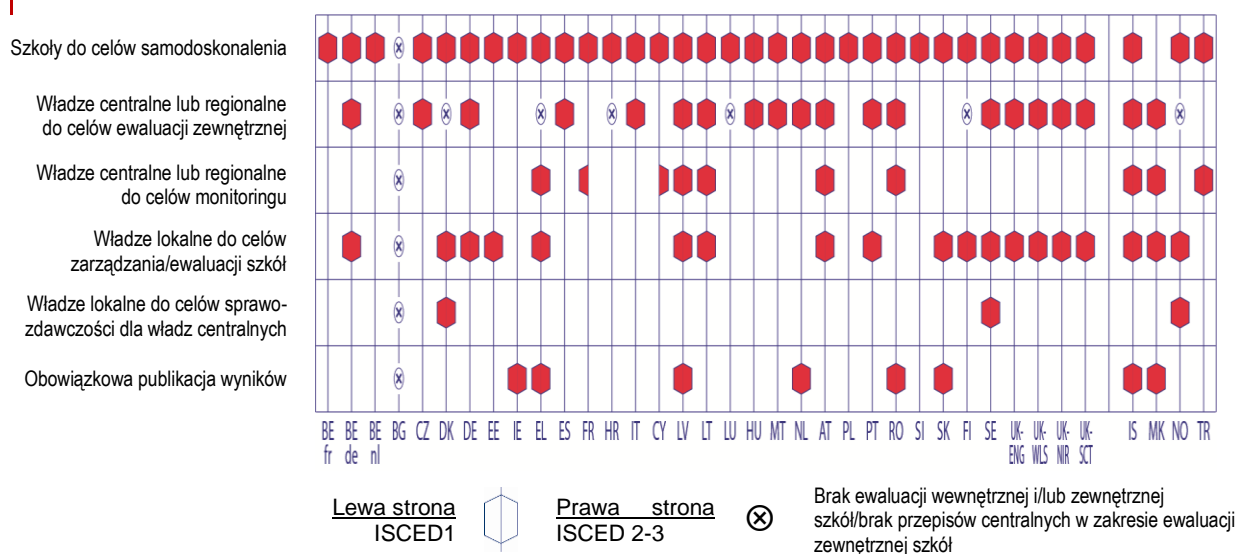
W niniejszym punkcie zawarto analizę sposobów wykorzystywania wyników wewnętrznej ewaluacji szkół i określono ich użytkowników. Przez użytkowników rozumie się osoby/instytucje realizujące działania lub podejmujące decyzje będące konsekwencją tych wyników. Na podstawie zebranych informacji można stwierdzić, że wyniki ewaluacji wewnętrznej są wykorzystywane:

- przez szkoły do celów samodoskonalenia,
- przez władze centralne/regionalne do celów ewaluacji zewnętrznej szkół oraz/lub monitorowania systemu edukacji,
- przez władze lokalne do celów zarządzania/ewaluacji szkół oraz/lub sprawozdawczości dla władz centralnych.

W punkcie tym zawarto również informacje na temat publikowania wyników ewaluacji wewnętrznej szkół.

W niemal wszystkich krajach szkoły wykorzystują wyniki ewaluacji wewnętrznej do celów podnoszenia jakości kształcenia i zwiększania sprawności funkcjonowania (patrz Rysunek 2.4). Ponadto w większości krajów władze oświatowe lub niektóre instytucje wykorzystują wyniki ewaluacji wewnętrznej szkół do celów zarządzania, monitoringu lub ewaluacji zewnętrznej.

Rysunek 2.4: Wykorzystywanie wyników wewnętrznej ewaluacji szkół i ich użytkownicy, kształcenie obowiązkowe, 2013/14

Źródło: Eurydice.

Objaśnienie (Rysunek 2.4)

MK: patrz Glosariusz.

Uwagi dotyczące poszczególnych krajów

Bulgaria: Nie występuje ewaluacja wewnętrzna szkół.

Włochy: Informacje będą miały zastosowanie w odniesieniu do nowego krajowego systemu ewaluacji, który zaczął obowiązywać na skalę krajową w roku szkolnym 2014/15.

Węgry: Informacje będą miały zastosowanie w odniesieniu do inspekcji „pedagogicznej/profesjonalnej”, będącej obecnie przedmiotem pilotażu, po jej wprowadzeniu w 2015 r.

Słowacja: Wykorzystywanie wyników ewaluacji wewnętrznej do celów ewaluacji zewnętrznej nie jest regulowane w rozporządzeniu dot. ewaluacji wewnętrznej. Jednak inspektorzy zwykle korzystają z raportów przygotowanych przez szkoły w wyniku przeprowadzonej ewaluacji wewnętrznej.

Finlandia: Placówki prowadzące kształcenie są zobowiązane prawem do oceny jakości tego kształcenia oraz do uczestnictwa w ewaluacji zewnętrznej systemu edukacji jako całości, lub na poziomie regionalnym. Przepisy nie określają form i procedur ewaluacji na poziomie lokalnym.

Wykorzystywanie przez szkołę wyników ewaluacji wewnętrznej

Sposób wykorzystywania przez szkołę wyników ewaluacji wewnętrznej jest w dużej mierze pozostawiony do decyzji kadry nauczycielskiej i kierowniczej. Władze oświatowe na ogół formułują szerokie zalecenia dotyczące wykorzystania tych wyników do celów podniesienia jakości pracy szkoły. Na przykład w Rumunii legislacja nakłada na szkoły obowiązek naprawy tych obszarów, które zostały ocenione jako niezadowolające oraz tych, co do których szkoły odczuwają potrzebę poprawy. W Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii celem ewaluacji wewnętrznej jest przygotowanie szkół do procedur ewaluacji zewnętrznej, a regulacje prawne nie wymieniają żadnych konkretnych sposobów wykorzystania wyników tej pierwszej na szczeblu szkoły.

W kilku krajach przepisy wymagają, by szkoły regularnie opracowywały, w oparciu o wyniki ewaluacji, dokumenty poświęcone działaniom naprawczym. I tak w Belgii (Wspólnota Niemieckojęzyczna), Estonii, Irlandii, Hiszpanii, Luksemburgu (ISCED 1), Austrii, Wielkiej Brytanii (Irlandia Północna i Szkocja) i Islandii szkoły muszą opracowywać okresowe plany rozwoju czy plany doskonalenia z uwzględnieniem takich wyników. Na Malcie ewaluatorzy zewnętrzni wymagają od szkół okazania planu działań z zaznaczonymi środkami naprawczymi opartymi na wynikach ewaluacji wewnętrznej. Co więcej, w Polsce dyrektor szkoły umieszcza w planie nadzoru pedagogicznego wyniki każdej oceny jakości, która została przeprowadzona w poprzednim roku. Natomiast we Francji dyrektorzy szkół średnich muszą zamieszczać w każdym kolejnym kontrakcie diagnozę zarówno mocnych stron, jak i słabych punktów szkoły, zidentyfikowanych przy pomocy centralnie opracowanego narzędzia samooceny.

Tylko w ośmiu krajach wyniki ewaluacji wewnętrznej szkół są regularnie podawane do wiadomości publicznej. W Irlandii, w wyniku wprowadzenia systematycznego podejścia do samooceny szkół w 2012 roku, wszystkie szkoły muszą udostępniać w swoim środowisku, do końca każdego roku szkolnego, skrótkowe wersje sprawozdań z ewaluacji wewnętrznej oraz plany naprawcze. W Grecji, na Łotwie, Słowacji, w Islandii oraz w Byłej Jugosłowiańskiej Republice Macedonii szkoły publikują wyniki ewaluacji na swoich stronach internetowych. Na Łotwie wyniki te są umieszczane na stronie szkoły lub organu założycielskiego (gminy). W Holandii można otrzymać ze szkoły, lub za pośrednictwem strony internetowej, dwa dokumenty, tj. plan działań i plan rozwoju szkoły, w których opisane są kroki, jakie należy podjąć w celu zapewnienia wysokiej jakości kształcenia. I wreszcie w Rumunii, począwszy od roku szkolnego 2014/2015, szkoły mają obowiązek umieszczać na centralnej platformie internetowej roczne sprawozdania z ewaluacji wewnętrznej. Poprzednio sprawozdania te publikowano na stronie internetowej szkoły lub udostępniano na tablicy informacyjnej.

W kilku innych krajach, takich jak Słowenia, publikowanie wyników ewaluacji wewnętrznej szkół jest zalecane w dokumentach władz oświatowych oraz stanowi powszechną praktykę.

Wykorzystywanie wyników ewaluacji wewnętrznej przez władze centralne lub regionalne

Organy władz centralnych lub regionalnych wykorzystują wyniki wewnętrznej ewaluacji szkół w około dwóch trzecich państw europejskich. Wyniki te służą ewaluacji zewnętrznej szkół lub monitorowaniu systemu edukacji, bądź obu celom jednocześnie.

Wykorzystywanie wyników ewaluacji wewnętrznej do celów zewnętrznej ewaluacji szkół

Wyniki ewaluacji wewnętrznej są często wykorzystywane w procesie ewaluacji zewnętrznej prowadzonej przez organy władzy centralnej, regionalnej lub lokalnej. Jednakże ich znaczenie dla tego procesu jest różne w różnych krajach. Wyniki ewaluacji wewnętrznej są często traktowane przez ewaluatorów zewnętrznych jako istotne źródło informacji. W niektórych krajach ewaluatorzy widzą w nich dowód jakości i efektywności realizowanego przez szkołę procesu kształcenia. Na przykład w Portugalii zestaw kryteriów ewaluacji zewnętrznej uwzględnia wpływ samooceny szkoły na jakość planowania, organizowania i realizacji procesu kształcenia. I wreszcie w kilku przypadkach wyniki ewaluacji wewnętrznej służą do określania zakresu ewaluacji zewnętrznej. Na przykład w Wielkiej Brytanii (Szkocja) inspektorzy traktują raport z ewaluacji wewnętrznej i plan naprawczy szkoły jako punkt wyjścia do ewaluacji zewnętrznej. System ewaluacji opiera się w znacznej mierze na ewaluacji wewnętrznej. Szkoły są zobowiązane składać sprawozdanie z wszystkich aspektów swojej pracy, podczas gdy inspekcja (tj. ewaluacja zewnętrzna) ogranicza się do pięciu aspektów pracy szkoły, przy czym ewaluacja wewnętrzna jest jednym z nich.

W przypadku dziesięciu europejskich systemów edukacji (patrz Rysunek 2.4), wykorzystywanie wyników ewaluacji wewnętrznej do celów ewaluacji zewnętrznej nie jest powszechną praktyką. W Polsce szkoły mają swobodę decydowania o tym, czy będą przekazywać ewaluatorom zewnętrznym wyniki dokonanej samooceny. Polityka taka świadczy o tym, że szkoła jest właścicielem wewnętrznych procesów ewaluacyjnych. W Belgii (Wspólnota Flamandzka) ewaluacja wewnętrzna nie jest obowiązkowa i szkoły same decydują, w jaki sposób wykorzystają jej wyniki. Ewaluatorzy zewnętrzni sprawdzają, czy w szkole ma miejsce procedura ewaluacji wewnętrznej, lecz nie korzystają z jej wyników. W Belgii (Wspólnota Francuska) każdy z dwóch typów ewaluacji skierowany jest na inne aspekty pracy szkoły. O ile inspektorzy dokonują oceny jakości nauczania poszczególnych przedmiotów, to wewnętrzna ewaluacja dotyczy realizacji planu działalności szkoły. W Estonii, Słowenii i Turcji ewaluacja zewnętrzna skierowana jest głównie na sprawdzanie zgodności działań szkoły z legislacją, podczas gdy ewaluacja wewnętrzna jest bardziej zorientowana na efekty kształcenia i ich poprawę. W Irlandii, w związku z tym, że jeszcze trwa proces implementacji nowego, wprowadzonego z końcem roku 2012 systemu ewaluacji wewnętrznej, inspektorzy niezbyt systematycznie podchodzą do kwestii wykorzystywania jej wyników. We Francji oba procesy (tj. ewaluacja wewnętrzna i zewnętrzna) mają ten sam cel, tj. ocenę realizacji umów pomiędzy szkołami i organami władzy oświatowej, dzięki czemu oba te procesy są postrzegane jako równoległe. Szkoły średnie dokonują ewaluacji wewnętrznej w ramach realizacji umowy. Inspektorzy natomiast oceniają działania szkoły w odniesieniu do realizacji zawartych w umowie celów.

Wykorzystywanie wyników ewaluacji wewnętrznej do celów monitoringu

W przypadku dziesięciu systemów edukacji (patrz Rysunek 2.4), władze centralne lub regionalne wykorzystują wyniki ewaluacji wewnętrznej do celów monitoringu. Wyniki te mają wpływ na decyzje podejmowane w sprawie tematyki szkoleń w ramach doskonalenia nauczycieli oraz w sprawie alokacji funduszy. Pomagają również władzom oświatowym w procesie rozpowszechniania przykładów dobrej praktyki. Na przykład w Turcji władze oświatowe promują przykłady dobrej praktyki wybrane z raportów z ewaluacji wewnętrznej podczas spotkań z przedstawicielami środowiska i w czasie wizyt w terenie. W poszczególnych krajach stosowane są różne sposoby przekazywania władzom

centralnym lub regionalnym wyników ewaluacji i wykorzystywania ich do celów monitoringu. Na przykład Rumuńska Agencja Zapewniania Jakości w Edukacji Szkolnej wykorzystuje raporty z ewaluacji szkół do opracowywania rocznego raportu z działalności systemu edukacji oraz innych periodycznych wydawnictw na ten sam temat. W Islandii ministerstwo edukacji może zwrócić się do szkół z prośbą o informacje nt. wyników ewaluacji, które są również dostępne na stronach internetowych szkół.

Wyniki ewaluacji wewnętrznej szkół nie są wykorzystywane do celów monitoringu tak często, jak do celów ewaluacji zewnętrznej. Tak naprawdę stworzenie całościowego obrazu jakości systemu edukacji na podstawie raportów z poszczególnych szkół jest możliwe tylko wtedy, gdy władze oświatowe posiadają w swojej jurysdykcji ograniczoną liczbę szkół (Cypr, Łotwa, Litwa, landy w Austrii oraz Islandia). Taka sytuacja ma miejsce również tam, gdzie nie występuje ewaluacja zewnętrzna szkół, a raporty z ewaluacji wewnętrznej stanowią podstawowe źródło informacji o jakości szkolnictwa, jak na przykład w Grecji.

Wykorzystywanie wyników ewaluacji wewnętrznej przez władze lokalne

Lokalne władze oświatowe wykorzystują wyniki ewaluacji wewnętrznej szkół w 19 systemach edukacji. We wszystkich tych systemach lokalne władze pełnią funkcję organów prowadzących szkoły.

Władze lokalne wykorzystują wyniki ewaluacji wewnętrznej do celów zarządzania oraz/lub ewaluacji zewnętrznej szkół. Na przykład w Finlandii, gdzie władze lokalne jako organy prowadzące szkoły mają obowiązek oceniać poziom kształcenia na swoim terenie, wyniki ewaluacji wewnętrznej służą do rozwijania i poprawy warunków nauki. W Wielkiej Brytanii (Walia) władze lokalne wykorzystują wyniki ewaluacji do określania potrzeb szkół, wyznaczania celów kształcenia, prowadzenia planowego dialogu ze szkołami oraz decydowania o alokacji środków. W Portugalii władze lokalne podejmują na podstawie tych wyników decyzje dotyczące rozdziału środków, które pomogą szkołom podnieść poziom kształcenia.

Tylko w trzech krajach (Danii, Szwecji i Norwegii) władze lokalne wykorzystują wyniki ewaluacji wewnętrznej do celów sprawozdawczości. W Danii władze lokalne publikują na swoich stronach internetowych roczne raporty opisujące system edukacji szkolnej na swoim terenie, oceniające poziom nauczania oraz przedstawiające działania naprawcze, jakie podjęto w wyniku zaleceń poprzedniego raportu. W Szwecji organy prowadzące szkoły posługują się wynikami ewaluacji wewnętrznej szkół w procesie opracowywania raportów dla Krajowej Agencji ds. Ewaluacji. W Norwegii, począwszy od roku 2009, organy prowadzące szkoły opracowują roczne raporty dotyczące stanu nauczania w podległych im szkołach, a następnie przekazują je politykom w lokalnych organach władzy jako materiał do dyskusji na temat zmian niezbędnych do poprawy jakości kształcenia. Ponadto z tych raportów korzysta Inspektorat, przeprowadzając ewaluację jakości kształcenia na poziomie lokalnym (patrz Opis krajowy).

GLOSARIUSZ

Kody krajów

EU/EU-28	Unia Europejska	HU	Węgry
		MT	Malta
BE	Belgia	NL	Holandia
BE fr	Belgia – Wspólnota Francuska	AT	Austria
BE de	Belgia – Wspólnota Niemieckojęzyczna	PL	Polska
BE nl	Belgia – Wspólnota Flamandzka	PT	Portugalia
BG	Bułgaria	RO	Rumunia
CZ	Republika Czeska	SI	Słowenia
DK	Dania	SK	Słowacja
DE	Niemcy	FI	Finlandia
EE	Estonia	SE	Szwecja
IE	Irlandia	UK	Wielka Brytania
EL	Grecja	UK-ENG	Anglia
ES	Hiszpania	UK-WLS	Walia
FR	Francja	UK-NIR	Irlandia Północna
HR	Chorwacja	UK-SCT	Szkocja
IT	Włochy	IS	Islandia
CY	Cypr	LI	Liechtenstein
LV	Łotwa	MK*	Była Jugosłowiańska Republika Macedonii
LT	Litwa	NO	Norwegia
LU	Luksemburg	TR	Turcja

* Kod ISO 3166. Tymczasowy kod, który nie przesądza o ostatecznej nazwie tego kraju, która zostanie uzgodniona po zakończeniu obecnie prowadzonych negocjacji w tym zakresie w Organizacji Narodów Zjednoczonych (http://www.iso.org/iso/country_codes/iso_3166_code_lists.htm)

Kody statystyczne

:	Brak danych	(-)	Nie dotyczy
---	-------------	-----	-------------

Definicje

Eksperti zewnętrzni: Osoby, które nie uczestniczą bezpośrednio w procesie ewaluacji wewnętrznej szkół, a jedynie wspierają ten proces na wiele różnych sposobów. Posiadają wiedzę w zakresie edukacji i ewaluacji, i pochodzą z różnych środowisk (eksperti akademicy specjalizujący się w obszarach podlegających ewaluacji, prywatni konsultanci, kadra kształcąca nauczycieli, eksperci z instytucji sektora publicznego, etc.) W raporcie uwzględniono wyłącznie sytuacje, w których władze oświatowe oferują szkołom wsparcie (finansowe lub inne) umożliwiające korzystanie z pomocy tych ekspertów.

Ewaluacja lokalnych organów władz oświatowych: Może być przeprowadzana przez organ władz centralnych, inspektorat lub krajową agencję ds. edukacji. Lokalny organ władz oświatowych podlega ocenie w zakresie wywiązywania się z zadań związanych z administracją szkół na terenie objętym jego jurysdykcją.

Ewaluacja pokontrolna: Realizowana w niektórych krajach procedura badania przez zewnętrznych ewaluatorów stopnia, w jakim szkoły zrealizowały cele postawione im w trakcie ewaluacji, lub sprawdzenia, czy zastosowały się do sformułowanych wtedy zaleceń.

Ewaluacja pracy nauczycieli: Dotyczy oceny zadań wykonywanych przez nauczycieli i polega na przekazywaniu im indywidualnej informacji zwrotnej, w formie ustnej bądź pisemnej, co ma pomóc im w doskonaleniu własnego warsztatu. Tego typu ocena może być częścią procesu ewaluacji szkoły (i wtedy informacja zwrotna ma charakter ustny), lub też może być przeprowadzana oddzielnie (wtedy prawdopodobnie ma charakter bardziej sformalizowany).

Ewaluacja szkół: Skupia się na działaniach personelu szkoły, bez przypisywania odpowiedzialności poszczególnym pracownikom. Celem tego typu ewaluacji jest monitorowanie lub poprawa jakości pracy szkoły, oraz/lub wyników uzyskiwanych przez uczniów, a jej wyniki – prezentowane w ogólnym raporcie – nie zawierają ocen poszczególnych nauczycieli. Ewaluacja szkół może być zewnętrzna lub wewnętrzna.

Ewaluacja wewnętrzna szkół: Ewaluacja przeprowadzana przez osoby, lub grupy osób, bezpośrednio związane ze szkołą, takie jak dyrektor szkoły, kadra pedagogiczna, personel administracyjny oraz uczniowie. Ocenie podlegają zadania dydaktyczne i zarządzanie.

Ewaluacja zewnętrzna szkół: Jest prowadzona przez ewaluatorów, którzy przekazują lokalnym, regionalnym lub centralnym władzom oświatowym raporty z dokonanej oceny i którzy nie uczestniczą bezpośrednio w działalności szkół. Ewaluacja obejmuje szeroki zakres pracy szkół, m.in. proces nauczania i uczenia się oraz wszystkie aspekty zarządzania. Ewaluacja zewnętrzna szkół nie obejmuje szczegółowych kontroli prowadzonych przez specjalistów badających zapisy księgowe, poziom opieki zdrowotnej, bhp, archiwów, etc.

Ewaluacja: Proces systematycznej i krytycznej analizy prowadzący do sformułowania ocen oraz/lub rekomendacji dotyczących poprawy jakości pracy placówek kształcenia, nauczycieli lub lokalnych organów władzy. Ewaluacja może być wewnętrzna lub zewnętrzna.

Ewaluatorzy: Osoby lub grupy osób, których zadaniem jest dokonywanie wyboru relewantnych danych i formułowanie ocen na ich podstawie.

Interesariusze szkoły: Termin obejmuje wszystkie osoby bezpośrednio włączone w prace danej szkoły (nauczyciele, dyrektor szkoły, uczniowie lub inne osoby należące do społeczności szkolnej), jak również osoby, które są pośrednio z nią związane. Ta druga kategoria obejmuje osoby, które nie należą do społeczności szkoły, ale są jej partnerami i są zainteresowane jej działalnością. To mogą być rodzice, przedstawiciele władz lokalnych, przedstawiciele społeczności lokalnej, etc.

Konsultacje z dyrekcją szkoły poprzedzające powstanie raportu końcowego z ewaluacji: Istniejąca w kilku krajach procedura ewaluacyjna polegająca na omawianiu wyników ewaluacji z określonymi członkami kadry szkolnej. Dyskusja ta ma miejsce zanim powstanie wersja końcowa raportu i daje szkołom – a szczególnie dyrektorom tych szkół – możliwość wyrażenia własnej opinii, poprawienia błędów lub wyjaśnienia pewnych kwestii.

Kryteria: Kryteria ewaluacji oparte są na dwóch komponentach, tj. parametrach (inaczej mierzalnych aspektach badanego obszaru) oraz standardach (wyrażonych benczmarkiem lub poziomem/przyjętą normą osiągnięć), w odniesieniu do których oceniany jest dany parametr. Kryteria stanowią podstawę (ilościową i jakościową) do formułowania ocen.

Monitorowanie systemu edukacji na poziomie kraju lub regionu: Proces ten zakłada procedury gromadzenia i analizowania informacji pod kątem sprawdzania efektywności systemu w odniesieniu do zakładanych celów i przyjętych standardów, a także pod kątem wprowadzania niezbędnych zmian. Zakres tych informacji obejmuje na przykład wyniki ewaluacji wewnętrznej szkół, wyniki egzaminów zewnętrznych lub innych sprawdzianów krajowych, specjalnie opracowane wskaźniki lub wyniki testów międzynarodowych (takich jak PIRLS, TIMSS, PISA, etc). Niektóre kraje polegają na ekspertyzach lub opiniach przygotowywanych przez specjalnie powołane organy doradcze, na przykład do monitorowania reform.

Ogólnokrajowe sprawdziany: Termin odnosi się do standaryzowanych testów i centralnie przeprowadzanych egzaminów. W przypadku ogólnokrajowych sprawdzianów obowiązują opracowane centralnie procedury dot. treści, organizacji, oceniania oraz interpretacji i wykorzystania wyników. Standaryzowane testy są opracowywane przez władze oświatowe na szczeblu centralnym.

Parametr: Mierzalny aspekt zadania podlegającego ewaluacji.

Ramowa struktura ewaluacji: Jeden lub kilka dokumentów, z których korzystają ewaluatorzy przy ustalaniu parametrów oraz/lub standardów wymagań dla przeprowadzenia procedury ewaluacji danej szkoły. Dokumenty te stanowią podstawę (ilościową i jakościową) do formułowania ocen.

Samoocena: Termin odnoszący się do wszystkich typów ewaluacji mających miejsce w szkole. Po to, by wprowadzić ład pojęciowy, wprowadzono rozróżnienie pomiędzy samooceną (w przypadku której osoby oceniające formułują sądy nt. zadań, które same wykonują) a ewaluacją wewnętrzną (w przypadku której oceny są formułowane przez osoby lub grupy osób, które reprezentują personel szkoły lub społeczność uczniów). Dla celów niniejszego raportu przyjęto, że wszystkie ewaluacje przeprowadzane przez samą szkołę będą określane jako „wewnętrzne”.

Standard: Benczmark, norma, regulacja lub poziom biegłości, w odniesieniu do których oceniany jest mierzalny aspekt zadania podlegającego ewaluacji (parametr).

Władze centralne: Centralne organy władzy odpowiedzialne za edukację w danym kraju, usytuowane zwykle na szczeblu kraju/państwa. Jednak w przypadku Belgii, Niemiec, Hiszpanii i zdecentralizowanej administracji w Wielkiej Brytanii to wspólnoty lub landy (odpowiednio

Communautés, Länder, Comunidades Autónomas i *devolved administrations*) odpowiadają za wszystkie lub prawie wszystkie obszary edukacji i są w związku z tym uważane za władze centralne.

Zapewnianie jakości: Kompleksowy termin obejmujący polityki, procedury i praktyki opracowane w celu osiągnięcia, utrzymania lub zwiększenia poziomu jakości określonych obszarów edukacji i oparte na procesie ewaluacji. Przez „ewaluację” rozumiany jest proces systematycznej i krytycznej analizy określonych podmiotów, który obejmuje gromadzenie relewantnych danych i prowadzi do sformułowania ocen oraz/lub rekomendacji dot. działań naprawczych. Ewaluacja może dotyczyć różnych podmiotów: placówek edukacyjnych, dyrektorów szkół, nauczycieli i pozostałej kadry pedagogicznej, programów, władz lokalnych lub systemu edukacji jako całości.

OPISY KRAJOWE

Opisy krajowe są dostępne wyłącznie w języku angielskim pod adresem <http://eurydice.org.pl/wp-content/uploads/2015/02/178EN.pdf>

**AGENCJA WYKONAWCZA DS. EDUKACJI, KULTURY
I SEKTORA AUDIOWIZUALNEGO**

EDUCATION AND YOUTH POLICY ANALYSIS

Avenue du Bourget 1 (BOU2)
B-1049 Brussels
(<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>)

Redaktor zarządzająca

Arlette Delhaxhe

Autorzy

Isabelle De Coster (coordination), Peter Birch, Sylwia Czort,
with the contribution of Orla Colclough

Układ graficzny i rysunki

Patrice Brel

Koordynator produkcji

Gisèle De Lel

KRAJOWE BIURA EURYDICE

AUSTRIA

Eurydice-Informationsstelle
Bundesministerium für Bildung und Frauen
Abt. IA/1b
Minoritenplatz 5
1014 Wien
Contribution of the Unit: Joint responsibility

BELGIA

Unité Eurydice de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Ministère de la Fédération Wallonie-Bruxelles
Direction des relations internationales
Boulevard Léopold II, 44 – Bureau 6A/012
1080 Bruxelles
Contribution of the Unit:

Eurydice Vlaanderen
Departement Onderwijs en Vorming/
Afdeling Strategische Beleidsondersteuning
Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15
1210 Brussel
Contribution of the Unit: experts from the Department of
Education and Training: Katrijn Ballet, Ann Dejaeghere,
Kristof Veekmans; expert from the Inspectorate: Leen Helsen;
coordination by Flemish Eurydice Unit: Eline De Ridder

Eurydice-Informationsstelle der Deutschsprachigen
Gemeinschaft
Autonome Hochschule in der DG
Monschauer Strasse 57
4700 Eupen
Contribution of the Unit: Stéphanie Nix;
experts: Isabelle Müllender and Sabine Schieren

BOŚNIA I HERCEGOWINA

Ministry of Civil Affairs
Department for Education
Milijana Lale
B&H 1
71000 Sarajevo

BULGARIA

Eurydice Unit
Human Resource Development Centre
Education Research and Planning Unit
15, Graf Ignatiev Str.
1000 Sofia
Contribution of the Unit: Mariana Nesheva

CHORWACJA

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta
Donje Svetice 38
10000 Zagreb
Contribution of the Unit: Duje Bonacci

CYPR

Eurydice Unit
Ministry of Education and Culture
Kimonos and Thoukydidou
1434 Nicosia
Contribution of the Unit: Christiana Haperi;
experts: Yiannis Ioannou (Director of Secondary General
Education, Ministry of Education and Culture); Panayiotis
Kyrou (Director of Primary Education, Ministry of Education
and Culture)

REPUBLIKA CZESKA

Eurydice Unit
Centre for International Cooperation in Education
Dům zahraniční spolupráce
Na Poříčí 1035/4
110 00 Praha 1
Contribution of the Unit: Petra Prchlíková, Radka Topinková,
Petr Drábek

DANIA

Eurydice Unit
The Agency for Higher Education
Bredgade 43
1260 København K
Contribution of the Unit: Joint responsibility with the National
Agency for Quality and Supervision, Danish Ministry of
Education

ESTONIA

Eurydice Unit
Analysis Department
Ministry of Education and Research
Munga 18
50088 Tartu
Contribution of the Unit: Kersti Kaldma (coordination);
experts: Maie Kitsing and Hille Voolaid (Ministry of Education
and Research)

FINLANDIA

Eurydice Unit
Finnish National Board of Education
P.O. Box 380
00531 Helsinki
Contribution of the Unit: Hanna Laakso and Petra Packalen,
in cooperation with the Finnish Education Evaluation Centre
and the Ministry of Education and Culture

BYŁA JUGOSŁOWIAŃSKA REPUBLIKA MACEDONII

National Agency for European Educational Programmes and
Mobility
Porta Bunjakovec 2A-1
1000 Skopje
Contribution of the Unit: Dejan Zlatkovski and Darko Dimitrov

FRANCJA

Unité française d'Eurydice
Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enseignement
supérieur et de la Recherche
Direction de l'évaluation, de la prospective et de la
performance
Mission aux relations européennes et internationales
61-65, rue Dutot
75732 Paris Cedex 15
Contribution of the Unit: experts: Philippe Claus and Didier
Vin-Datiche (Inspector general National Education)

NIEMCY

Eurydice-Informationsstelle des Bundes
EU Bureau of the German Ministry for Education and
Research
Rosa-Luxemburg-Str.2
10178 Berlin

Eurydice-Informationsstelle der Länder im Sekretariat der
Kultusministerkonferenz
Graurheindorfer Straße 157
53117 Bonn
Contribution of the Unit: Thomas Eckhardt, Werner Klein
(expert) and Brigitte Lohmar

GRECJA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Religious Affairs
Directorate for European Union Affairs
37 Andrea Papandreou Str. (Office 2172)
15180 Maroussi (Attiki)
Contribution of the Unit: Joint responsibility

WĘGRY

Eurydice National Unit
Hungarian Institute for Educational Research and
Development
Szalay u. 10-14
1055 Budapest
Contribution of the Unit: Joint responsibility

ISLANDIA

Eurydice Unit
Education Testing Institute
Borgartúni 7a
105 Reykjavik
Contribution of the Unit: Joint responsibility

IRLANDIA

Eurydice Unit
Department of Education and Skills
International Section
Marlborough Street
Dublin 1
Contribution of the Unit: Suzanne Dillon (Assistant Chief
Inspector, Department of Education & Skills)

WŁOCHY

Unità italiana di Eurydice
Istituto Nazionale di Documentazione, Innovazione e Ricerca
Educativa (INDIRE)
Agenzia Erasmus+
Via C. Lombroso 6/15
50134 Firenze
Contribution of the Unit: Erica Cimò;
experts: Antonietta D'Amato (Dirigente, Direzione generale
per gli ordinamenti scolastici e la valutazione del sistema
nazionale di istruzione, Ministero dell'Istruzione,
dell'Università e della Ricerca), Sara Mori (Istituto Nazionale
di Documentazione, Innovazione e Ricerca Educativa,
INDIRE)

ŁOTWA

Eurydice Unit
State Education Development Agency
Valņu street 3
1050 Riga
Contribution of the Unit: Joint responsibility; expert: Sarmīte
Dīķe (State Service of Education Quality)

LIECHTENSTEIN

Informationsstelle Eurydice
Schulamt des Fürstentums Liechtenstein
Austrasse 79
Postfach 684
9490 Vaduz

LITWA

Eurydice Unit
National Agency for School Evaluation
Didlaukio 82
08303 Vilnius
Contribution of the Unit: Jolanta Jevsejevienė,
Snieguolė Vaičekauskienė, Jelizaveta Tumlovskaja (National
Agency for School Evaluation of the Republic of Lithuania)

LUKSEMBURG

Unité nationale d'Eurydice
ANEFORÉ ASBL
58, boulevard Grande-Duchesse Charlotte
1330 Luxembourg
Contribution of the Unit: Amina Kafai (Ministry of Education,
Children and Youth)

MALTA

Eurydice Unit
Research and Development Department
Ministry for Education and Employment
Great Siege Rd.
Floriana VLT 2000
Contribution of the Unit: Robert Lewis Grech

CZARNOGÓRA

Eurydice Unit
Rimski trg bb
81000 Podgorica

HOLANDIA

Eurydice Nederland
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Directie Internationaal Beleid
Etage 4 – Kamer 08.022
Rijnstraat 50
2500 BJ Den Haag
Contribution of the Unit: Marian Hulshof (Education
Inspectorate)

NORWEGIA

Eurydice Unit
Ministry of Education and Research
AIK-avd., Kunnskapsdepartementet
Kirkegata 18
P.O. Box 8119 Dep.
0032 Oslo
Contribution of the Unit: Joint responsibility

POLSKA

Eurydice Unit
Foundation for the Development of the Education System
Mokotowska 43
00-551 Warsaw
Contribution of the Unit: Beata Platos; national expert:
Aleksander Pawlicki

PORTUGALIA

Unidade Portuguesa da Rede Eurydice (UPRE)
Ministério da Educação e Ciência
Direção-Geral de Estatísticas da Educação e Ciência
(DGEEC)
Av. 24 de Julho, 134
1399-054 Lisboa
Contribution of the Unit: Isabel Almeida; experts: Leonor
Duarte and Helder Guerreiro

RUMUNIA

Eurydice Unit
National Agency for Community Programmes in the Field of
Education and Vocational Training
Universitatea Politehnică București
Biblioteca Centrală
Splaiul Independenței, nr. 313
Sector 6
060042 București
Contribution of the Unit: Veronica – Gabriela Chirea; expert:
Constantin Șerban Iosifescu (Chairman, Romanian Agency
for Quality Assurance in Pre-University Education – ARACIP)

SERBIA

Ministarstvo prosvete i nauke
Nemanjina 22-26
11000 Belgrade

SŁOWACJA

Eurydice Unit
Slovak Academic Association for International Cooperation
Svoradova 1
811 03 Bratislava
Contribution of the Unit: Joint responsibility

SŁOWENIA

Eurydice Unit
Ministry of Education, Science and Sport
Education Development Office
Masarykova 16
1000 Ljubljana
Contribution of the Unit: Tanja Taštanoska and Barbara
Kresal Sterniša; experts: Andreja Barle Lakota (Ministry of
Education, Science and Sport), Tomaž Rozman and Mateja
Kozlevčar (Inspectorate for Education and Sport of the
Republic of Slovenia)

HISZPANIA

Eurydice España-REDIE
Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa
(CNIIE)
Ministerio de Educación, Cultura y Deporte
c/General Oraa 55
28006 Madrid
Contribution of the Unit: Flora Gil Traver, Ana I. Martín
Ramos; expert: Angel Ariza Cobos

SZWECJA

Eurydice Unit
Universitets- och högskolerådet/The Swedish Council for
Higher Education
Universitets- och högskolerådet
Box 45093
104 30 Stockholm
Contribution of the Unit: Joint responsibility

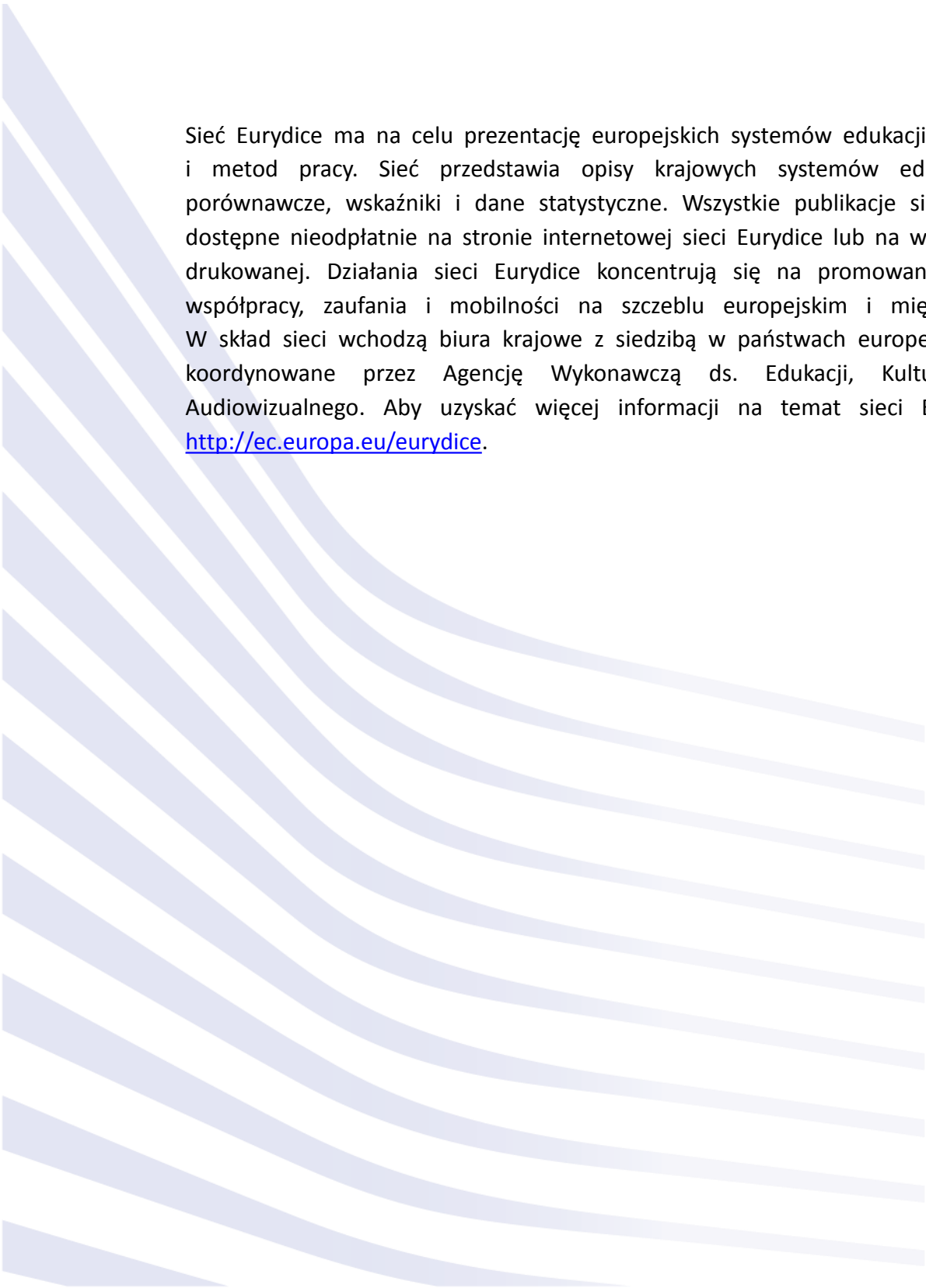
TURCJA

Eurydice Unit
MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı (SGB)
Eurydice Türkiye Birimi, Merkez Bina 4. Kat
B-Blok Bakanlıklar
06648 Ankara
Contribution of the Unit: Joint responsibility

WIELKA BRYTANIA

Eurydice Unit for England, Wales and Northern Ireland
Centre for Information and Reviews
National Foundation for Educational Research (NFER)
The Mere, Upton Park
Slough, Berkshire, SL1 2DQ
Contribution of the Unit: Maureen Heron and Robert Smith

Eurydice Unit Scotland
c/o Intelligence Unit
Education Analytical Services
Scottish Government
Area 2D South, Mail point 28
Victoria Quay
Edinburgh EH6 6QQ
Contribution of the Unit: Pamela Semple and Jane Renton

Sieć Eurydice ma na celu prezentację europejskich systemów edukacji, ich organizacji i metod pracy. Sieć przedstawia opisy krajowych systemów edukacji, badania porównawcze, wskaźniki i dane statystyczne. Wszystkie publikacje sieci Eurydice są dostępne nieodpłatnie na stronie internetowej sieci Eurydice lub na wniosek w wersji drukowanej. Działania sieci Eurydice koncentrują się na promowaniu zrozumienia, współpracy, zaufania i mobilności na szczeblu europejskim i międzynarodowym. W skład sieci wchodzi biura krajowe z siedzibą w państwach europejskich, które są koordynowane przez Agencję Wykonawczą ds. Edukacji, Kultury i Sektora Audiowizualnego. Aby uzyskać więcej informacji na temat sieci Eurydice, patrz: <http://ec.europa.eu/eurydice>.